

Din păcate, existența unor construcții pe teren nu a permis autorilor exprimarea organică a celor două axe în compoziție, legate destul de artificial printr-o alee secundară de evacuare a publicului din stadion. Aceasta știrbește din unitatea compoziției și nu reușește să subordoneze elementele componente obiectului principal, stadionul.

La proiectarea stadionului s-a folosit experiența stadionului Kirov din Leningrad, adaptată la condițiile speciale ale terenului. S-a adoptat același principiu, ocuparea tribunelor făcându-se de sus în jos.

Stadionul este realizat prin săparea terenului la o adâncime de 7,50 m, cu pământul rezultat executându-se un rambleu de circa 7,50 m înălțime deasupra nivelului terenului de joc, rambleu dispus sub forma unui taluz înverzit spre exterior. Imaginea amplă, unitară, a albiei eliptice a stadionului impresionează și surprinde prin mărimea și profunzimea ei, pe care nu o bănuiești din exterior.

Linia continuă orizontală a gradenelor nu este întreruptă decât de tribuna oficială, acoperită și de cele două tuneluri dispuse simetric pe latura opusă.

Tribuna acoperită este așezată în partea superioară, de vest, a stadionului, copertina fiind la același nivel cu linia parapetului ultimei gradene de sus.

Accesul la tribună din exterior se realizează printr-o curte de onoare înconjurată de o colonadă.

Vestibulul, holul cu vestiare și galeria foaierei, care deservește tribuna oficială creează, prin succesiunea și proporțiile juste ale pieselor, un ansamblu armonios.

Finisajul lor interior, cu pardoseala de marmură albă, cu chenare gălbui și roșii, decorația inspirată din arhitectura clasică, cu ghirlande, cupe și lauri, sugerând distincțiile acordate sportivilor, ajută la crearea unui cadru corespunzător.

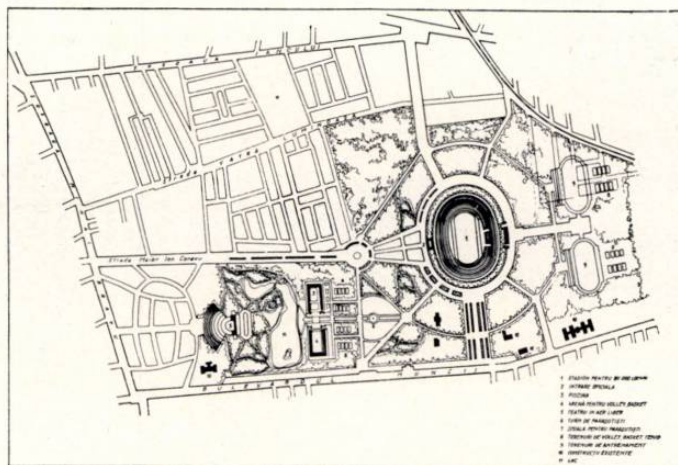
Tunelurile de intrare a sportivilor în stadion, largi de 8 m, flanchează în exterior construcția, care conține pe două niveluri cabinele de vestiare și anexele necesare echipelor sportive. Forma construcției, ușor curbată, urmărind taluzul exterior al stadionului, capătă două accente prin arcele puternice care marchează intrările în tuneluri.

★

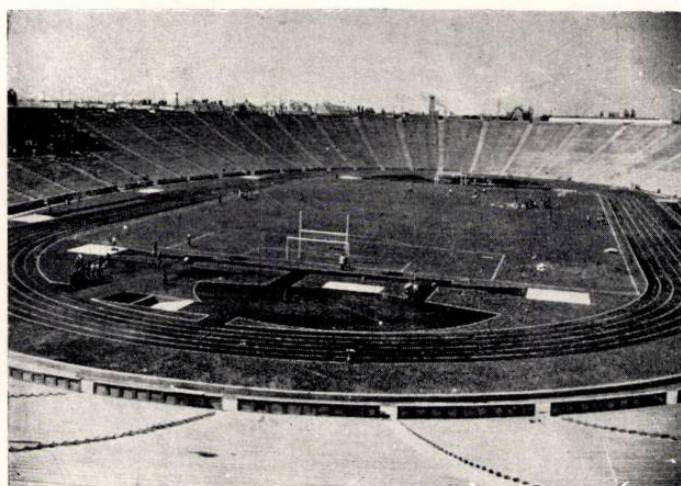
Analiza critică a acestei impunătoare realizări este dificilă, deoarece, pe de o parte, lucrarea nu este terminată în ansamblul ei, lipsind elemente importante, ca cele ce vor marca intrarea principală, ca definitivarea coronamentului stadionului prin accente arhitecturale, statuare, plantații etc., care nu se vor putea face pînă ce nu se va avea certitudinea unor tasări definitive; pe de altă parte, lipsește anturajul ce-l va forma parcul propriu-zis, cu plantații de arbori, partere de flori, fîntîni, statui, lămpare etc., care în viitor vor susține și completa imaginea arhitecturală a complexului « 23 August »

Sînt însă o serie de defecte de compoziție, de unitate, de proporții, scară și detalii, care se pot și trebuie să fie analizate.

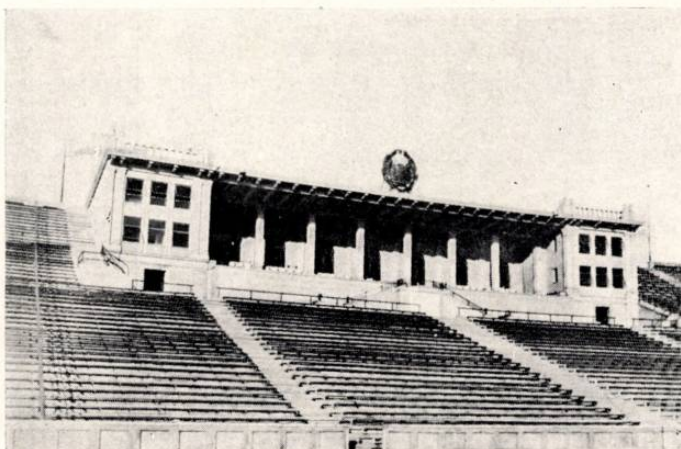
Astfel, accentele arhitecturale ale stadionului, cum ar fi intrările, intrarea oficială a sportivilor, a publicului, nu sînt legate între ele, avînd fiecare o tratare proprie, ce nu contribuie la unitatea ansamblului.

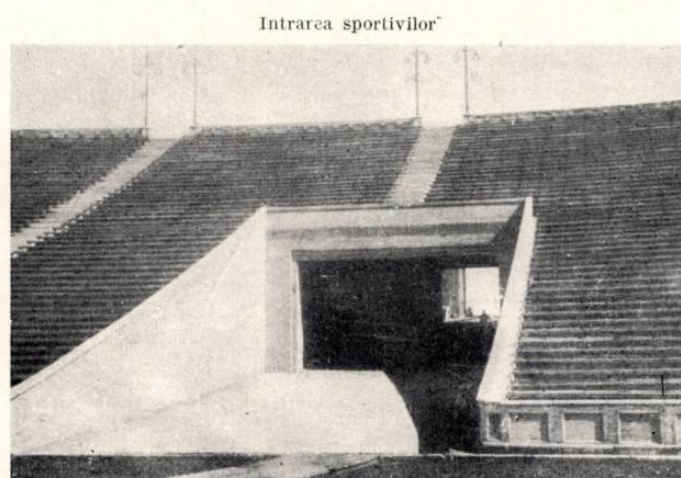
Plan de ansamblu al Complexului cultural sportiv « 23 August »

Stadionul « 23 August »

Tribuna oficială

Intrarea sportivilor

Casele de bilete

Construcțiile care adăpostesc casele de bilete, plasate de o parte și alta a intrării publicului, sînt lipsite de monumentalitate și ieșite din scara ansamblului, iar desfășurarea lor în formă de exedre accentuează efectul neplăcut al inexpressivității lor.

Trecînd de această intrare, se ajunge la scările principale care urcă la stadion. Aceste scări cu un singur fir de circulație și flancate de două fîntîni — tratate cu stîngăcie și lipsă de atenție în ce privește modernitatea — sînt sărace și nu constituie o intrare publică suficient de importantă pentru imensul stadion care ți se desfășoară în fața ochilor cînd ajungi sus. De aici, priveliștea este impresionantă. Forma armonioasă a incintei, mărimea ei, te cucerește. Totul este grandios, fără a fi copleșitor. Vizibilitatea este perfectă; de oriunde privești, cuprinzi întreg ansamblul.

Incîntarea scade însă, cînd îți îndrepti atenția asupra tribunei oficiale. Aici intenția creatorilor nu este limpede exprimată, lipsește unitatea între incintă și tribună. Credem că interdependența acestor două elemente, stadionul și tribuna, nu și-a găsit exprimarea justă nici în ceea ce privește silueta și nici în detalii.

Compoziția tribunei este defectuoasă; elementele ei nefiind organic legate între ele, calajele — prin modul cum sînt tratate — dominînd asupra părții centrale, unitatea nu este realizată; stema, plasată deasupra părții centrale, este ruptă de restul compoziției, poziția ei nefiind pregătită în nici un fel de celelalte elemente de arhitectură.

Proiectanții, tratînd problema instalațiilor de radioficare cu mai multă fermitate, ar fi putut găsi și alte rezolvări funcționale pentru amplasamentul acestora, așa cum a reușit arhitectul Nikolski la stadionul din Leningrad, unde astfel de cabine cu aspect funcționalist nu se văd.

Unitatea de compoziție a tribunei mai suferă, pe lîngă faptul că colonada retrasă a părții centrale nu se afirmă suficient asupra calajelor, și prin aceea că aceste calaje laterale au la partea superioară o balustradă, element care accentuează și mai mult greșeala de compoziție semnalată.

În ce privește detaliile exterioare, ele sînt eclectice: prelucrarea moștenirii trecutului nu este făcută cu discernămint; nu se recunoaște nici o sursă de inspirație națională în elementele decorative, iar cele clasice sînt aplicate cu multe greșeli. Putem spune că autorii nu au pătruns încă sensul clasicului în arta arhitecturii.

Modernitatea tribunei pare pusă la îndoială, fără a ține seama de tectonica ansamblului, de o succesiune logică și armonioasă. Astfel, profilele cele mai ușoare se găsesc în partea inferioară a tribunei și sînt de multe ori incorecte, nelegate între ele și de aceea inexpressive.

Unele elemente, cum ar fi, de pildă, coloanele părții centrale, sînt frumoase și bine proporționate. Același lucru se poate spune și despre consolele cornișei principale. Tavanul însă, pare apăsător și nu a fost studiat cu suficientă grijă.

O impresie foarte neplăcută lasă și balustradele simpliste de fier ale treptelor de la baza tribunei. Basorelieful nu este la scara stadionului; fiind prea mic, nu se vede destul de bine, iar scările tribunei ar fi trebuit tratate mai amplu. Printre alte stîngăcii se remarcă și împărțirea în asize prea mici, care subliniază și mai mult greșelile de scară. Această tribună, care ar fi trebuit să fie accentul arhitectural principal în interiorul stadionului, nu are, nici din punct de vedere al compoziției și nici din cel al detaliilor, calitatea artistică corespunzătoare importanței și rolului pe care îl are în ansamblu.

Aceleași lipsuri, adică lipsa de legătură cu stadionul și în același timp și cu tribuna principală, le prezintă și intrarea oficială. Ideea de bază în proiectarea acestui element, un atrium, este valabilă și destul de bine realizată; proporțiile lui sînt armonioase. Intrarea oficială prezintă însă și cîteva aspecte negative în ce privește detaliile, care pe de o parte nu sînt în concordanță cu detaliile tribunei principale, iar pe de altă parte sînt tratate prea plat, lipsite de relief necesar unor elemente arhitecturale ce trebuie sesizate de departe. Aceste detalii însă, sînt inspirate din moștenirea trecutului nostru într-o măsură mult mai mare decît cele de la tribună. Aici s-au încercat unele prelucrări ale stilului brîncovenesc. Ele suferă, însă, foarte mult din cauza unei execuții defectuoase. Cornișa principală a porticului este lipsită de importanță. Legătura între acest portic cu partea arhitratată a atriumului este rezolvată în mod neconvîngător, fără o legătură organică.

Interioarele intrării oficiale, așa cum am arătat mai sus, sînt plăcute ca spații și au detalii bine studiate. Aceasta se explică prin faptul că proiectanții au putut stăpîni mai bine compoziția, proporțiile și scara, la realizarea acestor interioare cu volume și suprafețe obișnuite, decît în realizarea aspectului exterior al stadionului, unde s-au lovit de volume și suprafețe neobișnuite, a căror rezolvare plastică rămîne o problemă grea, nu numai pentru ei, dar și pentru arhitecții cu mai multă experiență.

Arcele ce marchează în exterior intrarea sportivilor, nu sînt organic legate cu stadionul, prezentînd un aspect neplăcut, atît din exteriorul, cît și din interiorul incintei. Cele două porți monumentale care depășesc cornișa principală așa de hotărît, nu reușesc să creeze împreună cu porticul principal un ansamblu unitar. Fațadele laterale accentuează și mai mult acest aspect nereușit. Curțile interioare din spatele arcadelor, la intrarea în tuneluri, chiar dacă au o justificare funcțională, nu sînt în raport just cu volumele care le înconjoară.

Cu privire la lucrările secundare ale stadionului, cum ar fi grupurile sanitare, se poate spune că ele apar destul de străine în aspectul general al ansamblului, fiind tratate cu stîngăcie. Ele vor trebui, în viitor, să fie acoperite cu iedera, pentru a putea astfel să se integreze în masa de verdeață a parcului.

Drumul care duce de la stadion la complexul sportiv, încă neconstruit, are unele aspecte frumoase și perspective

interesante, el fiind dominat de turnul parașutiștilor, care în viitor, va trebui să primească o tratare arhitecturală.

În ceea ce privește elementul principal al compoziției ansamblului, stadionul, proiectanții care au reușit să rezolve problema din punct de vedere tehnic, cu toate că au avut o concepție în general justă, au lăsat să se strecoare multe lucruri imperfecte. Ei au reușit să redea unele din ideile generale ale epocii noastre, însă nu au reușit să exprime, în compoziția și tratarea în detaliu a elementelor principale arhitecturale, ideea esențială specifică acestei lucrări și care trebuia să fie scoasă în evidență, aceea a forței senine și libere, legată de sportivitate, legată de participarea unei mase impresionant de mari de oameni ai muncii care urmărește cu interes aceste manifestări sportive.

De aceea trebuie din nou atrasă atenția asupra importanței exprimării conținutului de idei în opera de arhitectură, conținut de idei care nu poate fi exprimat decât prin identificarea creatorului cu munca și aspirațiile poporului, prin însușirea creatoare a moștenirii trecutului, prin adâncirea cunoașterii teoriei și practicii arhitecturii sovietice, prin însușirea unei măiestrii artistice corespunzătoare.

Ținând seama de condițiile obiective în care s-a proiectat această lucrare: timpul de proiectare foarte scurt, noutatea și vastitatea temei, lipsa de experiență a proiectanților, defectele semnalate mai sus trag totuși mai puțin în balanța generală, decât calitatea lucrării, care rămîne un succes al arhitecturii noastre, un succes al arhitecților patriei noastre.

Teatrul de vară din parcul « 23 August » (autori arh. W. Juster, arh. A. Dîmboianu) a fost soluționat ca un teatru de estradă în care se pot desfășura spectacole de cîntece, dansuri, balet. Creat printr-o taluzare în malul vestic al terenului, el grupează cele 4200 locuri într-un amfiteatru semicircular dispus în jurul unei scene descoperite, ce are în spatele ei un decor arhitectural permanent.

Parterul construcției, care adăpostește anexele scenei, formează un perete plin ce asigură un fundal liniștit în spatele artiștilor, avînd într-o oarecare măsură și rolul de perete reflectant al sunetelor.

Etajul îl constituie un portic format din cinci arcade zvelte, avînd la capete două arcade mai puternice care avansează spre scenă. O scară în două rampe coboară de-a lungul zidului plin, legînd terasa porticului cu scena, și permite folosirea ei pentru montări de ansamblu. În acest fel s-a creat un fundal care face vizibilă vegetația parcului prin golurile arcadelor.

O interesantă încercare o constituie reluarea unei tradiții decorative din vechea arhitectură romînească — a elementelor colorate de ceramică smălțuită, aplicate la friză, arhivoltă și la intradosul arcelor.

Sursa de inspirație a acestui fundal arhitectural este arhitectura secolului al XVIII-lea și în special a palatului Mogoșoaia.

Silueta generală a acestei construcții este reușită, exprimîndu-se limpede și direct.

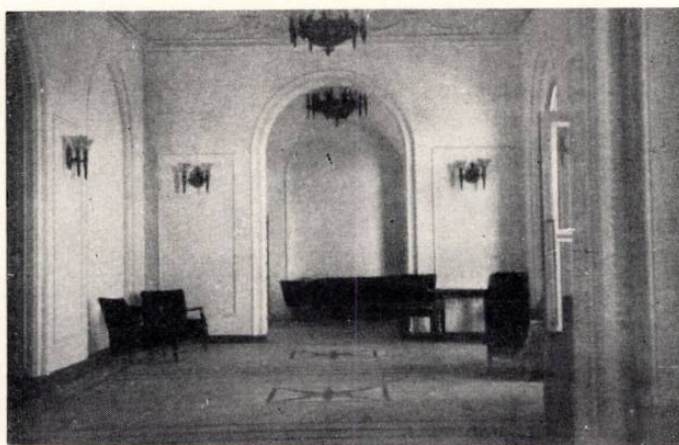
Autorii au reușit să obțină, pe lîngă aspectul sărbătoresc ce culminează cu fundalul scenei, și un aspect cald și prietenesc, cînd privirea cuprinde desfășurarea amfiteatrului care apare în dimensiuni și cu un număr de locuri, mai mic decât în realitate. Această senzație de concentrare,

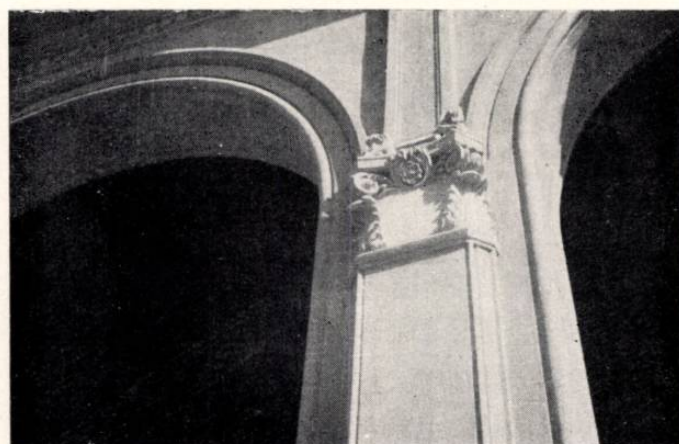
Intrarea la tribuna oficială

Curtea interioară

Foaierul tribunei oficiale

Detaliu de arcadă

Teatrul de vară «23 August». Intrarea

Amfiteatrul și scena

Vederea scenei dinspre parca

Detaliu

de adunare a locurilor către scenă, face să te simți bine și aproape de scenă chiar din locurile cele mai îndepărtate.

Imaginea arhitecturală este plină de vervă și ritm tinerească. Detaliile sînt în general frumoase și sensibile, prelucrarea creatoare a epocii brîncovenești fiind făcută cu înțelegere și în mod convingător.

Compoziția fundalului arhitectural al scenei este corectă, totuși autorii ar fi trebuit să insiste mai mult pentru a obține o legătură mai organică între soclu și porticurile ce formează coronamentul.

Scara monumentală cu două rampe, ce leagă scena cu porticul fundalului, poate fi utilă unor anumite montări, însă și ea contribuie la aspectul puțin cam grandilocvent al acestui decor permanent.

Cornișa fundalului, deși cu elemente prea mărunte, este tratată îngrijit, ca și capitellurile și bazele coloanelor care constituie un exemplu pozitiv de prelucrare justă a moștenirii trecutului.

Vederea de noapte a acestui fundal de arhitectură, cu fîntîna mare luminată, a cărei țîșnire de apă joacă în spatele arcurilor, este cu adevărat feerică.

Trebuie semnalate, însă, și o serie de lipsuri. Astfel, scena este delimitată spre public de o curbă arbitrară și neplăcută, în totală dezarmonie cu formele fundalului, deși li s-a atras atenția autorilor asupra acestui defect încă de la faza «sarcină de proiectare».

Porticul care formează intrarea dinspre oraș nu este suficient de important pentru a susține perspectiva creată de-a lungul șoselei de acces.

În ceea ce privește compoziția acestui portic de intrare, cît și tratarea modenaturii sale, trebuie să arătăm că au greșeli serioase.

Credem că ele subliniază și lipsa de coordonare și unitate în munca de creație a colectivului, pentru că nu se pot explica altfel salturile de la lucruri bune la lucruri slabe.

Astfel, calajele care cuprind casele de bilete sînt lipite de portic pe linia pilelor, avînd și înălțime mai joasă decît acesta și par adăugate ulterior cu destulă inabilitate. Ele reușesc să compromită imaginea arhitecturală a porticului, care în partea lui centrală are calități plastice. În afară de aceasta, pe aceste calaje apar, cu totul inexplicabile, dure și ciudate, niște profile în formă de șipcă, de secțiune trapezoidală, urme ale formalismului.

Tov. W. Juster, arhitectul șef al Complexului «23 August», este unul din arhitecții noștri cu posibilități și perspective de dezvoltare; de aceea i s-a încredințat și răspunderea unei astfel de lucrări.

Poziția pe care o are însă tov. arh. W. Juster față de critică, față de îndrumarea organelor ce răspund pe linie de stat de treburile arhitecturii, este o poziție de supra-apreciere a posibilităților sale, o poziție care nu poate să ducă decît la frînarea dezvoltării acestor posibilități.

Colectivul de proiectare a ansamblului cultural-sportiv «23 August» va trebui să muncească încă mult la completarea și definitivarea lui. Pe de o parte, se vor putea elimina, cu cheltuieli relativ mici, unele din greșelile semnalate, iar pe de altă parte, realizarea în bune condiții a lucrărilor ce nu au fost încă începute va duce, cu siguranță, la crearea unui ansamblu arhitectural valoros din punct de vedere artistic și ideologic.

CINEMATOGRAFUL « INFRĂȚIREA ÎNTRE POPOARE »

(autori arh. D. Bacalu, arh. N. Porumbescu,
arh. Tr. Stănescu)

Vizionarea filmelor artistice și documentare în săli confortabile și just repartizate în cadrul orașelor noastre este necesară pentru ridicarea nivelului cultural al oamenilor muncii.

Raioanele din N—V Capitalei, cu o populație muncitorească numeroasă, resimt de multă vreme lipsa unor astfel de dotări.

Hotărîrea partidului și a guvernului de a construi în raionul Grivița Roșie un cinematograful modern, de tip nou, are tocmai acest obiectiv — satisfacerea nevoilor culturale ale maselor muncitoare.

Mulți s-au îndoit de justetea acestui amplasament, considerînd cinematograful prea mare pentru populația cartierului, iar prin faptul că este plasat departe de centrul orașului, că el nu va putea funcționa în mod rentabil. Practica a infirmat aceste ipoteze, actualmente cinematograful « Infrățirea între popoare » funcționînd cu săli pline și fiind într-adevăr util atît populației muncitoare din raionul Grivița Roșie, cît și Capitalei noastre.

Din punct de vedere al dezvoltării viitoare a cartierului, cadrul arhitectural necesar acestei clădiri monumentale se va putea realiza rapid și cu ușurință prin ansambluri de locuințe ale căror volume și plastică vor fi rezolvate în armonie cu plastica și silueta cinematografului ce va forma centrul acestei compoziții. În urma Hotărîrilor plenei largite a C.C. al P.M.R. din august 1953, realizarea acestui ansamblu de locuințe va începe chiar în campania de construcții a anului acestuia.

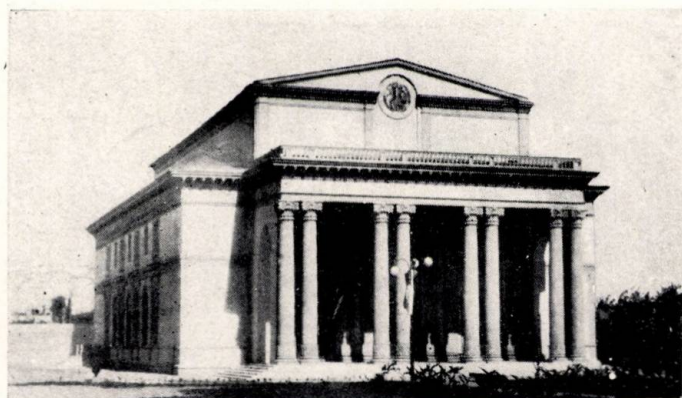
Justă este, de asemenea, și așezarea clădirii față de una din importante artere de acces în București, Bulevardul Bucureștii Noi; cinematograful va forma — mai ales prin dezvoltarea viitoare a cadrului său — un important nod arhitectural în plastica generală a acestei magistrale.

Programul adoptat este cu totul nou pentru țara noastră. În dorința de a realiza un edificiu cultural mai complex, proiectanții s-au orientat după un tip de cinema-club construit ca atare în U.R.S.S. și asemănător celui construit la Moscova, în 1952, după proiectul arhitectului Cealtîkian.

Rezolvat pe două niveluri, el cuprinde la parter vestibulul cu casa de bilete, apoi foaierul cu o mică scenă pentru spectacole de estradă. Pe laturi sînt galeriile destinate bufetului-fumuar și o sală de lectură. La capătul acestor galerii sînt scările principale ce duc la sala de spectacol, situată la nivelul superior, avînd o capacitate de 800 locuri.

La baza concepției acestui tip nou de program stă grija deosebită pentru om. Pe lîngă aspectul exterior și interior care trebuie să reflecte bucuria de viață a oamenilor ce prin muncă își făuresc prezentul și viitorul lor fericit, grija pentru om se manifestă și prin crearea unei ambianțe plăcute pentru cei ce așteaptă rîndul la vizionarea filmului, oferindu-li-se săli și degajamente încăpătoare, bufete, săli de lectură, precum și spectacole de estradă.

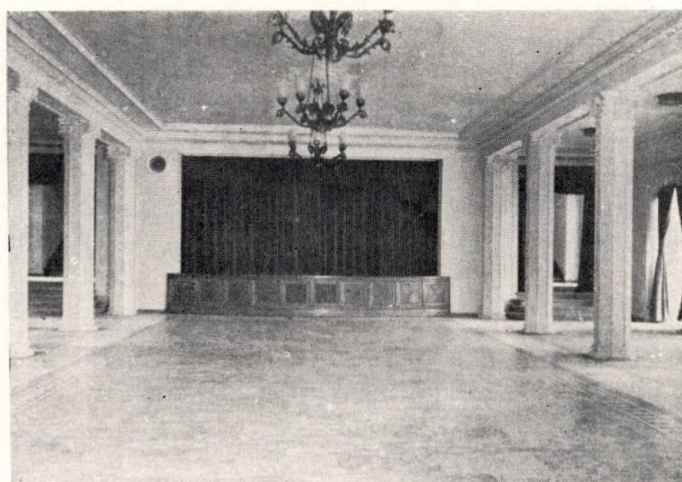
Privită din exterior, clădirea se afirmă prin silueta și volumele sale, echilibrată, senină și fermă. Monumenta-

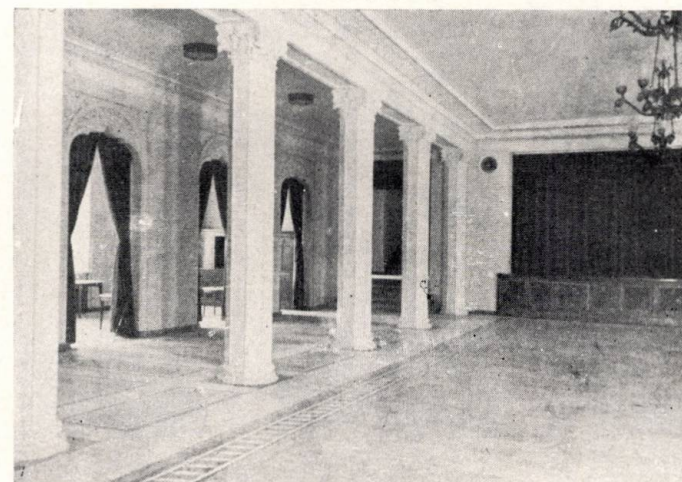
Cinematograful « Infrățirea între popoare »

Fațada principală

Foaierul pentru spectacole de estradă

Detaliu foaier

Sala de proiecție

litatea potrivită temei a fost obținută. Imaginea arhitecturală se exprimă clar și direct, prin volume simple și sincere, prin elemente majore de arhitectură (porticul arhitravat cu coloane gemene).

Decorația este bogată, depășind uneori măsura justă și alunecând spre o împodobire exagerată.

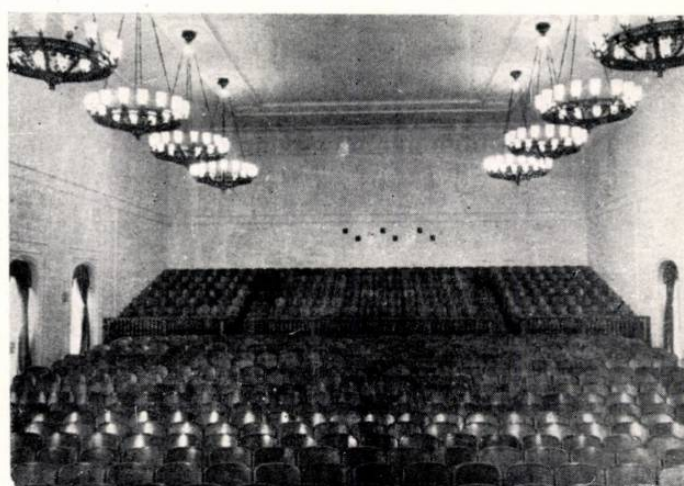
Fațada principală, avînd ca motiv dominant porticul cu coloane duble, monumental și primitiv, este frumos compusă și bine proporționată.

Cornișa principală și friza decorativă bogată și bine studiată se afirmă printr-o justă proporționare și gradare a elementelor ei componente, îmbinînd armonios compoziția clasică cu forma națională a decorației.

★

Unitatea pe care proiectanții au reușit să o realizeze în siluetă și volume nu este însă realizată în tratarea diferitelor fațade.

Fațadele formează preocupări în sine care nu țin seama de legătura și condiționarea reciprocă, care trebuie să

Sala de proiecție

existe între diferitele părți, între acestea și aspectul general al clădirii.

Faptul că volumul superior, care exprimă sala cinematografului și formează coronamentul construcției nu este tratat — din punct de vedere al decorației — în armonie cu restul fațadelor, contribuie și el la accentuarea lipsei de unitate în tratare.

Legarea fațadei principale de cea laterală prin introducerea unui arc greșit întrebuițat, este un lucru nereușit, pe care proiectanții ar fi putut să-l evite, deoarece li s-a atras în repetate rînduri și în timp util atenția asupra acestei erori. Argumentul autorilor că această rezolvare a fost întrebuițată de Palladio relevă o lipsă de adîncire, de analiză științifică necesară pentru înțelegerea condițiilor în care o rezolvare este sau nu valabilă. Porticul lui Palladio nu are coloane gemene, printre altele, și niciînd marele maestru al Renașterii tîrzii nu ar fi pus două coloane marginale, care formează o unitate, să se proiecteze în condiții diferite, una pe golul porticului și alta pe plinul zidului ce formează acest arc.

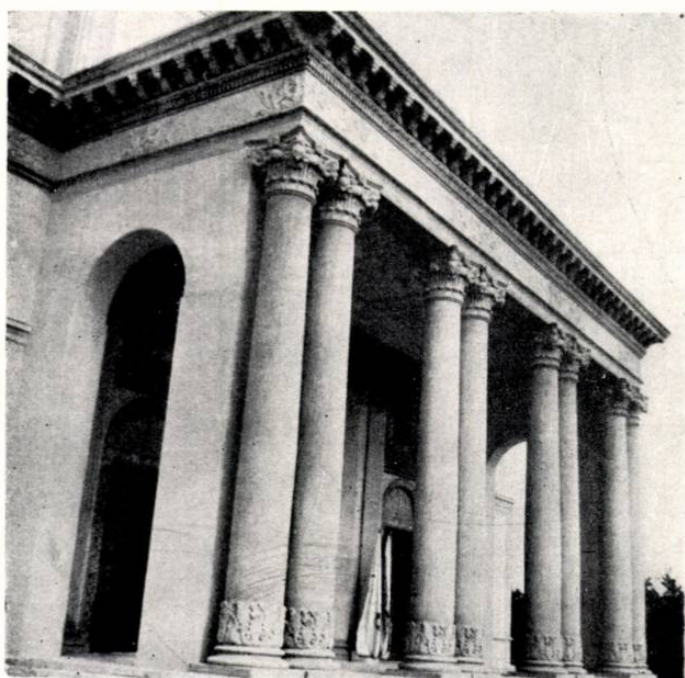
A prelua și prelucra de la clasici este valabil numai cînd adîncim esența clasicului, cînd înțelegem modul lor de gîndire și măiestria cu care au știut să creeze în conformitate cu legile frumosului.

Peretele din spatele coloanelor apare prea încărcat, iar tavanul porticului nu are nici o legătură cu restul elementelor din portic, avînd o tratare cu profile firave pe o suprafață lipsită de aspectul tectonic corespunzător. Și asupra acestei greșeli li s-a atras atenția proiectanților și ar fi putut-o evita.

Trebuie subliniat că din punct de vedere al aspectului exterior, clădirea cinematografului « Infrățirea între popoare » este un succes al arhitecturii noastre, un pas făcut înainte în căutarea de imagini arhitecturale noi, care să corespundă noilor idei și vieții noi ce se dezvoltă în țara noastră.

Consultările făcute pe parcurs la această lucrare au determinat pe proiectanți să abandoneze soluțiile ce reproduceau la altă scară fațada Teatrului de operă și balet, îndrumînd studiile autorilor către actuala soluție cu portic arhitravat și coloane gemene.

În felul acesta, autorii au fost ajutați să creeze o operă originală care, datorită entuziasmului lor tineresc, talentului

Porticul de intrare

și dragostei de muncă, reușește să cucerească privitorul, să-l însuflețească, să-l bucure.

★

Interioarele, din punct de vedere al distribuției și al dispoziției în plan, corespund, atât funcției, cât și unei succesiuni gradate în raport cu rolul și importanța lor în compoziție. Nu același lucru se poate afirma din punctul de vedere al volumelor acestor încăperi.

Astfel, vestibulul de intrare este mult prea înalt pentru o piesă pregătitoare care conduce la piesa principală a parterului, holul. Înălțimea acestuia, justă în realitate, apare mică în contrast cu înălțimea vestibulului.

Degajamentele și circulațiile verticale sînt bine dimensionate. Sala de cinematograf este puțin prea înaltă, aducînd prin aceasta o notă de solemnitate și răceală nepotrivită.

În ce privește decorația, considerăm că holul de la parter este cel mai reușit. Autorii au tratat această piesă importantă cu elemente decorative delicate și armonioase. Din păcate, cadrul enorm și greoi al ușii ce face legătura cu vestibulul ca și decorația sa contrastează neplăcut cu decorația senină și plăcută a holului.

Decorația sălii de proiecție are multe lipsuri și nu contribuie la îmbunătățirea aspectului ei plastic, nefiind concepută în mod unitar cu sala. În general, nu există o unitate în scara elementelor decorative, tratîndu-se decorațiile din aceeași încăpere la scări diferite.

Proiectanții și-au ales ca sursă de inspirație pentru interioarele clădirii decorația de la biserica Fundenii Doamnei. Este drept că acest fel de decorație murală, de influență probabil persană, nu este tipică arhitecturii noastre. Trebuie să recunoaștem că ea are un caracter și un ritm original, multă gingășie și prospețime și ar fi fost într-adevăr interesant ca autorii să preia ceea ce este cu adevărat valabil, metoda și spiritul ei, dozarea și grația ei, și să creeze pe această bază motive decorative ale suprafețelor, în forme noi, vii, corespunzătoare vremurilor noastre.

Nu numai, însă, că s-au reprodus fără o prelucrare creatoare motive decorative de la Fundeni, dar proiectanții le-au așezat cu prea puțină măiestrie, neținînd seama de ceea ce este cu adevărat valoros în concepția decorativă a Fundenilor, și anume armonia între alternarea suprafețelor decorate cu suprafețele liniștite, ritmul și dozarea lor.

Menționăm, de asemenea, că mărirea și numărul canelabrelor din sală sînt excesive.

Tov. arh. D. Bacalu, N. Porumbescu și Tr. Stănescu, autorii lucrării, elemente tinere și dotate, s-au convins că lipsurile în proiectarea acestei lucrări se pot evita în viitor prin adîncirea teoriei arhitecturii, a legilor compoziției, a folosirii critice și creatoare a moștenirii trecutului.

În studiile care se fac pentru refolosirea proiectului acestui cinematograf-club în orașul Hunedoara, în urma discuțiilor purtate la C.S.A.C., proiectanții se străduiesc să îmbunătățească valoarea plastică a proiectului, pentru a crea unitatea de expresie a fațadelor, temperînd și dozînd mai just decorația, eliminînd legătura greșită dintre colonadă și arc, restudiînd plafonul porticului etc.

Cinematograful «Infrățirea între popoare», cît și proiectul pentru refolosirea lui în orașul Hunedoara, sînt exemple ale dezvoltării progresive a arhitecturii noastre.

Teatrul în aer liber din parcul «Nicolae Bălcescu»

TEATRUL ÎN AER LIBER DIN PARCUL «NICOLAE BĂLCESCU»

(autor arh. P. E. Miclescu, coautor arh. V. Marinescu)

Teatrul este așezat în parcul Nicolae Bălcescu, care are o suprafață de 17 ha și este situat în vecinătatea cinematografului «Infrățirea între popoare».

Așezarea teatrului de vară aici este judicios aleasă, deservind atât populația din raionul Grivița Roșie, cît și locuitorii din alte raioane ale Capitalei, care în zilele libere vor putea, pe lîngă spectacol, să se bucure și de frumusețea parcului. Parcul creează, de asemenea, cadrul necesar teatrului.

Capacitatea sa este de 2000 locuri și este conceput pentru teatru dramatic, ansambluri muzicale, coruri, concerte și conferințe.

Locul așezării teatrului în parc ni se pare de asemenea bine ales, acesta fiind punctul de convergență al aleilor principale ale parcului.

Problema pusă arhitecților, avînd în vedere orientarea care trebuia dată teatrului, și anume cu scena îndreptată spre accesul principal, a fost dificilă.

Proiectanții au găsit o soluție de plan care rezolvă problema în mod just.

În același timp, autorii au creat o soluție spațială plastic valabilă, prin faptul că integrează organic edificiul în cadrul parcului.

Proiectanții au ales ca temă principală a compoziției peripterul, avînd o colonadă în formă de portic semicircular în jurul amfiteatrului public, care se continuă în traseu drept în jurul și spatele scenei.

În acest fel, arhitecții au reușit să dea teatrului un aspect deschis și primitor, privit din toate părțile, fără a pierde impresia de delimitare și de legare, în același timp, a edificiului cu natura înconjurătoare.

Soluția este limpede și unitară și redă o imagine ce poate fi ușor cuprinsă și înțeleasă.

Expresia de ansamblu a construcției reușește, prin imaginile ce le oferă, să exprime o parte din ideile generale ale epocii noastre. Conținutul democratic al edificiului este redat prin caracterul primitor al colonadelor, iar prin claritatea și seninătatea aspectului general este redat optimismul, calmul și încrederea în viitor a omului nou.

Prin destinația construcției, prin imaginea ei artistică, prin preocuparea pentru vizibilitatea optimă a tuturor spectatorilor, cît și prin buna amenajare a spațiilor pentru

artiști, se reflectă grija pentru om, care stă în centrul preocupărilor partidului și guvernului nostru.

Volumele generale ale clădirii sînt bine proporționate, ele se compun și se leagă în mod firesc cu natura înconjurătoare. Proiectanții au reușit proporționarea volumului scenei, problemă care de obicei este dificilă.

Cu ajutorul porticului a fost înlăturat efectul copleșitor care este caracteristic pentru astfel de programe, obținându-se o impresie generală de echilibru, armonie și unitate.

La această impresie mai contribuie, în afară de proporțiile generale, și folosirea unui număr redus de elemente de arhitectură, cît și măsura în folosirea mijloacelor de expresie. Imaginea este de ajuns de variată, oferind ca elemente asemănătoare și unitare, coloanele, timpanele și arcadele, în imagini diferite pe toate fațadele.

Excepție face intrarea de pe fațada posterioară. Ea este străină ca tratare și ca elemente de restul edificiului, proiectanții pierzînd aici unitatea de exprimare.

În ce privește fațada principală, ea este bine rezolvată și frumoasă. Cu toate că are două accente principale — intrările publicului — două arce primitoare deasupra cărora se găsește cîte un fronton, unitatea ansamblului compoziției este obținută prin peristil, totul concurînd la susținerea volumului scenei, care este dominantă compoziției și care se exprimă de asemenea printr-un mare fronton. Frontoanele au fost tratate cu multă originalitate, ele reușind să se integreze perfect cu formele naționale întrebuintate în plastica acestui edificiu.

Cele două arce care formează elementele de colț ale acestei fațade sînt frumos dimensionate, iar spectatorul, trecînd prin ele, intră într-o suită de arcade și porticuri monumentale care conduc în colonada din jurul amfiteatrului. Această succesiune de forme de arhitectură este bine dozată ca efecte și izbutită ca proporții, dînd un pronunțat caracter festiv acceselor publicului.

Ca un element negativ în fațada principală trebuie subliniată slaba rezolvare a unor traforuri în spatele porticului și pe fronton.

Din cauza prezenței necesare a ferestrelor mici, care dau lumină încăperilor din jurul scenei, soluția cu traforuri este principial justă. Noi criticăm, însă, în mod hotărît plastica lor inexpressivă, formalistă, care dă fațadei principale o notă de provizorat, fiind departe de exemplele valoroase ce le întîlnim în arhitectura veche romînească.

Fațada laterală a teatrului este în general plăcută, avînd un accent puternic în partea situată spre fațada principală și o trenă formată din colonada amfiteatrului.

Stabilirea ordinului arhitectonic este bazată pe principii clasice, ordinul este prelucrat în mod creator, proporțiile intercolonamentului au fost transformate în sensul unor proporții mai largi, ceea ce dă un caracter mai deschis, mai nou imaginii arhitecturale. Prin întrebuintarea aceluiași ordin, atît la intrare, cît și la amfiteatru, ce se deosebește numai prin tratarea bazei, se contribuie mult la realizarea unității ansamblului.

În ce privește modenatura întrebuintată de către proiectanți la acest edificiu, ea nu are suficientă sensibilitate și caracter.

Ajungînd în amfiteatru, impresia generală este plăcută te simți bine, colonada creînd impresia unui spațiu delimitat, limpede, arhitectonic, dar în același timp păstrînd, prin transparența lui, legătura cu natura înconjurătoare.

Cu tot numărul mare de locuri, spațiul amfiteatrului, pare intim, iar panta dată este plăcută, amintind panta unei săli acoperite. Criticabil este spațiul lăsat între rînduri, care este în mod hotărît prea strîmt. De asemenea, mobilierul nu se leagă cu arhitectura.

Nereușită este tratarea portalului scenei. Proporțiile lui nu sînt juste, dau o impresie de greoi, de apăsător și este, de aceea, în contradicție cu restul arhitecturii. Acest portal, împreună cu tot peretele din fund, este tratat prea sumar și inexpressiv, dînd o impresie de sărăcie. Era absolut necesar să se dea o importanță mai mare acestui perete deoarece el ocupă locul principal în amfiteatru, către el fiind îndreptate privirile spectatorilor. Această greșală într-un punct esențial al edificiului micșorează valoarea întregii opere, sărăcește conținutul de idei, necontribuind printr-o ținută demnă și festivă la rolul educativ al arhitecturii teatrului.

La tratarea inconsistentă și neconvingătoare a portalului scenei se adaugă și unele lipsuri ale elementelor arhitectonice laterale; arcadele cu scările de coborîre nu sînt tratate cu grija necesară. De exemplu, rezolvarea arcadei, flancată numai pe o parte cu pilaștri, este stîngace.

Poziția proiectanților a fost justă în ce privește tratarea întregii compoziții pe o tramă clasică. Această tramă este prelucrată, ca proporții și principii tectonice, conform necesităților actuale, folosindu-se elementele naționale și experiența arhitecturii sovietice.

Trebuie, însă, arătat că deși autorii au reușit să dea teatrului un caracter just, edificiul apărînd senin și liniștit în mijlocul naturii, că deși imaginea generală are un pronunțat caracter nou, iar în formele sale se recunoaște legătura spirituală cu tradiția națională, totuși unele elemente decorative alese din moștenirea trecutului nostru artistic nu au fost suficient prelucrate în spirit inovator.

Trebuie menționat faptul că tov. arh. Paul Miclescu, șeful colectivului de proiectare, un arhitect valoros și cu practică îndelungată, a avut o atitudine pozitivă, justă față de critică și de îndrumările primite pe parcursul elaborării proiectului. Modestia sa, pasiunea și elanul său în muncă au contribuit la îmbunătățirea hotărîtoare a proiectului, reușind să realizeze o operă de creație valabilă pentru dezvoltarea arhitecturii noastre pe drumul realismului socialist.

★

În munca de avizare și îndrumare a acestor lucrări, C.S.A.C., cît și arhitectul șef al orașului, au avut o serie de lipsuri, neputînd cuprinde în adîncime toate problemele și negăsind totdeauna cele mai juste metode.

Lucrările terminate în vara anului 1953 au toate aceeași trăsătură comună, afirmarea conținutului nou de idei al epocii noastre, în imagini arhitecturale create pe baza prelucrării creatoare a moștenirii arhitecturale a poporului nostru, a marilor tradiții ale arhitecturii clasice și a neîntrecutei experiențe practice și teoretice a arhitecturii sovietice.

Ele sînt mlădițele tinere a căror creștere viguroasă trebuie să o ajutăm în mod conștient.

Nu trebuie să acoperim greșelile, să menajăm tendințele subiectiviste și individualiste. Personalitatea creatorului se

dezvoltă valabil numai în focul luptei de opinii, numai pe baza criticii constructive, numai în contact cu realitatea vie a milioanele de oameni ai muncii pentru care creează. Lucrările pe care sîntem chemați să le creăm sînt ale întregului popor muncitor. De aceea, alături de răspunderea personală a autorului coexistă și răspunderea noastră colectivă, a arhitecților strîns uniți în organizația noastră de creație, Uniunea Arhitecților din R.P.R.

De aceea, nu ne este indiferent că o lucrare de arhitectură reușește sau nu.

De aceea, ajutați de partid și guvern, prin organele de avizare și îndrumare ale aparatului de stat, prin activitatea continuă a Uniunii Arhitecților, în domeniul discuțiilor de creație și al ridicării nivelului ideologic și profesional al arhitecților, să îmbunătățim tot mai mult calitatea lucrărilor noastre, din punct de vedere al conținutului și al formei, cît și din punct de vedere economic.

Trebuie să reușim ca operele noastre să prezinte o imagine arhitecturală în care silueta și compoziția volumelor, elementele și detaliile de arhitectură, materialul și culoarea să formeze o unitate deplină, o armonie desăvîrșită, care să dea imaginii artistice forța emotivă necesară reflectării bogatului conținut de idei al minunatei noastre epoci de construire a socialismului.

Trebuie să rezolvăm problema realizării ansamblurilor și nu numai a obiectelor în sine, oricît de importante ar fi ele ca destinație și ca volum de construcție.

Prelucrarea creatoare a bogatei noastre tradiții arhitecturale trebuie să fie făcută cu mare dragoste și pasiune, pentru ceea ce este cu adevărat tipic în această moștenire, pentru ceea ce merită să fie preluat și prelucrat mai departe, în forme noi, corespunzătoare noului conținut al realității noastre, în continuă dezvoltare progresivă.

De aceea este necesar a stăpîni și aplica cu măiestrie legile compoziției arhitecturale, unitatea și contrastul, dominantă, ritmul și proporția, tectonica formelor, scara elementelor și a detaliilor, în interdependența dintre ele, dintre ele și monument, natură și om, totul concurînd la exprimarea limpede și puternică a ideilor și sentimentelor tipice epocii în care întreaga activitate materială și spirituală a poporului nostru muncitor se desfășoară sub înțeleapta conducere a partidului, pentru pace, pentru socialism.

*

Experiența acumulată pînă acum și mai ales experiența îndeplinirii cu succes a unor sarcini mari, realizate în termene scurte — cum au fost lucrările executate în Capitală în vara anului 1953 — trebuie folosită creator, pentru sarcinile concrete ce ne stau în față.

Partidul și guvernul urmăresc cu atenție ca planul de stat să reflecte cît mai just legile economice obiective de ale căror condiții trebuie să țină seama organele de planificare: legea economică fundamentală a socialismului — care cere asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu crescînde ale oamenilor muncii, prin creșterea și perfecționarea neînteruptă a producției pe baza tehnicii celei mai înalte — și legea economică a dezvoltării planice proporționale a economiei naționale.

De aceea se concentrează acum întregul efort asupra sectoarelor economice rămase în urmă, ca: sectorul agro-

zootehnic, industria alimentară, industria ușoară a bunurilor de larg consum, construcția de locuințe, cămine, cantine, clădiri social-culturale, în marile aglomerații muncitorești și la sate.

Acest vast program de construcții, a cărui realizare va contribui, împreună cu celelalte măsuri luate de partid și guvern, la ridicarea nivelului de viață, material și cultural, al poporului muncitor, pune în fața arhitecților sarcini de mare importanță și răspundere, dar în același timp deosebit de frumoase prin problemele de creație ce le ridică, prin bogatul lor conținut de idei umaniste, care va trebui, cu măiestrie artistică și pricepere tehnică, să se reflecte în proiectele noastre.

Analiza metodelor juste, cît și a lipsurilor ce s-au manifestat în munca noastră de creație, justa întrebuintare a spațiilor și a materialelor, grija permanentă pentru economii, trebuie să ne călăuzească pentru a dezvolta mai departe ceea ce este nou și crește și a înlătura ceea ce este vechi și moare.

În problema proiectelor tip pentru locuințe, în curs de desfășurare și planificate a fi realizate din fonduri centralizate, în campania de construcții a anului 1954, cît și în problema locuințelor individuale și prin cooperare, ce se vor realiza pe baza creditelor acordate de stat, pentru a putea face față cu cînst realizării lor în bune condiții față de termenele scurte în care trebuie să fie proiectate, exemplul și experiența mobilizării și îndrumării forțelor noastre de proiectare în realizarea lucrărilor terminate în vara anului 1953, cu ocazia Festivalului, trebuie să fie folosite din plin.

C.S.A.C. cît și institutele de proiectare vor trebui să adopte metodele cele mai operative și concrete în munca de îndrumare și proiectare, dezvoltînd experiența obținută din aceste lucrări.

De asemenea, proiectele tip pentru creșe, cămine de zi, școli elementare, băi publice pentru orașe și sate, cămine culturale și cluburi satești, construcții tip pentru agricultură și creșterea vitelor, pentru SMT-uri și gospodării de stat și colective trebuie să fie în centrul preocupărilor noastre. Studiului rațional, pe baza proceselor tehnologice necesare bunei rezolvări a construcțiilor din ramura industriei alimentare și industriei bunurilor de larg consum, trebuie să-i dăm, de asemenea, cea mai mare atenție.

Trebuie să avem o înțelegere adîncă a importanței pe care o au lucrările ce se vor realiza în anul 1954; a importanței pe care o are găsirea soluțiilor economice, a eliminării tendințelor de împodobire excesivă, a exprimării imaginilor artistice-ideologice în mod laconic, prin mijloace simple; a importanței pe care o are o justă colaborare cu execuția, pe care proiectarea trebuie să o ajute să părăsească metodele vechi și rutiniere, dar de la care trebuie să învețe și să ia experiența practicii concrete a construcției.

Numai ținînd seamă de obiectivul principal ce-l urmărește partidul și guvernul prin realizarea noului program de construcții și de toți factorii ce intervin în procesul complex al proiectării și execuției, vom putea descoperi posibilități și rezerve interne, materiale și spirituale, uriașe, care să asigure realizarea cu succes a construcțiilor menite să contribuie la ridicarea nivelului de viață al poporului muncitor.

Pe marginea dezbaterii cu privire la proiectarea stațiunilor de mașini și tractoare

Arh. I. GHICA-BUDEȘTI

Sarcinile trasate sectorului agricol de plenara lărgită a C.C. al P. M. R. din 19—20 august 1953 ridică noi și importante probleme în domeniul construcțiilor rurale. Volumul mult sporit al investițiilor alocate agriculturii în anii viitori înseamnă că odată cu dezvoltarea unităților agricole socialiste existente, se vor crea noi construcții ale stațiunilor de mașini și tractoare și ale gospodăriilor de stat și colective, deci alte mii și mii de clădiri care se vor ridica pretutindeni pe întinsul patriei noastre.

Este de cea mai mare importanță ca această operă de reconstrucție de mari proporții să fie realizată în cele mai bune condiții tehnice, ajutând astfel pe scară largă la satisfacerea nevoilor materiale și culturale mereu crescînde ale oamenilor muncii de la sate și orașe.

Uniunea Sovietică, marea țară a socialismului — uriașă putere industrială și țara celei mai înaintate agriculturi — care a creat, pe lângă numeroase orașe mari și uzine, noi tipuri de așezări populate în zonele rurale și de centre de producție agricolă, trebuie să ne fie exemplu viu și în acest domeniu. Este necesar, deci, să adaptăm la nevoile noastre bogata experiență sovietică pentru proiectarea așezărilor ce vor lua ființă în cadrul rural.

Un început în această direcție l-a făcut Uniunea Arhitecților în ședința de discuții din 27 noiembrie 1953, cînd au fost dezbătute unele aspecte ale proiectării SMT-urilor.

Scopul acestei ședințe a fost ca prin luarea în discuție a modului de proiectare de pînă acum a unei categorii de unități — tipice pentru organismele noi ce se dezvoltă intens în mediul nostru sătesc — să se permită o luare de poziție și lămurirea liniei celei mai juste de urmat în proiectarea viitoare a unităților agricole socialiste prin fixarea cîtorva principii esențiale.

În acest scop este util să se analizeze unele din aspectele mai importante asupra cărora s-au purtat discuțiile și să se concretizeze cîteva din concluziile la care s-a ajuns.

★

Un prim principiu ce s-a desprins din dezbateri este că proiectarea unui SMT sau a oricărei unități agricole socialiste nu poate căpăta o soluție practică, economică și estetică dacă este privită izolat, fragmentar, ruptă de ansamblul de condiții și împrejurări ce o influențează sau pe care ea însăși le modifică.

Proiectantul construcțiilor agricole trebuie să știe că lucrează pentru oameni de tip nou — care au cerințe tot mai mari față de calitatea creației arhitecturale — oameni față de care nu va putea justifica lipsa de curaj și de idei rodnice în rezolvarea problemelor de estetică și de construcție a noilor clădiri rurale.

Pentru a face față sarcinilor importante ce le revin, principalele condiții ce trebuie să le satisfacă proiectanții care creează noile unități agricole socialiste sînt:

1. alegerea unui amplasament bun;
2. satisfacerea maximală a cerințelor tehnice de producție;
3. execuția trainică și economică;
4. expresia arhitecturală veridică într-o formă iubită și înțeleasă de popor și armonizată cu cadrul natural.

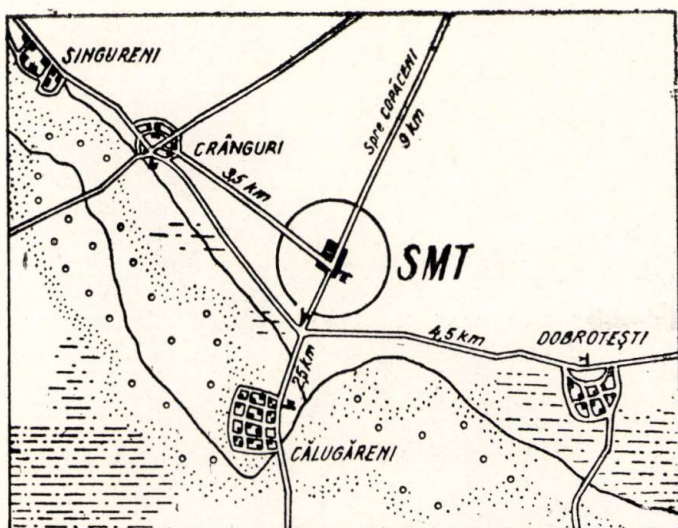
I. Amplasarea

Amplasarea stațiunilor SMT existente nu s-a făcut ținînd seama de un plan de ansamblu dinainte conceput, privind răspîndirea geografică de principiu pe întreaga țară, în funcție de teritoriile deservite. Primele amplasări au fost condiționate de existența unor construcții ce ofereau condiții de adăpostire imediată utilajului agricol necesar mecanizării.

De multe ori nu s-au luat în considerare condițiile de salubritate ale noilor unități agricole socialiste, așezarea lor față de sat, căi de acces etc. Adeseori, amplasamentele au fost greșit alese în centrul unor sate sau chiar al unor orașele, devenind astfel un factor permanent de perturbare și nocivitate pentru localitățile respective (SMT Pribilești, reg. Baia Mare); alteori, dimpotrivă, amplasamentele sînt complet izolate în mijlocul cîmpului, la mari distanțe de orice așezare omenească de oarecare importanță (SMT Călugăreni, reg. București). În alte cazuri, terenurile SMT-urilor s-au dovedit insuficiente în ce privește suprafața efectiv folosibilă pentru toate construcțiile corespunzătoare fazei lor finale de dezvoltare sau improprie pentru desfășurarea normală a procesului de producție, din cauză că erau inundabile ori situate într-o zonă infectată de paludism.

Pentru a se obține o rezolvare satisfăcătoare a problemei amplasării, aceasta trebuie făcută în viitor, pe de o parte înlăturînd toate neajunsurile constatate în cazurile SMT-urilor existente; pe de altă parte, este necesar să se stabilească o corelație strînsă cu așezarea celorlalte unități agricole socialiste din cadrul sătesc, cu gospodăriile agricole de stat și gospodăriile colective — care se dezvoltă odată cu SMT-urile — cu satul în vecinătatea căruia se află — și pentru a cărui creștere și propășire el este o bază materială puternică — și, în sfîrșit, cu teritoriul deservit de SMT.

Metodica științifică pentru proiectarea noilor așezări necesită întocmirea mai multor planuri generale care permit sistematizarea la diferite eșaloane: plan general de răspîndire pe regiune a unităților rețelei SMT, plan general de organizare pentru fiecare stațiune a dinamicii muncilor de cîmp, raportat la teritoriul deservit, plan general de distribuție a clădirilor stațiunii pe terenul ce-i este afectat, în legătură cu sistematizarea așezărilor omenești și a altor unități de producție din apropiere.

Schema de amplasare a SMT Călugăreni față de comunele cele mai apropiate. Așezare greșită, izolată de sate.

La întocmirea acestor planuri de sistematizare este necesar să se țină seama și de adîncă prefacere pe care SMT-urile o vor aduce în structura așezărilor omenești. Mijloacele de lucru puternice asigură o dominare mult mai mare a omului asupra solului pe care-l cultivă, iar aplicarea

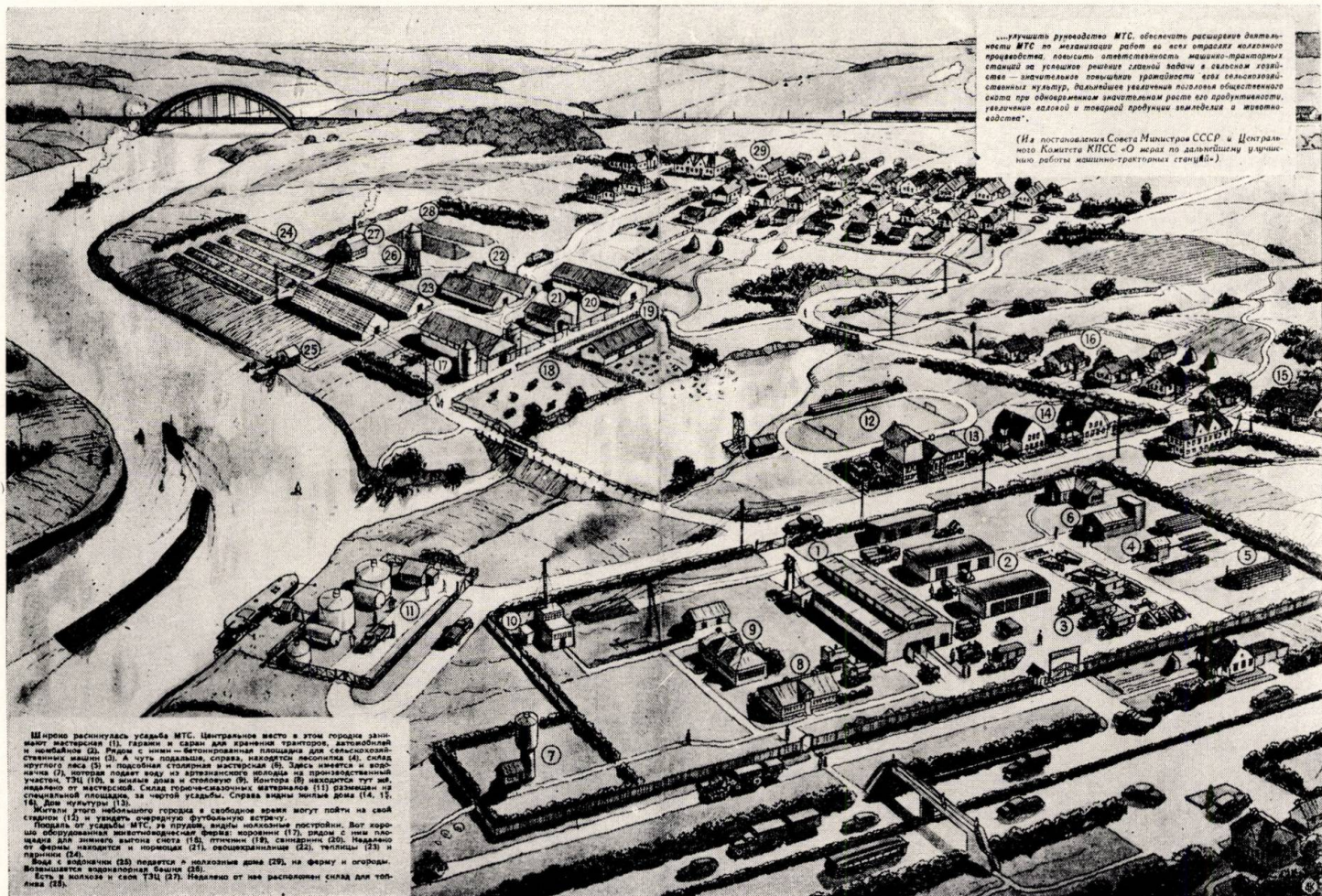
metodelor noi agrotehnice necesită unirea tuturor țăranilor muncitori în cadrul unor centre satești mai mari.

Pentru acest motiv, SMT-urile — purtătoare ale mecanizării tot mai avansate a proceselor de muncă — nu se pot acorda nici cu fărîmîțarea ogoarelor, nici cu răsfirea exagerată a satelor. În viitor trebuie să ne așteptăm la dispariția treptată a odăilor, sălașelor, crîngurilor și cătunelor risipite pe tot întinsul marilor cîmpii de pe teritoriul patriei noastre și la o evoluție a satelor noastre către o structură mai împlinită, mai strînsă. Este evident, deci, că SMT-ul constituie un element strîns legat de viața și dezvoltarea satului. Alegerea amplasamentului SMT-ului nu trebuie, prin urmare, să fie făcută ținînd seama exclusiv de condițiile imediate de producție, oferite de existența unor clădiri mai mult sau mai puțin spațioase și trainice, ce se află pe un teren oarecare, chiar cînd astfel se realizează o reducere inițială a investițiilor; în toate cazurile, amplasamentul este necesar să fie strîns legat de viața țăranimii muncitoare.

SMT-ul trebuie să rămînă legat de sat și de viața lui socială, putînd folosi împreună cu acesta o seamă de instalații și clădiri de interes comun, care contribuie la îmbunătățirea nevoilor materiale și culturale ale țăranimii muncitoare și muncitorilor din SMT.

O stațiune de mașini și tractoare din preajma unui colhoz
(reprodus din revista sovietică «Tehnica pentru tineret» Nr. 12/1953)

1-Atelierul. 2-Garajele și remizele pentru adăpostirea tractoarelor, automobilelor și combinelor. 3-Platforma betonată pentru mașinile agricole. 4-Gaterul. 5-Depozitul de lemn rotund. 6-Atelierul auxiliar de tîmplărie. 7-Pompa de apă care alimentează cu apă ce o pompează de la o fîntină arteziană, sectorul «de producție», centrala termoelectrică (10), casele de locuit și cantina (9). 8-Biroul. 11-Depozitul de combustibili și lubrifianti, amplasat pe o platformă specială, în afara teritoriului sediului central. 12-Stadion. 13-Clubul. 14-15-16-Locuințe. Ferma de creștere a animalelor: 17-Grajd de vaci. 18-Padoc de iarnă. 19-Adăpost pentru păsări. 20-Grajd pentru porci. 21- Secția de preparare a furajelor. 22-Incăpere pentru păstrarea legumelor, 23-Serele. 24-Răsadnițele. Apa este trimisă de la stația de pompare (25) spre casele colhoznice (29), fermă și spre grădina de legume. 26-Turnul de apă. 27-Centrala termoelectrică a colhozului. 28-Depozitul de combustibil.

...Улучшить руководство МТС, обеспечить расширение деятельности МТС по механизации работ во всех отраслях колхозного производства, повысить ответственность машинно-тракторных станций за успешное решение главной задачи в сельском хозяйстве — значительное повышение производительности труда сельскохозяйственных культур, дальнейшее увеличение посевной общественной системы при одновременном значительном росте его продуктивности, увеличение валовой и товарной продукции земледелия и животноводства».

(Из постановления Совета Министров СССР и Центрального Комитета КПСС «О мерах по дальнейшему улучшению работы машинно-тракторных станций»)

Шире расширилась усадьба МТС. Центральное место в этом городе занимают мастерские (1), гаражи и сараи для хранения тракторов, автомобилей и автомобилей (2). Рядом с ними — бетонированная площадка для сельскохозяйственных машин (3). А чуть подальше, справа, находится ремонтная (4), склад круглого леса (5) — подсобная столярная мастерская (6). Здесь имеется и водонасос (7), который подает воду из артезианского колодца на производственный участок (10). В центре дома и столовую (9). Контроль (8) находится тут же, недалеко от мастерской. Склад горюче-смазочных материалов (11) размещен на специально отведенном, за чертой усадьбы. Справа видны жилые дома (14, 15, 16). Для культуры (12). Жители этого небольшого городка в свободное время могут пойти на свой стадион (12) и увидеть спортивную встречу. Подальше от усадьбы МТС, в другом, видны колхозные постройки. Вот хорошо оборудованный машинно-тракторный двор колхоза (17), рядом с ним площадка для летнего выпаса скота (18), птичник (19), свинарник (20). Недалеко от фермы находится и поросенок (21), овец (22), теплицы (23) и парники (24). Рядом с водонасосом (25) подается в колхозные дома (29), на ферму и огороды. Выращиваются колхозные овощи (26). Есть в колхозе и сад (27). Недалеко от нее расположен склад для топлива (28).

II. Satisfacerea cerințelor tehnice de producție

O altă problemă, a cărei soluționare este de cea mai mare importanță pentru planificarea rețelei viitoare de SMT, ca și pentru alegerea terenurilor adecvate necesare, o constituie stabilirea capacității tipurilor de SMT, exprimată în număr de tractoare.

Firește că aceasta este necesar pentru a stabili întinderea justă a terenurilor ce trebuie afectate, evitându-se exagerările de până acum, care scot din circuitul agricol întinse suprafețe de pământ arabil, prețios în primul rând pentru extinderea culturilor.

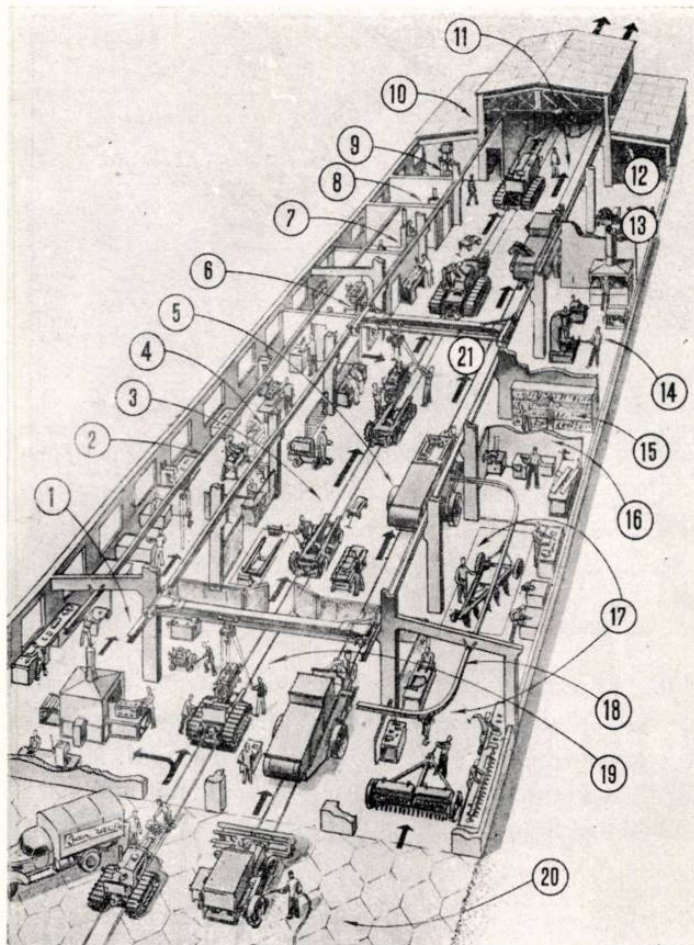
Odată cu stabilirea capacității, va trebui să se știe cu certitudine dacă această capacitate este maximă sau dacă ar putea fi mărită și în acest caz, în ce proporție. În acest scop, proiectarea va prevedea posibilități de extensie, fără a stânjeni în viitor desfășurarea proceselor funcționale normale.

Totodată, problema alegerii tipului de atelier a stațiunii trebuie rezolvată ținând seama de nevoile de producție și fluxurile tehnologice, ca și de realizarea de economii în investiții și exploatare. La SMT-urile complet noi ce vor lua ființă în 1954, se prevede, în locul a două ateliere — unul pentru întreținerea tractoarelor, și altul pentru întreținerea batezelor, combinelor și utilajului agricol — un singur atelier mixt pentru repararea tuturor mașinilor și tractoarelor.

Desigur că, în exploatare, un singur atelier prezintă mari avantaje.

Dar modul de rezolvare a problemei atelierului interesează și din punct de vedere arhitectonic, având o înfrumusețare însemnată, atât asupra planului general, cât și asupra expresiei arhitectonice a fațadelor ansamblului SMT. Este evident că atelierul, constituind centrul în jurul căruia se desfășoară cea mai intensă circulație și fiind totodată și clădirea cu suprafața și volumul cel mai mare, trebuie să aibă, din punct de vedere arhitectonic, valoarea de dominantă a compoziției. Nu poate fi indiferent, deci, pentru compoziție și expresia ei plastică, dacă fluxurile și interesul converg către o singură clădire sau se împart între două construcții de inegală importanță.

Revine, însă, Ministerului Agriculturii sarcina să precizeze capacitatea cea mai adecvată a stațiunilor în condițiile din R.P.R., extensiunea posibilă a acestei capacități

Atelierul SMT

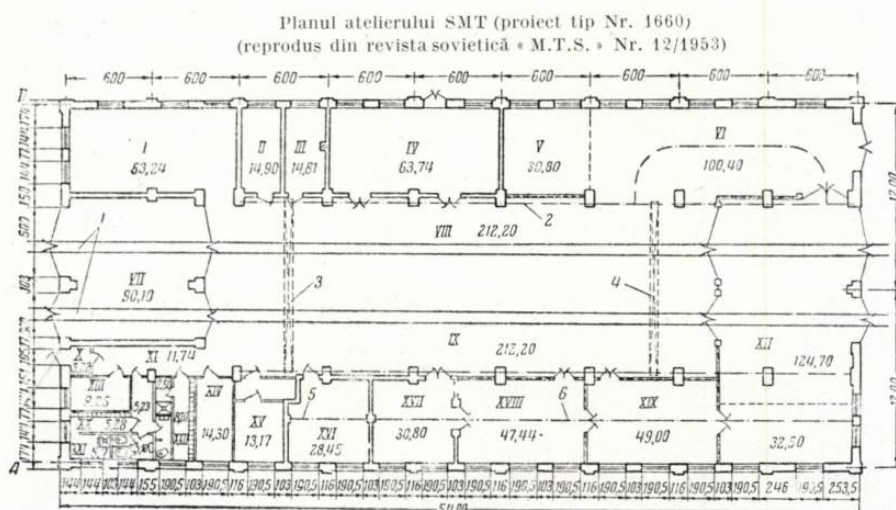
(reprodus din revista sovietică «Tehnica pentru tineret» No. 12/1953)

1-Secția pentru reglarea și vopsirea tractoarelor și combinelor. 2-Biroul, vestiarul, dușurile, toaletele. 3-Repararea obiectelor pentru combustibil. 4-Repararea acumulatorilor și aparatelor electrice. 5-Secția de turnare și aramire. 6-Stațiunea de incercare. 7-Secția de reparare a combinelor și mașinilor agricole. 8-Secția de reparare a motoarelor. 9-Secția de reparare și montare a tractoarelor. 10-Monoșină. 11-Secția de întocmire a devizului de defecte și de completare a pieselor lipsă. 12-Secția de lăcătușerie mecanică. 13-Camera de vulcanizare. 14-Secția de forje și sudură. 15-Sculăria. 16-Secția de țimplărie și tapițerie. 17-Secția de reparare a mașinilor agricole. 18-Monoșină. 19-Secția de demontare și spălare. 20-Platforma de pregătire a mașinilor pentru reparație

și tipul de atelier ce trebuie adoptat în funcție de capacitatea stațiunii.

Odată clarificate aceste probleme va fi posibilă elaborarea unor normative care să pună capăt șovăielilor proiectanților; astfel, aceștia se vor putea concentra asupra problemelor esențiale ale compoziției complexelor SMT pentru rezolvarea mai economică, mai încheagată a planului general, având o expresie plastică de ansamblu și de detaliu valabile.

Ca și la amplasarea SMT-urilor, s-au constatat și în rezolvarea planurilor ge-

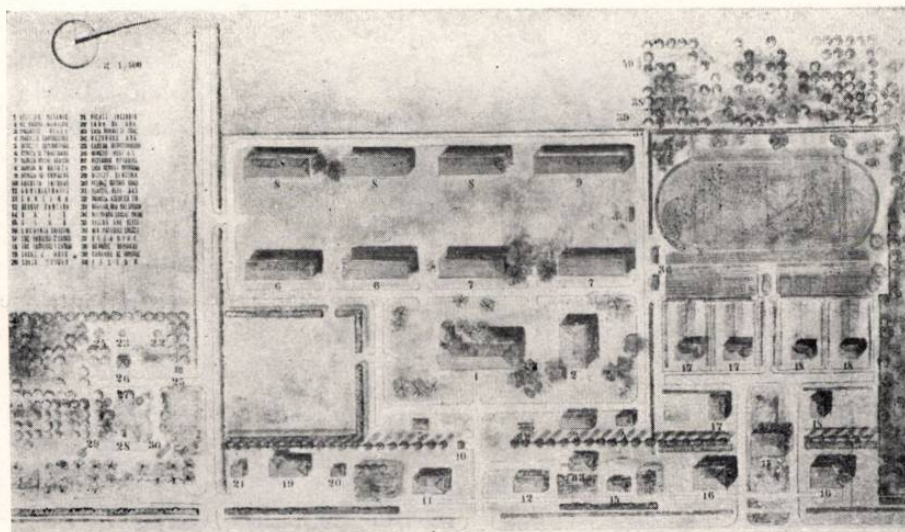
1-Secția de lăcătușerie mecanică. 11-Magazia de scule. 12-Încăpere pentru vulcanizare. 13-Secția de forje și sudură. 14-Secția de țimplărie și tapițerie. 15-Secția pentru repararea mașinilor agricole. 16-Secția pentru reglarea mașinilor. 17-Secția de reparare a combinelor și mașinilor agricole. 18-Secția de reparare și montare a tractoarelor. 19-Tambur. 20-Coridor. 21-Secția de demontare și spălare. 22-Biroul. 23-Secția pentru repararea aparatului de combustibil. 24-Secția pentru repararea acumulatorilor și aparatelor electrice. 25-Secția de turnare și aramire. 26-Secția de incercare. 27-Secția de reparare a motoarelor. 28-Secția pentru completări și constatare a defectelor. 29-Vestiar pentru bărbați. 30-Dușuri. 31-Vestiar pentru femei (suprafețele sînt date în m²). 1-Cale ferată îngustă (decovii). 2-Grindă de pod rulant. 3 și 4-Macarale-grinzii cu capacitate de ridicare de câte 3 tone. 5-Monoșină pentru 1 tonă. 6-Monoșină pentru 3 tone.

nerale ale stațiunilor existente numeroase deficiențe.

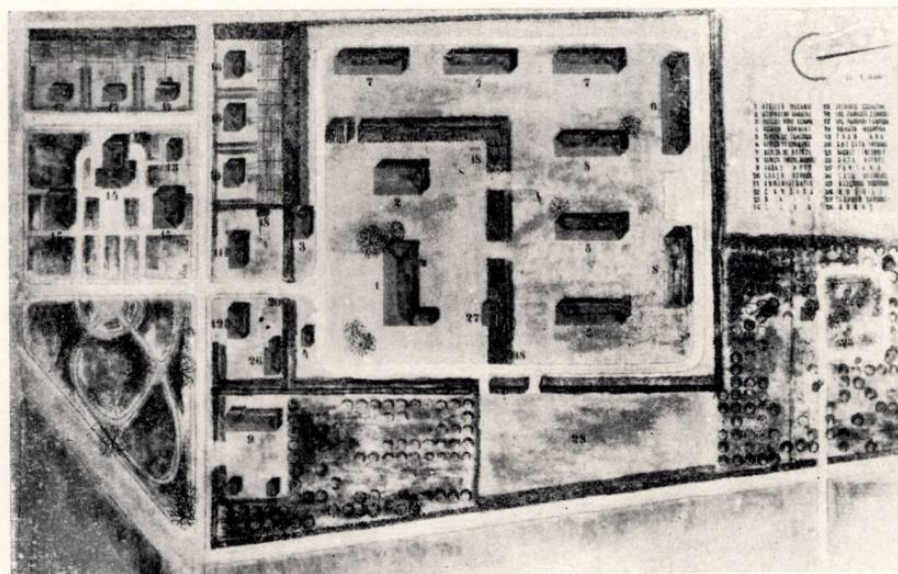
Imprăștierea clădirilor este cu totul excesivă, prin aplicarea fără discernământ a distanțelor de protecție contra propagării incendiilor, prin prevederea de spații mult prea mari între remize și în jurul atelierelor, ca și între clădirile cantinei și administrației, ceea ce duce la o sporire a costului drumurilor de acces, rețelelor alimentare, plantațiilor, împrejurimilor și în general a tuturor lucrărilor de amenajare a terenului.

Există o disproporție și între înălțimea clădirilor și distanța dintre ele. Se mai constată o trasare rigidă a planului și o înșirare monotonă a remizelor, fără o preocupare pentru crearea de ritmuri, alternanțe și variații care ar putea îmbogăți mult expresia plastică de ansamblu a complexelor SMT în raport cu valoarea lor reprezentativă.

Aceste deficiențe rezultă din aplicarea în mod mecanic a schemei tip dată de B. I. Nikandrov în lucrarea sa «Construcțiile pentru stațiuni de mașini și tractoare». Este evident că schema tip trebuie folosită numai pentru orientare; ea reprezintă numai un exemplu tipic abstract într-o situație dată de accese, vânturi dominante, orientare etc. În nici un caz o schemă nu poate înlocui un plan general pentru fiecare stațiune; acesta trebuie întocmit de fiecare dată, adaptând principiile din schemă condițiilor specifice ale terenurilor celor mai variate ca poziție și așezare față de sate și de căile de comunicație, de ape și de condiții de relief. Numai astfel scheletul rigid al schemei poate căpăta toate elementele care însuflețesc un organism viu.

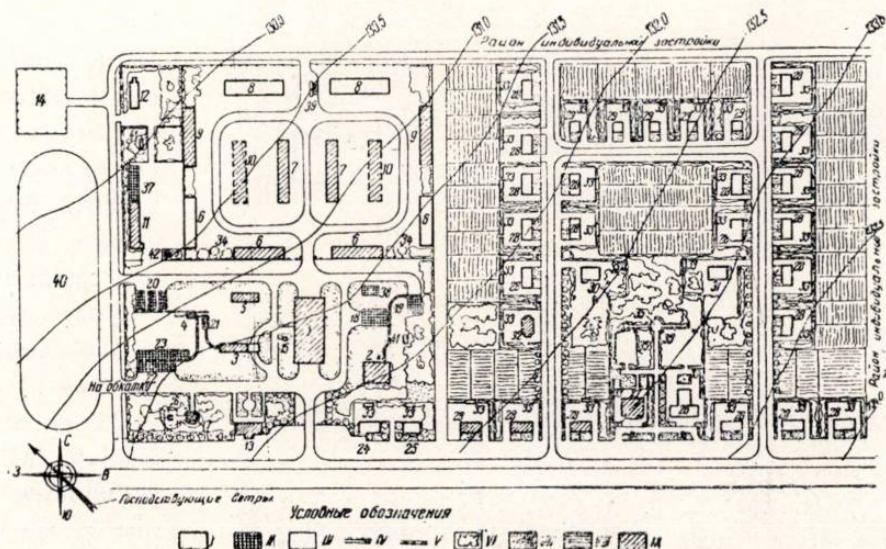

Plan general al unui SMT
Aplicare mecanică a schemei tip; plan rigid, răsfire exagerată a construcțiilor; cartierul de locuit nu se integrează în planul de ansamblu.

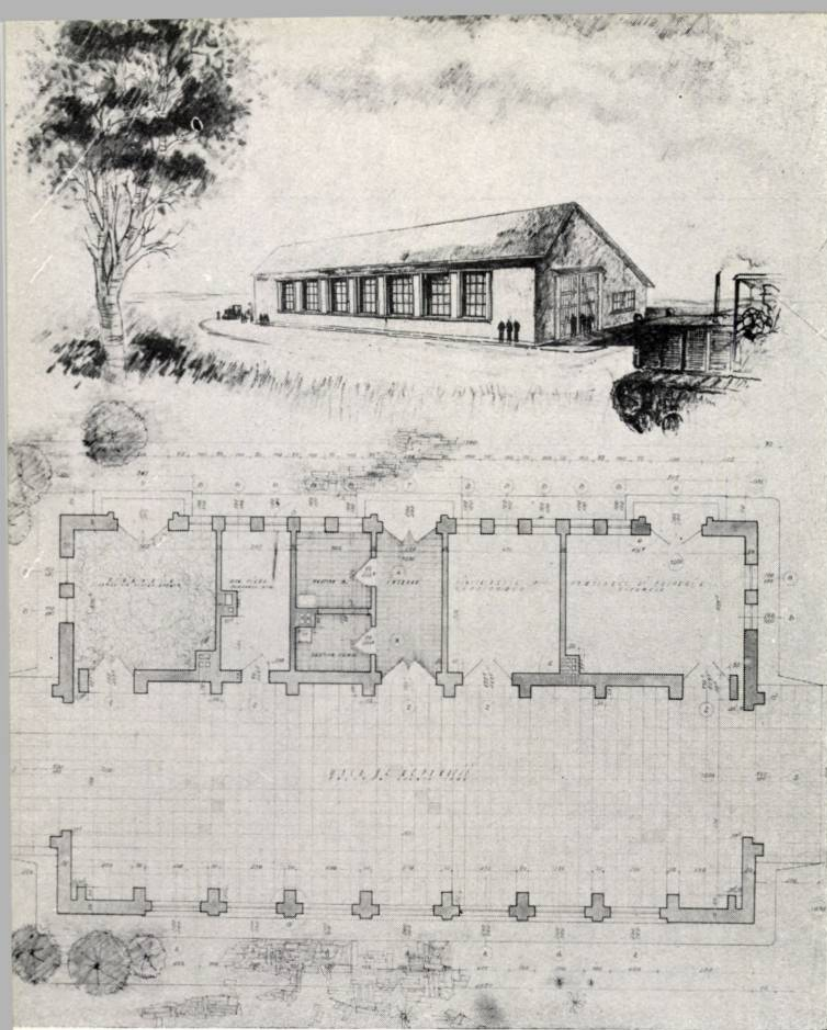

Plan general al unui SMT
Aceleași deficiențe ca mai sus. Cartierul de locuit prea restrâns, fără posibilități de dezvoltare.

Schemă model de sistematizare a unui sediu principal de SMT pentru 100 tractoare.
(reprodus din revista sovietică «Constructorul sâtesc» Nr. 6/1953)

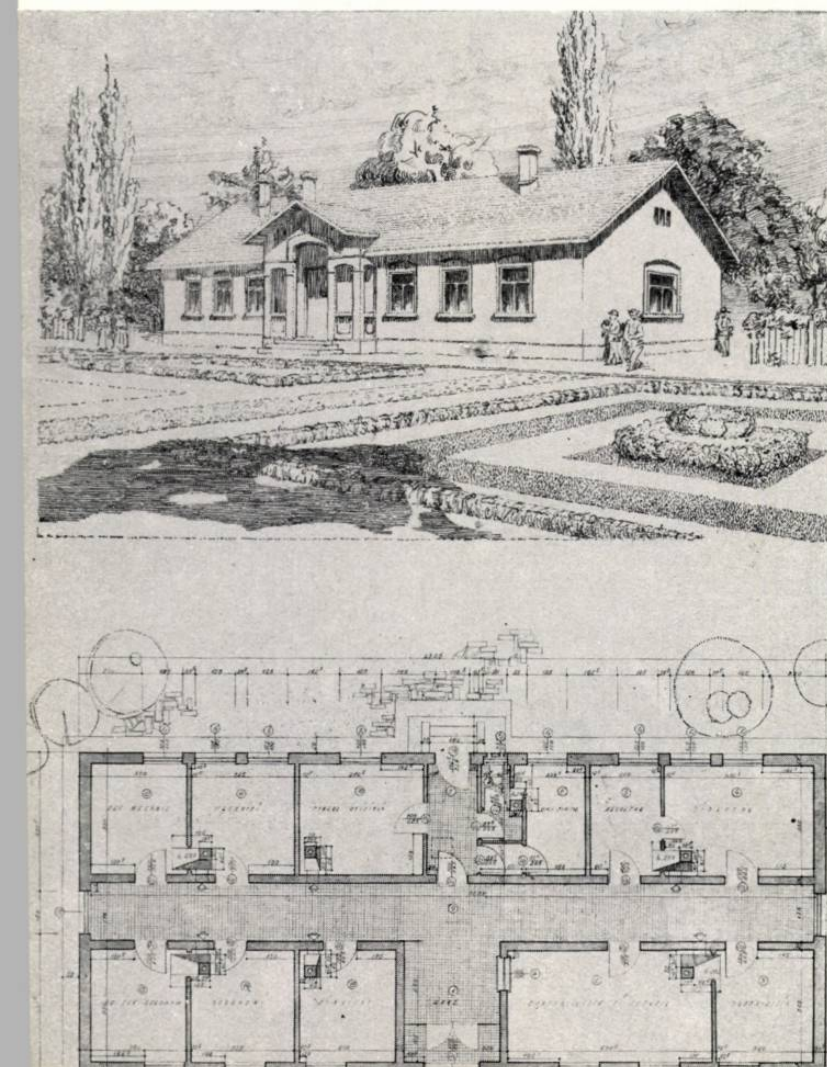

1-Atelierul SMT. 2-Centrala electrică. 3-Atelierul de prelucrare lemnului și șopron. 4-Instalația de gater. 5-Magazia pieselor de schimb. 6-Garaj pentru tractoare. 7-Remiză pentru combine autopropulsate. 8-Remiză pentru combine remorcate. 9-Șopron pentru mașini agricole. 10-Platformă deschisă pentru păstrarea mașinilor agricole. 11-Garaj auto. 12-Garaj pentru 6 cai cu șopron pentru vehicule. 13-Administrația. 14-Baza de produse petroliere. 15-Stația de gazogeneratoare. 16-Stația de pompare. 17-Turnul de apă. 18-Platformă pentru combustibil. 19-Platformă pentru cenușă. 20-Platformă pentru lemn rotund. 21-Platformă pentru sortare. 22-Platformă pentru cherestea. 23-Platformă pentru deșeuri utile. 24-Cantină pentru 36 locuri. 25-Magazin. 26-Club clădire de învățământ. 27-Cămin pentru 50 oameni (cu parter și etaj). 28-Casă de locuit cu 2 apartamente. 29-Casă de locuit cu un apartament. 30-Grădiniță de copii pentru 25 locuri. 31-Creșă pentru 25 locuri. 32-Baie pentru 10 locuri. 33-Magazie pentru necesități gospodărești. 34-Bazin de apă pentru nevoile împotriva incendiului. 35-Teren de voleibol. 36-Teren pentru dans. 37-Teren pentru parcare în aer liber a automobilelor. 38-Teren pentru fier vechi. 39-Platformă pentru spălarea tractoarelor și mașinilor agricole. 40-Platformă pentru rulare. 41-Closet. 42-Platformă pentru spălarea automobilelor.
I-Clădiri proiectate. II-Platformă pentru păstrarea mașinilor în aer liber. III-Terenuri pentru jocuri. IV-Incintă. V-Decol. VI-Plantații. VII-Partere de flori. VIII-Grădini de legume. IX-Clădiri proiectate pentru construcție în 1954-1956.

Atelier de reparații de utilaj agricol. Autor arh. M. Chisim.
Soluționare plastică funcționalistă, cu acoperiș asimetric.

Administrație — Autor arh. Al. Baloșan
Tratare arhitecturală săracă; elementul de intrare nejust proporționat și
rupt de tradiția populară.

În concluzie, este deci posibilă o restrângere a spațiului în sectorul de producție, chiar și în soluția de plan cu două ateliere și cu numeroase tipuri de diferite remize pentru diverse categorii de mașini adăpostite. În cazul soluției cu un atelier unic — către care se tinde și la noi pe baza experienței sovietice — dacă s-ar reduce numărul de adăposturi, menținând capacitatea lor totală, sînt desigur mai multe posibilități și se poate obține ușor mărirea, într-o proporție mult mai mare, a indicelui de ocupare a terenului, prin comasarea clădirilor și apropierea lor. S-ar putea ajunge astfel la crearea unei incinte adunate a curții de producție, care ar putea căpăta astfel o tratare arhitectonică mai legată și expresivă, încheagată în jurul atelierului mixt unic ca dominantă a compoziției. În acest fel, soluțiile actuale n-ar mai avea un caracter dezlinat, ordonarea nemaifiind făcută exclusiv de perdelele de arbori care despart diversele curți de producție.

Tot în problema planului general trebuie examinat modul cum vor fi așezate clădirile cu caracter social și administrativ (cantina, baia și administrația), pentru a se obține o grupare mai strînsă, care să ducă la un ansamblu arhitectonic mai legat. În orice caz, aceste elemente — care țin în aceeași măsură, atît de sectorul de producție, cît și de cel al locuințelor pentru muncitorii din SMT — trebuie să contribuie prin compoziția de ansamblu la legarea lor organică.

În ce privește sectorul de locuințe cu dotările sociale aferente, club-școală și eventual grădiniță și creșă, care pot deveni necesare în cazul cînd cartierul de locuit ar urma să se dezvolte, trebuie stabilite principiile de amplasare pentru aceste elemente și mărirea loturilor de folosință individuală. Soluțiile găsite pînă acum ne apar simple, deoarece cantina, administrația și baia sînt aproape invariabil înșirate de-a lungul drumului ce conduce de la cartierul de locuit la curtea de producție, iar micul cartier de locuințe, cu dotările sale ce se rezumă la un club, este rezolvat rapid, constituind o unitate juxtapusă complexului clădirilor de producție, juxtapusă satului și nicidecum legată organic cu satul sau complexul.

Adesea clubul, prin amplasarea lui imediat lîngă un complex SMT situat departe de sat, se află și el prea departe de locuitorii satelor din regiune; în această situație, deservind numai pe cei 200 muncitori din SMT, avînd deci o folosință restrînsă, clubul este tratat mult prea important. Pe de altă parte, încadrarea invariabilă a clubului între două locuințe colective este de criticat, ca și forma rigidă, fără posibilități de extensiune ce s-a dat de obicei cartierului de locuințe individuale, limitat la șase clădiri cu cîte două locuințe de tip orășenesc, improprii pentru așezarea în cadrul satului.

Poate deveni neplăcută apariția, nu numai a unor clădiri identice, ci și repetarea aceluiași dispoziții de ansamblu în mai multe stațiuni fără a se ține seama mai atent de adaptarea construcțiilor la teren, pentru încadrarea în peisajul înconjurător și armonizarea cu arhitectura satelor învecinate.

Pe de altă parte, suprafața de 1500 m² a lotului de folosință individuală este exagerată, nefiind în raport cu posibilitățile de cultivare intensivă din partea beneficiarilor și are drept consecință o micșorare a indicelui de

ocupare a terenului, ceea ce va constitui o piedică pentru înzestrarea efectivă a parcelării cu lucrările edilitare corespunzătoare unui nivel de viață ridicat.

De asemenea, prevederea invariabilă de terenuri sportive întinse, care în anumite cazuri vor crea sarcini de întreținere în disproporție cu posibilitățile numărului redus de muncitori din cadrul unui SMT, ne pare exagerată.

În concluzie, în ce privește problema sectorului social, proiectarea va trebui să satisfacă următoarele cerințe:

1. Să stabilească dimensiunea justă a lotului individual care poate fi redusă sub 1000 m².

2. Să prevadă posibilitatea de extensie a cartierului de locuit și eventual dotarea acestuia cu alte clădiri, ca: grădiniță, creșă și școală, ținând seama și de nevoile satelor mai apropiate.

3. Să stabilească capacitatea sălii de spectacole și mărimea încăperilor căminului cultural, calculându-se și numărul de persoane pentru care poate fi prevăzut, în funcție de nevoile satelor din vecinătate.

4. Să limiteze dezvoltarea terenului de sport la strictul necesar, ținând seama de posibilitățile de întreținere.

5. Întreaga problemă a sectorului social (locuințe, dotări culturale etc) să fie rezolvată în toate cazurile în legătură cu așezările omenești din apropiere, atât din punct de vedere al modului de trai, cât și arhitectonic. Tipurile de clădiri potrivite să fie studiate cu grijă și adaptate terenului și arhitecturii locale. Să fie creată prin compoziția planului general o legătură organică între complexul SMT propriu-zis, cartierul de locuit și sat.

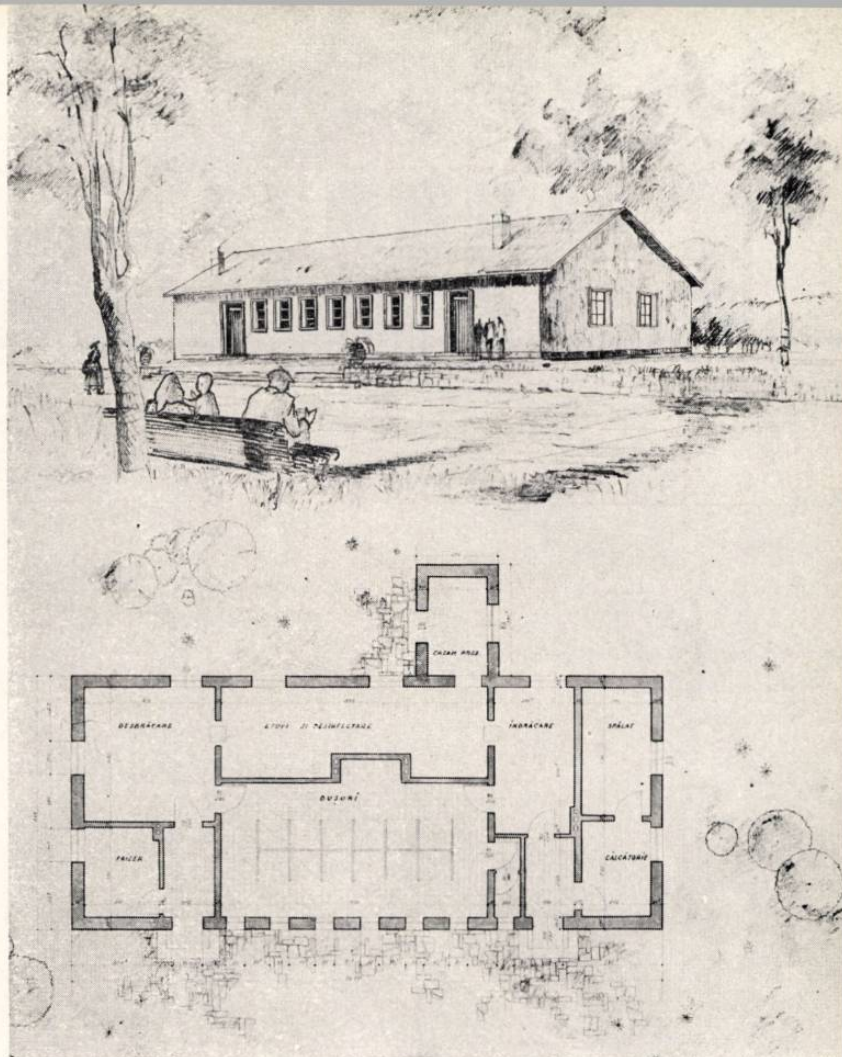
III. Probleme de proiectare, construcție și execuție

În acest sector, proiectarea a recunoscut la timp greutățile și a elaborat metodele pentru înlăturarea lor. Față de numărul mare al construcțiilor cu același scop, o proiectare specială pentru fiecare element din SMT ar fi fost absurdă. Metoda proiectelor tip era singura ce putea duce la rezultate bune, prin economie de timp, rapiditate în proiectare și prin posibilitățile oferite pentru industrializarea elementelor de construcție. Pășind hotărât pe această cale, proiectarea a putut ajunge la rezultate pozitive, căci a reușit să acopere cerințele de proiect necesare pentru realizarea planului de stat. Este adevărat că din cauza unor lipsuri importante, asupra cărora vom reveni mai departe, proiectele elaborate nu au putut trece de stadiul refolosirii și nu au întrunit calitățile ce se cer pentru recunoașterea lor ca tipuri ce pot fi multiplicare fără rezerve.

Proiectele tip, prin însăși definiția lor, trebuie să se apropie de perfecție. Acesta nu a fost cazul și toate defectele care la un exemplar unic nu au așa mare importanță, repetate de zeci și sute de ori devin grave. Asemenea defecte au existat, și repetarea lor pe scară mare le-a scos la iveală.

În lumina experienței câpătate se va putea însă, de abia de acum înainte, trece la adâncirea studiului proiectelor în vederea tipizării și înlăturării tuturor deficiențelor constatate.

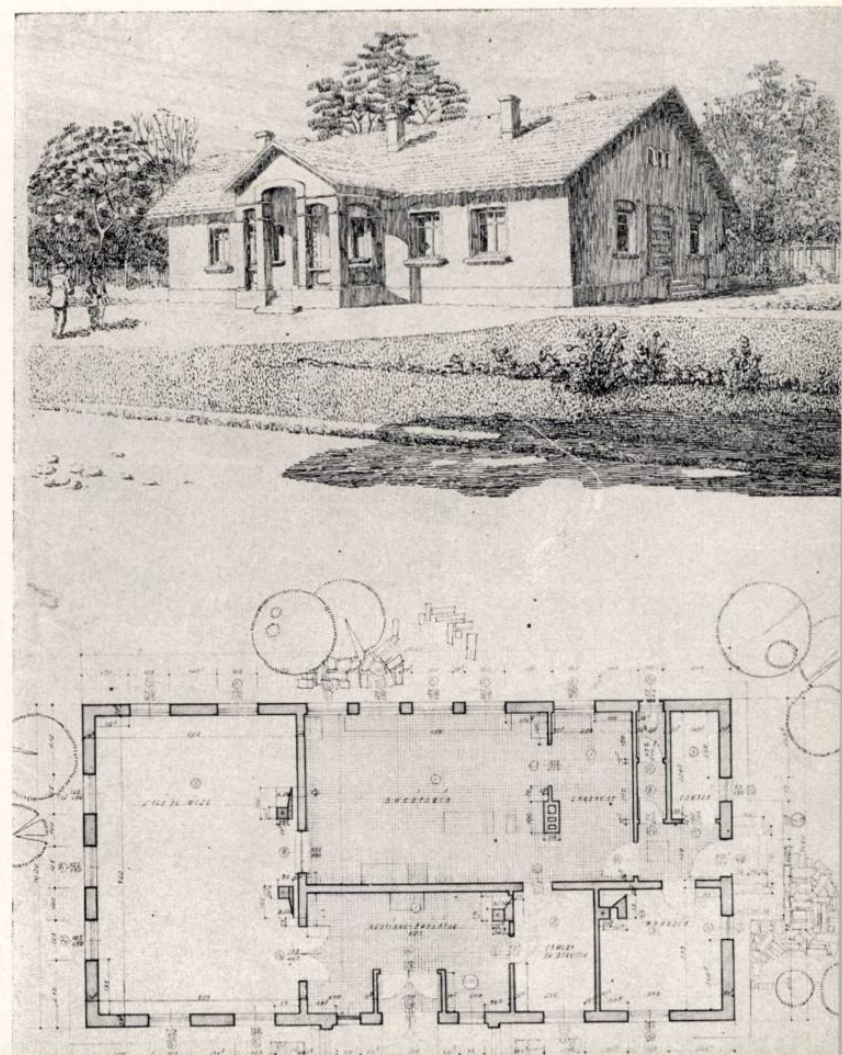
Un aspect al grabei în care s-au întocmit proiectele «refolosibile» a fost elaborarea lor fără variante pentru adaptări la cazuri diferite. Este deci necesar ca tipurile ce se vor întocmi să aibă variante cât mai numeroase.

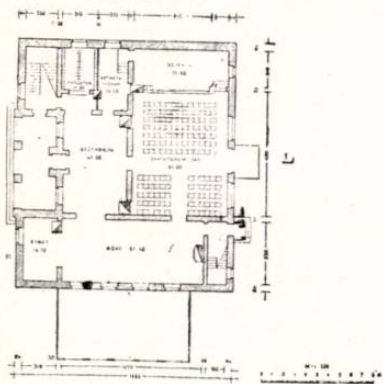
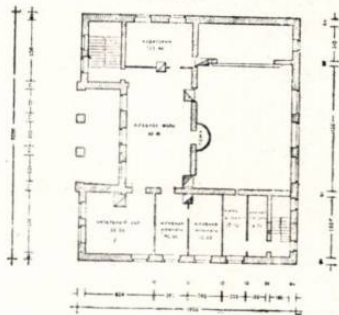
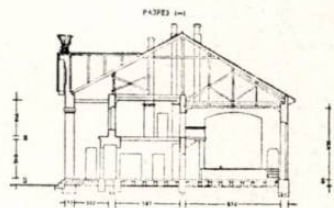
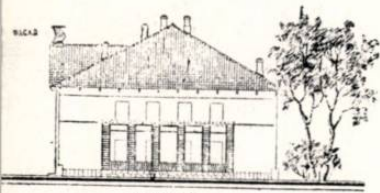
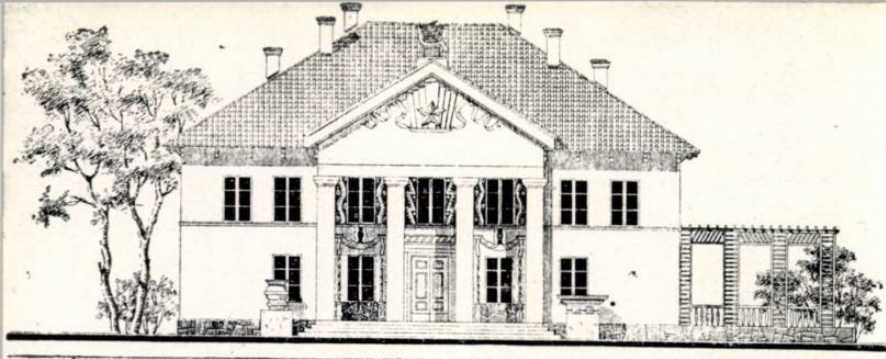

Baie—Autor arh. G. Virvescu

Rezolvarea funcțiunilor greșită, neconformă cu cerințele sanitare; plastic, necorespunzătoare soluția scoaterii camerei cazanului în afara construcției.

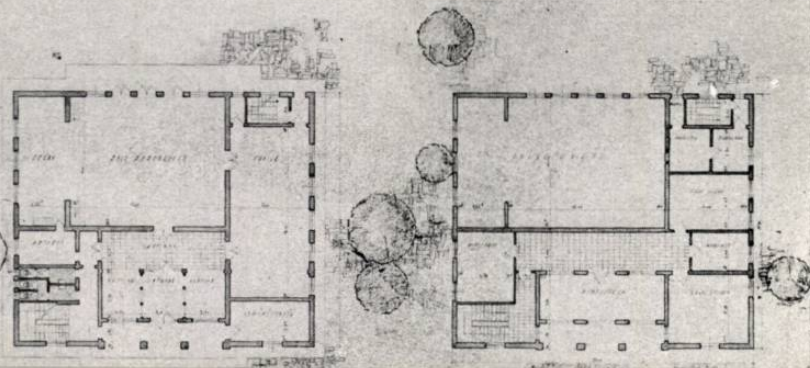
Cantină—Autor arh. A. Baloșan
Aceleași deficiențe plastice ca la administrație

Club sãtesc — Proiect sovietic (autor arh. A. V. Tarasenko)
(Reprodus din albumul « Construcții sãtești și colhoznice » vol. 1 Moscova 1950)
Soluție clară și economică, cu o plastică reprezentativă.

Cãmin cultural — Autor arh. N. Petit
Prelucrare greșită a soluției de mai sus, prin crearea unei biblioteci neluminate la etaj, vestibul și culoare întunecoase, scara greu de gãsit etc.

Legată de problema tipizării, dar și ea o problemă importantă de sine stătătoare, apare problema metodelor de execuție și a materialelor de construcție. În această privință, proiectarea și execuția au făcut eforturi mari și au ajuns la unele rezultate bune. Trebuie examinat, însă, cum se vor comporta cu timpul materialele locale folosite și dacă acestea asigură o calitate și o durată suficientă a clădirilor din SMT. Aceste probleme au fost considerate cu timiditate de proiectanți, datorită — pe de o parte — lipsei de experiență în materie, iar — pe de altă parte — de grija de a nu se putea realiza planul în cazul cînd s-ar fi prevăzut mijloace de execuție neverificate. În acest domeniu, institutele de cercetări ale Ministerului Construcțiilor nu au făcut cercetări mai ample privitoare la utilizarea lutului, a pãmîntului stabilizat și a altor materiale locale de largă rãspîndire. Nici unul din proiectele refofosibile nu a venit cu propuneri de variante pentru introducerea metodelor înaintate industriale pentru unele din elementele de construcție intrînd în componența clădirilor SMT.

Este drept că un colectiv din Ministerul Agriculturii a întocmit o serie de studii interesante în această materie și a tras unele concluzii foarte favorabile în ceea ce privește avantajele, oportunitatea și posibilitățile de folosire pe scară largă a prefabricatelor de beton armat, ca și a mecanizării montajelor, în special la construcția atelierelor și remizelor SMT. Dar este necesar să se treacă de urgență, din domeniul studiilor principiale, la propunerea concretă de mijloace susceptibile de a orienta întreaga problemă a materialelor și metodelor de lucru pe o cale nouă, operativă. Sub acest raport, Ministerul Construcțiilor și Industriei Materialelor de Construcție trebuie să elaboreze metodele, datele și elementele necesare pentru o realizare economică și în bune condiții a numeroaselor construcții necesare înzestrării unităților agricole din sectorul socialist.

IV. Problema plasticii arhitecturale

Problema plasticii arhitecturale are o importanță deosebită. Nu trebuie să uităm că stațiunile de mașini și tractoare reprezintă elementul nou, socialist, în viața sateelor și ca atare caracterul lor reprezentativ trebuie reliefat în mod deosebit. În această privință proiectele de pînă acum nu sînt satisfăcătoare.

Chiar pentru elementul principal — atelierul mecanic — care reprezintă centrul, dominantă arhitecturală a compoziției, nu a existat o preocupare de a se ajunge la o expresie arhitecturală. Este limpede că soluționarea a mers pe linia funcționalistă. Ce a rezultat din îmbinarea volumelor necesare pentru satisfacerea strictă a funcțiunilor, aceasta a fost acceptat cu resemnare ca « proiect » și realizat. Așa se explică de ce a apărut la atelierul mecanic pentru reparația tractoarelor și la atelierul mic pentru reparația combinelor o formă de acoperiș asimetrică, cu o polată mult lăsată într-o parte; așa au apărut — în cazul atelierului mixt — o serie de ieșituri și exerescențe care dau un aspect confuz, diform și neînchegat clădirii.

Aceeași cale funcționalistă a fost urmată și pentru castelul de apă, clădire vizibilă de la mari depãrtãri și pentru care nu s-a cãutat o îmbunãtãțire a formei reieșite din primul calcul ingineresc. Construcțiilor pentru remize

li se poate aduce aceeași critică: o aservire totală față de funcțiuni.

Desigur, nu poate fi vorba de a crea pentru aceste clădiri utilitare o plastică ad hoc, artificială, obținută prin îmbrăcarea într-un decor fals, constituit din elemente de adaus, nepotrivite. Însă atât remizele cât și atelierelor, prin dimensiunile diferite, dar modulate ale părților lor, oferă posibilități de combinare diversă a traveelor, care pot conduce la raporturi și proporții armonioase. În aceste condiții, trecerea de la construcții avînd caracter pur utilitar la cele arhitectonice este posibilă prin folosirea, pe de o parte a principiilor clasice de compoziție de ansamblu, pe de altă parte, a experienței muncii și abilității poporului nostru de a crea cu mijloace simple, imagini artistice.

O asemenea trecere de la construcțiile simple la cele arhitecturale, avînd o valoare artistică, se poate face cu o cheltuială neînsemnată în plus, larg răsplătită de creșterea valorii expresive educative a construcțiilor.

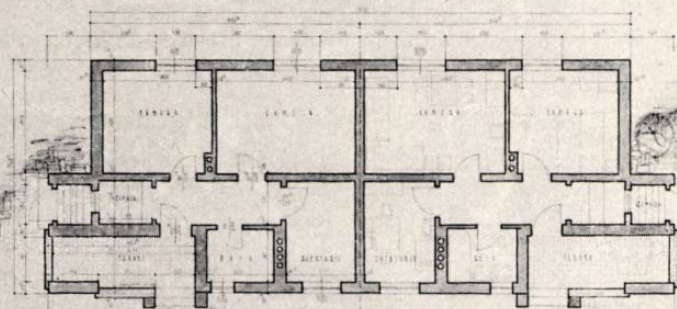
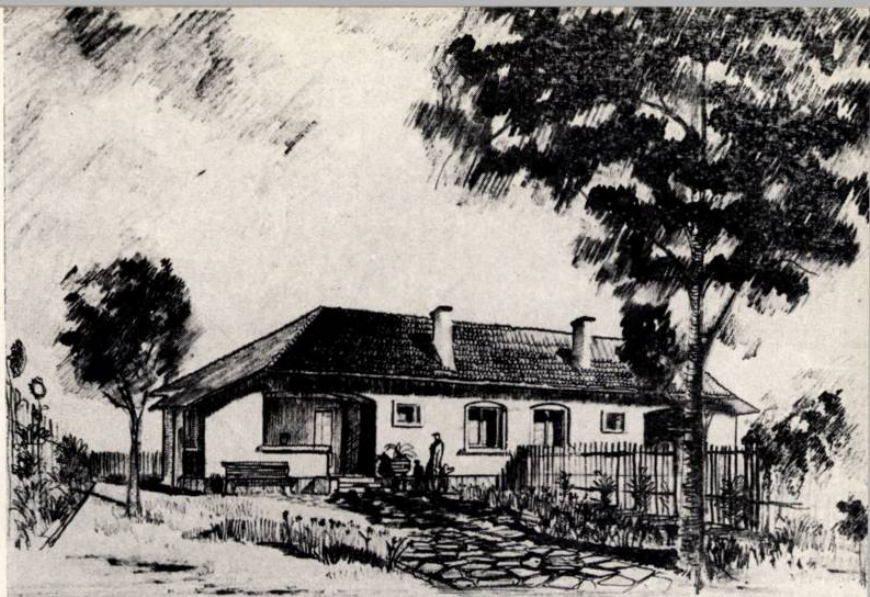
Celelalte clădiri din cadrul stațiunilor SMT, ca pavilionul administrației, cantină, baie muncitorească etc. care au un caracter mai puțin sever pentru arhitecți decît remizele și atelierelor din sectorul de producție, suferă într-o măsură mai mică de defectul funcționalismului; ele au planuri mai judicios rezolvate ca distribuție; în schimb, arhitectura lor exterioară are lipsuri mari. Proporțiile și plastica motivului central de intrare la cantină și pavilionul administrativ (arh. Al. Baloșan) sînt cu totul nereușite și denotă, prin sărăcia de expresie, o surprinzătoare lipsă de înțelegere pentru gingășia și eleganța elementelor atît de variate ale arhitecturii noastre populare. Nu a existat nici aici — unde nu se mai poate invoca ariditatea subiectului — preocuparea de a căuta cu dragoste și sîrguință în formele arhitecturii naționale elemente potrivite care să fie prelucrate creator, pentru a lega aceste clădiri ale stațiunii de peisajul natural și de aspectul arhitectonic local. Încercarea de a crea variante pe regiuni nu a izbutit, datorită, desigur, compoziției nereușite a arhitecturii de bază.

Același lucru se poate spune și despre club (arh. N. Petit) și clădirile de locuințe. Nici aici nu se vede preocuparea pentru găsirea unor forme arhitecturale adecvate și unitar legate pentru toate clădirile. Pentru clădirea de locuințe colective (arh. I. Trișcu), cât și pentru cele individuale (arh. I. Baucher) s-au aplicat tipuri orășenești, nepotrivite atît cu specificul local, cât și nearmonizate între ele.

Proiectul întocmit pentru club prezintă o serie de serioase deficiențe și din punct de vedere al planului. Astfel, vestibulul este întunecos, scara de acces la etajul I este greu accesibilă și ascunsă, biblioteca nu este bine luminată prin ferestrele de sub arcadele porticului etc.

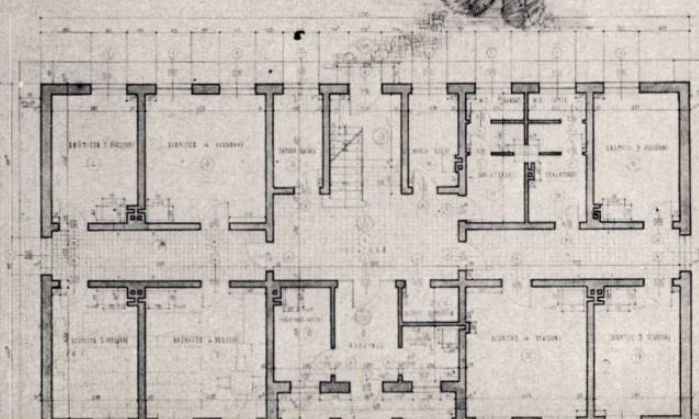
În general, proiectantul a vrut să imite soluția de proiect a unui club sătesc sovietic și n-a reușit decît să deformeze planul echilibrat și bine proporționat conceput de arhitectul A. V. Tarasenko.

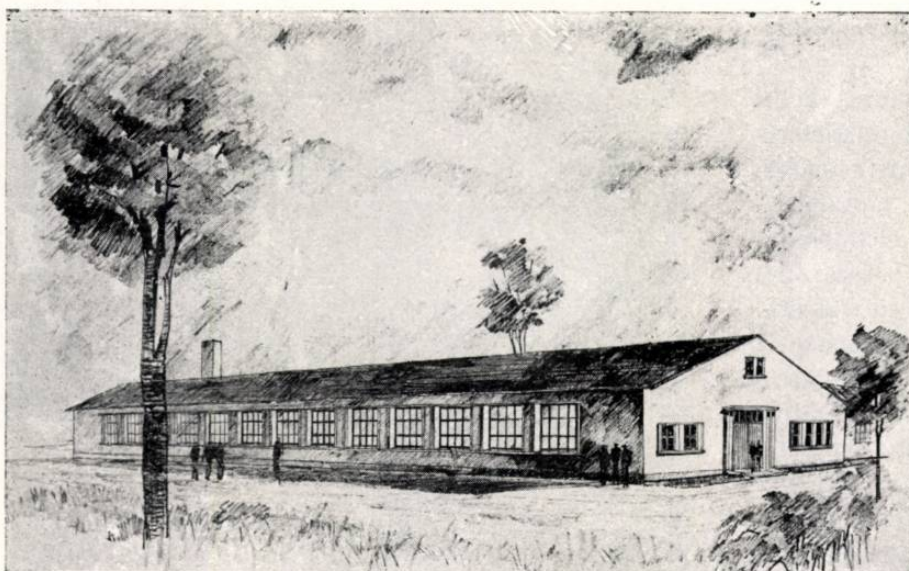
Trebuie menționat că, deși există o deosebire netă între caracterul clădirilor de producție, ca ateliere, remize, garaj, grajd-șopron etc., și cel al construcțiilor de locuit și social-administrative (clubul, cantina, administrația etc.), acesta nu este un motiv pentru a pierde din vedere nece-

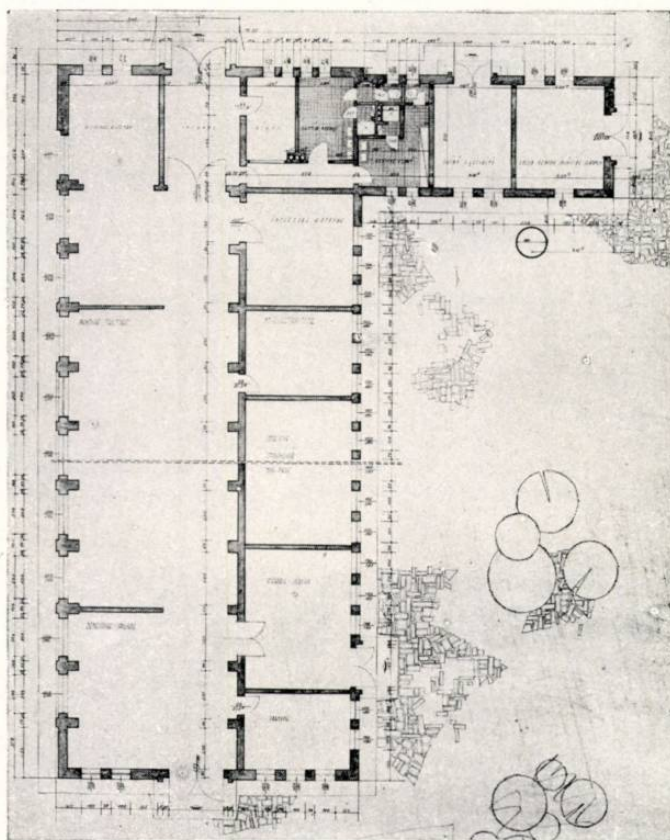
Locuințe individuale cuplate (tip MCIMC, prelucrat de arh. I. Baucher)

Cămin pentru 50 nefamiliști - Autor arh. I. Trișcu
Spații de circulație prea mari, ferestre prea multe, peste necesitățile de luminare și greșit amplasate față de necesitățile de dispunere a paturilor în camere

Atelier pentru reparat tractoare — Perspectivă
Autor arh. M. Chisim

Plan

sitatea unității arhitecturale de ansamblu a complexului SMT. Dacă fiecare clădire are o funcțiune diferită, natura acesteia nu este singura determinantă pentru valoarea reprezentativă a clădirii; această valoare este determinată și de importanța pe care o capătă această construcție prin compoziția arhitectonică de ansamblu. Cu alte cuvinte, nu socotim just punctul de vedere al unor tovarăși care în cadrul ședinței au susținut ca să se împartă clădirile stațiunii în două categorii: una a construcțiilor socotite secundare deoarece au un caracter utilitar, pentru care urmează să fie adoptate materiale și forme ce trebuie, să satisfacă mai mult « funcțiunea » și într-o măsură mai mică, « estetica »; și altă categorie, a clădirilor principale în care s-ar

încadra construcțiile avînd caracter social-cultural; acestea ar fi singurele pentru care ar merita să se facă « sacrificii », întrebuițîndu-se materiale scumpe și dîndu-se soluții « bogate ». De la această concepție la aceea caracteristică burgheziei, după care clădirile avînd caracter utilitar ar fi înafară de arhitectură și ar fi sortite fatal sărăciei de expresie și chiar urîteniei iremediabile, nu este decît un pas.

Trebuie să combatem cu toată tăria aceste rămășițe ale tendințelor funcționaliste și formaliste și să lichidăm contradicția dintre construcțiile pur utilitare și cele considerate ca arhitectonice, contradicție tipică arhitecturii burgheze cosmopolite.

Arhitectura noastră trebuie să exprime conținutul nou de idei al societății noastre în drum spre socialism; ea trebuie să exprime acest conținut în imagini artistice, care să satisfacă, atît necesitățile materiale, cît și cele de frumos ale oamenilor muncii.

În această privință este evident că prelucrarea creatoare a formelor arhitecturii populare își găsește unul din cele mai potrivite cîmpuri de aplicare la aceste clădiri rurale de dimensiuni mai mici, foarte apropiate ca formă de cele existente, căci tocmai în arhitectura rurală pot fi găsite mai repede forme arhitecturale noi, expresive, legate strîns de arhitectura noastră populară, de tradițiile artistice ale poporului nostru.

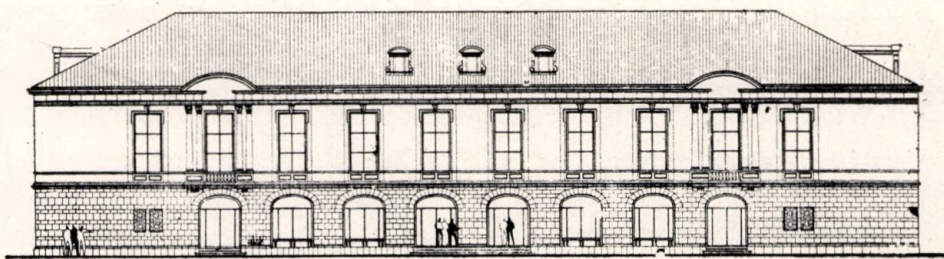
Deci, este necesar ca arhitectura clădirilor SMT să fie adîncită pînă la găsirea formelor celor mai potrivite și mai frumoase pentru fiecare construcție în parte, prin prelucrarea creatoare a izvorului nesecat al creației populare.

★

Acestea sînt — prezentate sumar — problemele principale în legătură cu proiectarea ansamblurilor SMT. Proiectarea necesită însă un ajutor eficient și cere clarificarea și indicarea de căi de urmat în toate problemele de arhitectură și execuție a construcțiilor pentru sate. Dacă o serie de probleme au fost atinse în discuțiile purtate în cadrul ședinței Uniunii Arhitecților din 27 noiembrie 1953, ele sînt departe de a fi epuizate și vor trebui continuate cu stăruință.

Trebuie să fim convinși că problema proiectării ansamblurilor SMT nu este o preocupare minoră, în care arhitectul are un rol întîmplător, ci este vorba de multe mii de construcții care vor puncta peisajul întregii țări, reprezentînd spiritul nou socialist în viața satelor.

Arhitectura acestor clădiri nu poate fi oarecare și nu poate rezulta numai din preocuparea de a satisface funcțiunea și cerințele de economii. Ar fi o greșeală de neiertat dacă nu am înțelege că prin transformarea socialistă a agriculturii vor avea loc prefaceri structurale adînci ale satelor, prefaceri care trebuie să se oglindească și în arhitectura noilor construcții ce vor împodobi satul nostru de mîine.

Proiect de cantină (1900/4). Variantă de fațadă
Autor arh. S. Timotin

Din practica proiectării

In legătură cu studiile pentru proiecte tip de cantine

Arh. N. PORUMBESCU

Hotărârile plenarei Comitetului Central al P.M.R. din 19—20 august prevăd, în cadrul măsurilor necesare pentru lichidarea rămîinerii în urmă a unora din sectoarele noastre economice, sporirea investițiilor alocate pentru realizarea unui larg program de locuințe, spitale, edificii de cultură, cantine, creșe, cămine de zi, parcuri etc.

Printre altele, sporirea numărului de cantine, repartizarea lor proporțională pe tot cuprinsul țării, ridică proiectării o problemă dificilă. În vederea realizării de economii în proiectare și execuție și pentru a se putea realiza volumul important de lucrări, s-a pus problema realizării unor *proiecte tip de cantine*. Depășindu-se faza proiectării de construcții izolate, tipizarea pune proiectării și construcției o serie de probleme specifice: de modulare, prefabricare, detalii tip, soluții constructive care să nu reclame o calificare foarte ridicată, reducerea prețului de cost, probleme de compoziție și expresie, adaptarea la condiții locale din punct de vedere economic și artistic etc.

Sarcina proiectării tipurilor de cantine a fost încredințată atelierului de tipizări din ISPROR, care a întocmit sarcini de proiectare pentru mai multe tipuri de cantine.

La baza studiilor acestui colectiv a stat uriașa practică de construcție a Uniunii Sovietice; însușirea experienței sovietice a adus un prețios ajutor proiectării, atât în lămurirea problemelor tehnico-utilitare, cît mai ales asupra înțelegerii caracterului profund democratic al noului program de cantine, cu totul deosebit de «cantinele» construite de burghezie și chiar de cele construite cu cîțiva ani în urmă.

Caracterul nou al programului se reflectă în toate problemele esențiale ale proiectării, de la modul de funcționare, grija pentru dimensionarea spațiilor pentru deservirea ușoară, pentru asigurarea confortului, atât pentru consumatori, cît și pentru personalul de deservire, și pînă la expresia artistică.

Dimensionarea pieselor a fost făcută pe baza unui normativ special întocmit de colectivul tipizări (arh. Gh.

Trifu). Acest normativ va fi confruntat cu proiectele, pentru a se constata în ce măsură poate da naștere unor compoziții satisfăcătoare și în ce măsură satisface practic funcționarea.

Pentru înțelegerea problemei sînt necesare cîteva lămuriri asupra procesului tehnologic care cuprinde două operații principale: *producția și consumația*.

Materia primă (alimentele nepreparate) se păstrează în depozite sau răcitoare, de unde trece la laboratorul de semifabricate, separat pentru carne, pește, legume, unde este sortată, curățată și tăiată. De aici, alimentele trec în bucătărie pentru a fi preparate. Mîncările pregătite se distribuie în oficiu, la ghișeu de distribuție, de unde sînt duse pe cărucioare în sala de mese. Programul cuprinde, în consecință, două părți distincte născute din procesul tehnologic.

a) grupul încăperilor destinate consumatorilor,

b) grupul încăperilor destinate producției, depozitării, administrației și personalului.

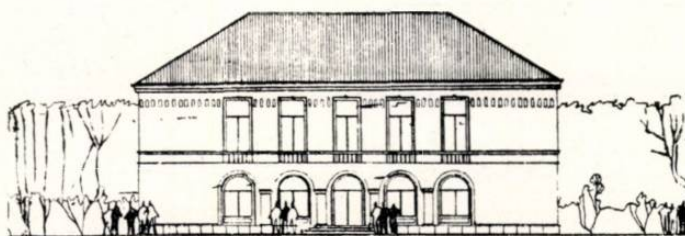
Încăperile prevăzute în program sînt dimensionate pe baza numărului, cantității și felului porțiilor, și după numărul seriilor în care se ia masa, dotîndu-se fiecare cu mobilierul și utilajul tehnologic necesar. Pentru asigurarea confortului necesar, programul indică o serie de reguli:

O sală de mese nu trebuie să depășească 250 locuri, aceasta fiind dimensiunea maximă pentru buna ei deservire și întreținere și mai ales pentru crearea unui interior care să înlăture aspectul neplăcut al sălilor vechilor cantine, mari, zgomotoase, lipsite de intimitate.

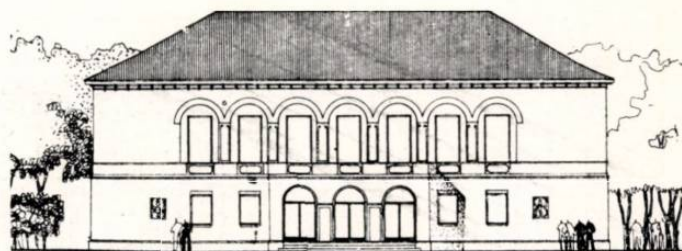
Înălțimea liberă a sălii să nu fie sub 5 m; sălile cu mai mult de 100 locuri trebuie ventilate mecanic.

Bucătăria, *laboratorul de preparare*, cu oficiile și anexele ei directe trebuie să se găsească la nivelul sălii de mese, pentru a nu îngreuna deservirea.

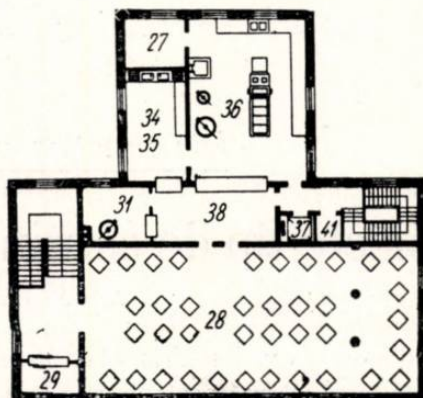
Pentru realizarea unei cît mai bune funcționări trebuie riguros respectată interdependența dintre elementele programului și schema tehnologică detaliată, conform schemei de organizare a spațiului.

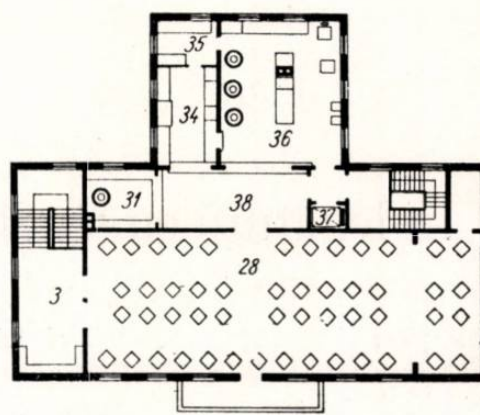
Cantină pentru 450 persoane (trei serii)
Autor arh. M. Crișan

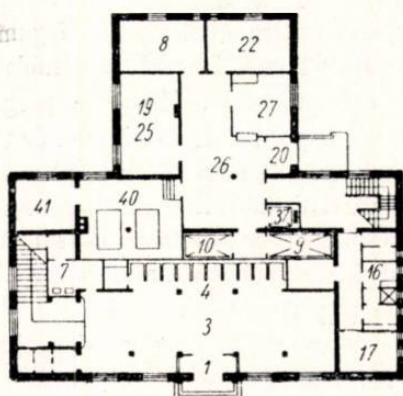
Cantină pentru 600 persoane (trei serii)
Autor arh. Sp. Spirescu]

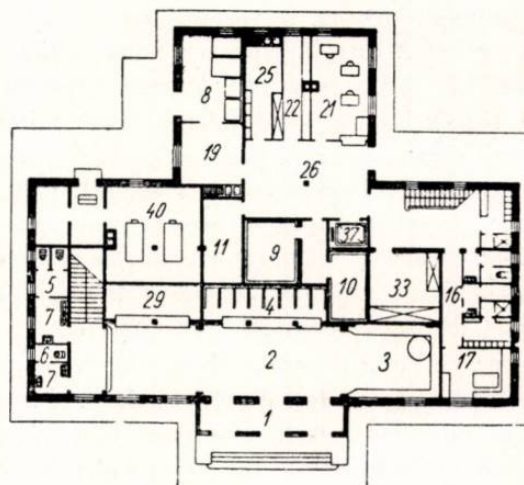
Plan etaj

Plan etaj

Plan parter

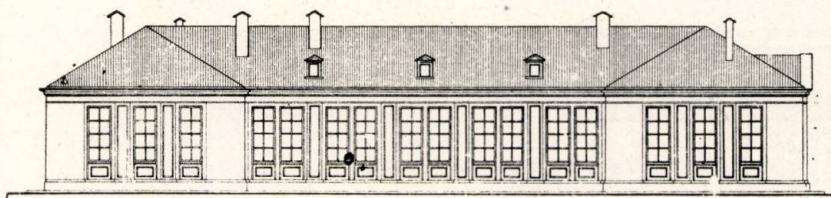
Plan parter

Studierea normativului pentru dimensionarea judicioasă a încăperilor, analiza programului, preocuparea atentă pentru crearea condițiilor tehnice optime și pentru asigurarea celor mai bune condiții de muncă pentru personalul de deservire, grija pentru spațiile de acces și consumație, reflectă conținutul democratic, grija pentru om ce stă la baza proiectării cantinelor, astăzi, în țara noastră. Putem spune că astfel, *caracterul utilitar-social al cantinelor a trecut pe o treaptă calitativ superioară, potrivit cu dezvoltarea vieții noastre sociale.*

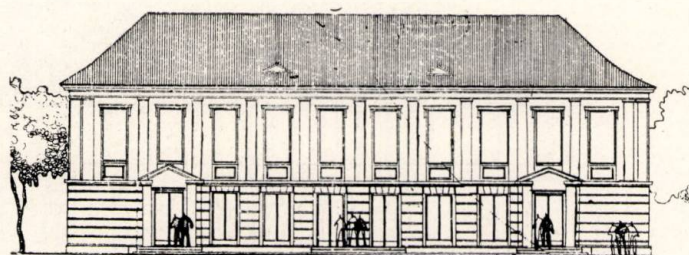
Studiile pentru proiectele tip realizate se împart în două categorii: soluții cu un singur nivel și cu două niveluri.

Din prima grupă fac parte proiectele 300,3 și 600/3 (respectiv 300 porții servite în trei serii și 600 porții servite în trei serii, având deci câte 100 și 200 locuri în sala de mese.

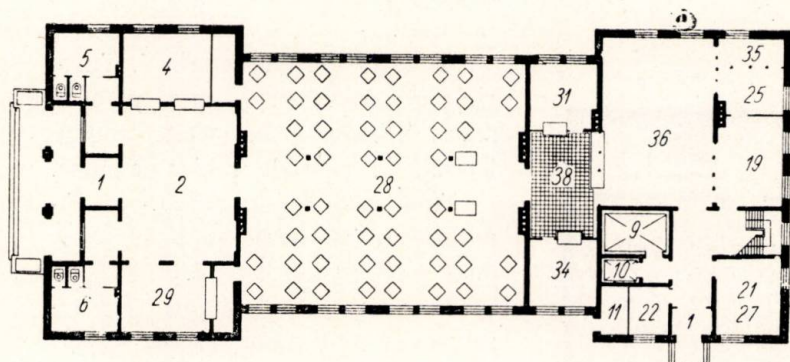
Proiectul 300/3 (autor arh. Sp. Spirescu), are o formă dreptunghiulară și o compoziție nesimetrică, având intrarea situată într-o parte a fațadei lungi. Planul, compact, are toate piesele dispuse în jurul sălii de mese. Funcționarea și circulațiile sînt bine rezolvate, dar compoziția este nesatisfăcătoare. Piesa principală, sala de mese, este arhitectural neorganizată. Volumul exterior, prea compact și rigid pentru o construcție joasă numai cu parter, este lipsit de suplețe și căldură.

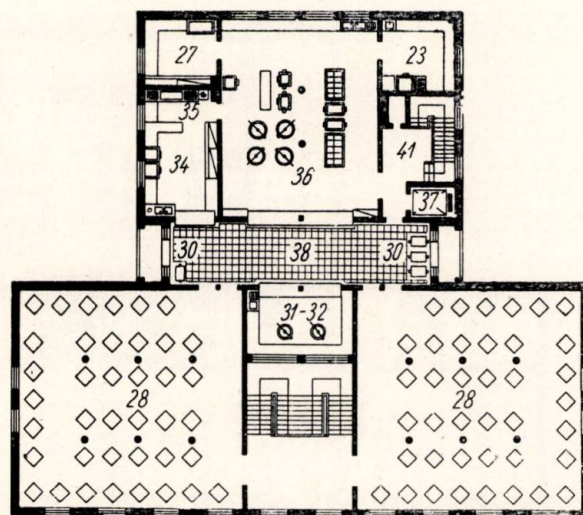
Cantină pentru 600 persoane (trei serii)
Autor arh. M. Crișan

Cantină pentru 1200 persoane (patru serii)
Autor arh. S. Timotin

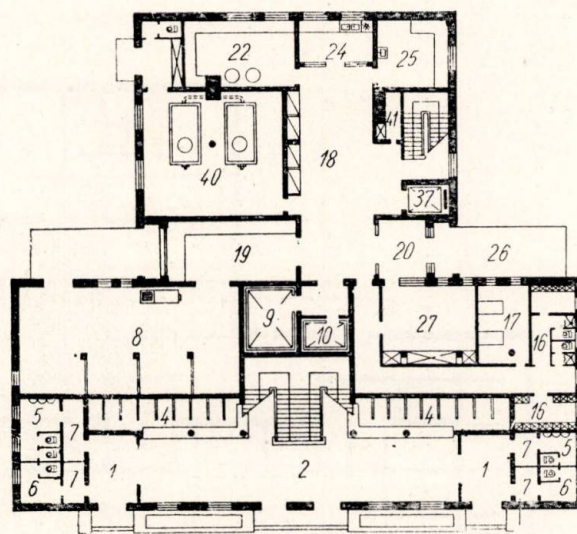
Plan parter

Plan etaj

LEGENDĂ

1. Vestibul	22. Cămară pentru coloniale
2. Hol	23. Patiserie
3. Așteptare	24. Pește
4. Vestiare	25. Carne
5. W. C. bărbați	26. Platformă pentru primirea alimentelor
6. W. C. femei	27. Administrație
7. Spălătoare	28. Sală de mese
8. Depozite nerăcite	29. Bufet
9. Frigider carne	30. Depozit de cărucioare
10. Frigider lactate-grăsimi	31. Ceai — cafea
11. Mașini frigorifice	32. Piine
12. Ventilare	33. Depozit de vase și tacături
13. Uscătorie	34. Spălătorie pentru veselă de masă
14. Spălătorie	35. Spălătorie pentru vase de bucatărie
15. Călcătorie	36. Bucătărie
16. Vestiar — duș personal	37. Ascensor alimente
17. Cameră odihnă personal	38. Oficiu
18. Hol pentru manevrarea alimentelor	39. Deșeuri
19. Curățătorie de legume	40. Calorifer
20. Primirea și cîntărirea alimentelor	41. Depozit de legume și cărbuni
21. Birou de primire	

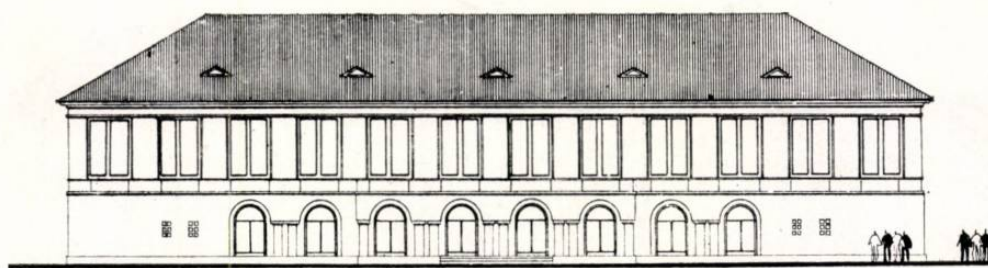

Plan parter

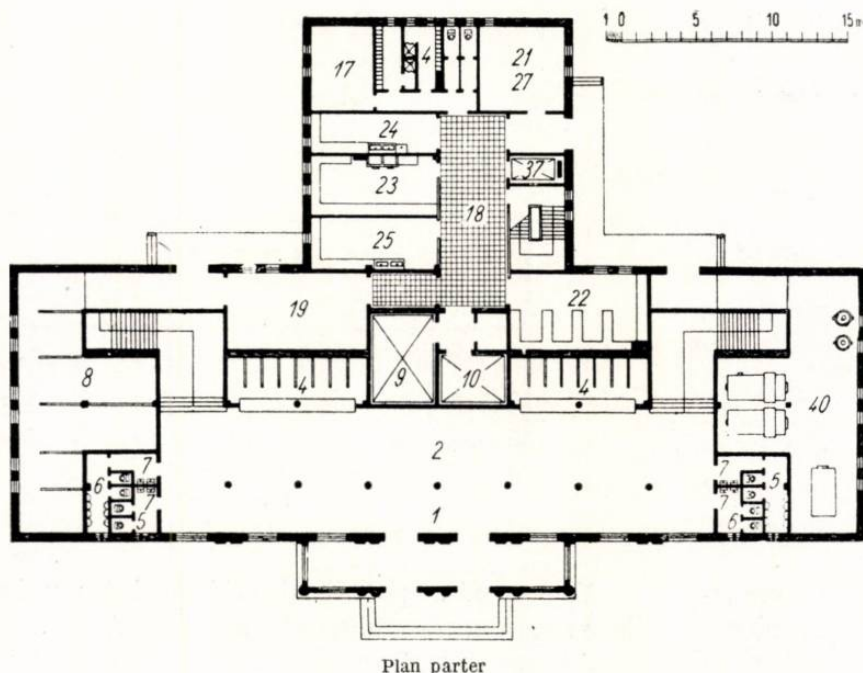
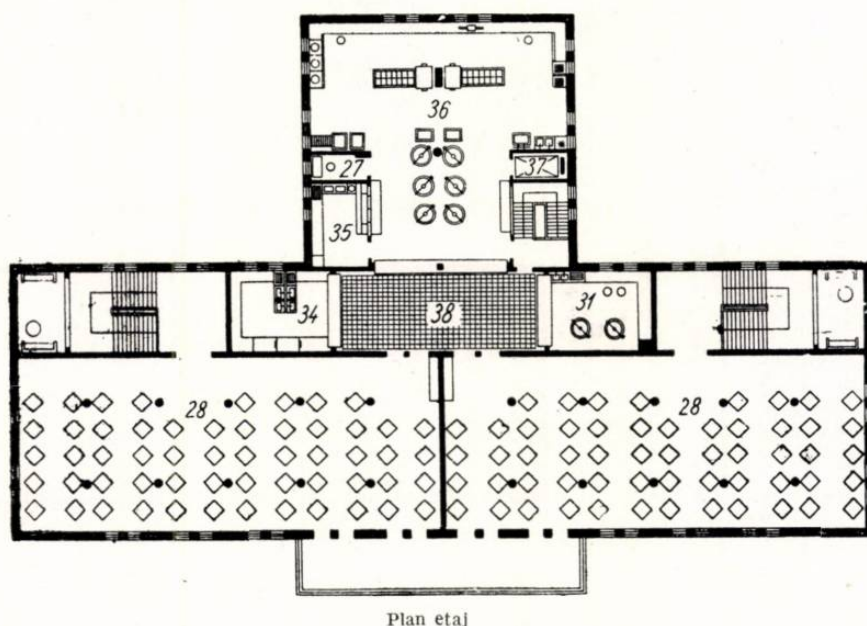
Proiectul 600/3 parter (autor arh. M. Crișan), are intrarea pe latura mică și serviciile la cealaltă extremitate, centrul fiind ocupat de sala de mese. Planul se împarte în trei zone principale — spațiile de intrare și așteptare, sala de mese, spațiile de producție; funcționarea este clară și deservirea ușoară. Se obține totuși o compoziție neinteresantă, rigidă, un volum care amintește mai degrabă un pavilion din compoziția vechilor cazărmi, fără suplețe și anost. Această rezolvare prezintă dezavantaje economice serioase. Arhitectura acestei construcții, folosită în localitățile din Valea Jiului, este tratată cu elemente de factură clasică.

Vom reveni asupra acestei probleme cînd vom discuta în general formele arhitecturii clasice din Ardeal.

Soluțiile cu parter și etaj sînt toate compuse în mare, pe aceeași schemă, cu un volum în formă de T, a cărui bară orizontală constituie fațada principală cu intrările și sălile de mese, iar cea verticală cuprinde încăperile destinate producției. Spre fațada principală, parterul cuprinde pieșele de intrare, sala de așteptare cu vestiare și grupuri sanitare, iar în spate încăperile destinate primirii, depozitării și preparării semifabricatelor, carne, pește, legume — depozitele frigorifice, grupul administrativ social și centrala termică. Din sălile de așteptare de la parter se urcă la etaj

Cantină pentru 1800 persoane (patru serii)
Autor arh. S. Timotin

în sălile de mese așezate spre fațada principală, asigurându-se astfel volumului o dominantă și o tramă regulată a ferestrelor. În spate sînt dispuse oficiile, bucătăria și anexele.

Aplicată la fiecare soluție în parte, această schemă duce la rezolvări care variază în ceea ce privește numărul sălilor de mese, poziția și numărul intrărilor și scărilor principale.

Astfel, tipurile 450/3 (autor arh. M. Crișan) și 600/3 (autor arh. Sp. Spirescu), rezolvate pe aceeași schemă de plan, se deosebesc între ele numai ca dimensiuni, tipul 450/3 fiind o micșorare la scară a tipului 600/3. Caracteristica lor este că au câte o singură sală de mese la care se ajunge prin sala de așteptare pe o singură scară așezată lateral.

Tipurile 900/4 (autor arh. Sp. Spirescu) și 1200/4 (autor arh. S. Timotin) sînt rezolvate de asemenea pe o schemă comună, cu două săli de mese și o singură scară principală, așezată central, între cele două săli de mese.

Tipul 1800/4 (autor arh. S. Timotin) are două săli de mese și două scări principale de acces, așezate lateral, în capetele sălilor de mese.

Tipul 2400/3 (autor arh. S. Timotin) are patru săli de mese și tot două scări, așezate lateral.

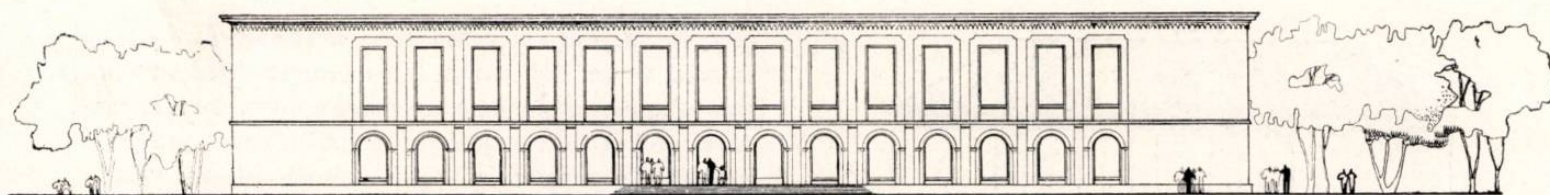
În general, aceste tipuri sînt rezolvate cu o funcționare clară riguros conformă cu schema de circulație și funcționare. Circulația alimentelor este ușoară, iar deservirea comodă. Sălile de așteptare, accesele și sălile de mese sînt judicios dimensionate, bine luminate și ventilate, ceea ce constituie principala calitate a tipurilor.

Soluțiile nu se ridică însă mai sus de această treaptă funcțională, aceasta datorită în primul rînd unei greșeli inițiale de compoziție în soluționarea formei generale a planului.

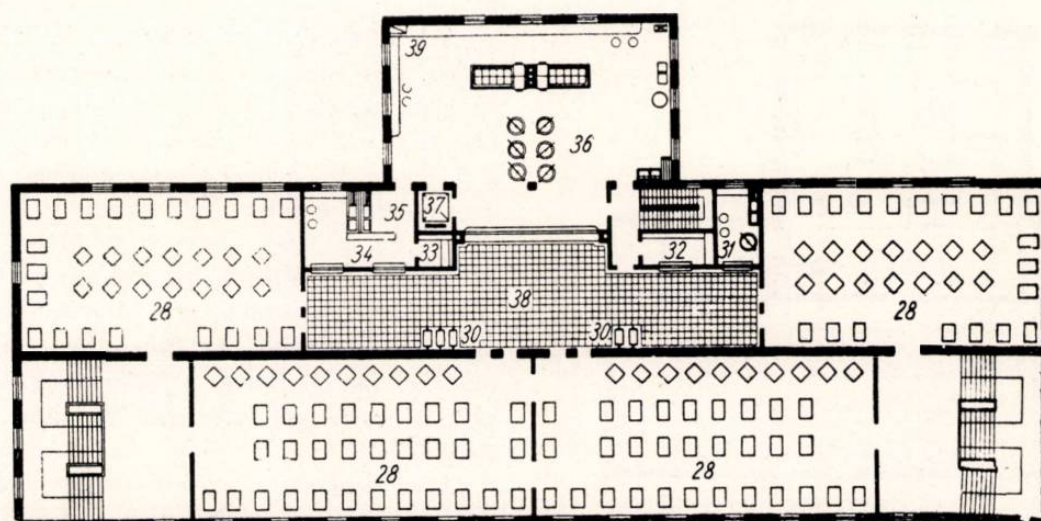
Adoptarea, ca principiu general, a formei în T are avantaje în ușurarea rezolvării planului, posibilități facile de luminare și ventilare directă a încăperilor destinate producției etc. Dar această formă — materializare a schemei de funcționare — nu este născută și din preocuparea asigurării unei compoziții a volumului și a spațiilor interioare și nici nu este singura capabilă să asigure condițiile funcționale.

De asemenea, desfășurarea mare a perimetrului antrenează cheltuieli la finisare și în exploatare (prin sporirea consumului de combustibil pentru încălzire). Fațadele laterale și posterioare, oricît de ușurate ar fi printr-o modernizare abilă a suprafețelor, rămîn greoaie și nearmonioase. Rezolvarea funcțională este singura lor caracteristică.

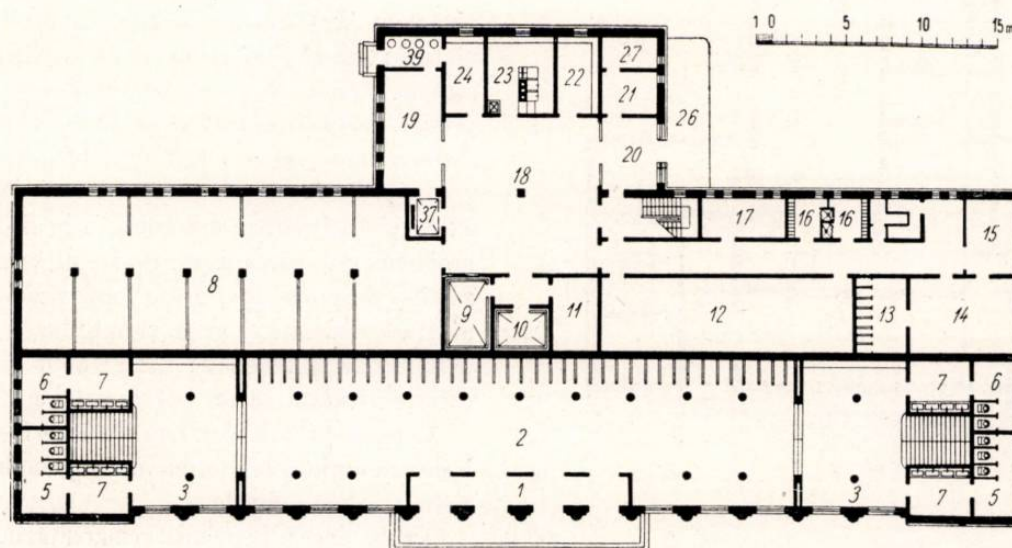
Faptul că se utilizează aceeași schemă generală de plan pentru toate soluțiile, deși acestea sînt diferite ca program, fără să se caute o compoziție proprie fiecărei categorii de

Cantină pentru 2400 persoane (trei serii)
Autor arh. S. Timolin

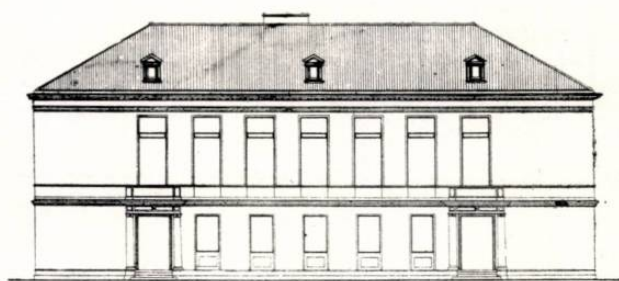
Plan etaj

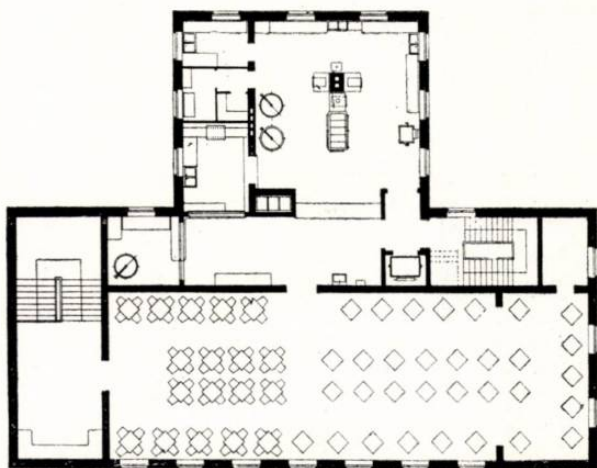
Plan parter

tipuri, caracteristică fiecăruia în parte, constituie o atitudine formală, o greșală inițială. Această formă comună nu este generată nici de utilizarea unor travee comune, care să ducă la unificarea sistemului constructiv; (aceasta, de altfel, nici nu justifică o formă generală comună, cu același mijloc constructiv putându-se compune o varietate de forme).

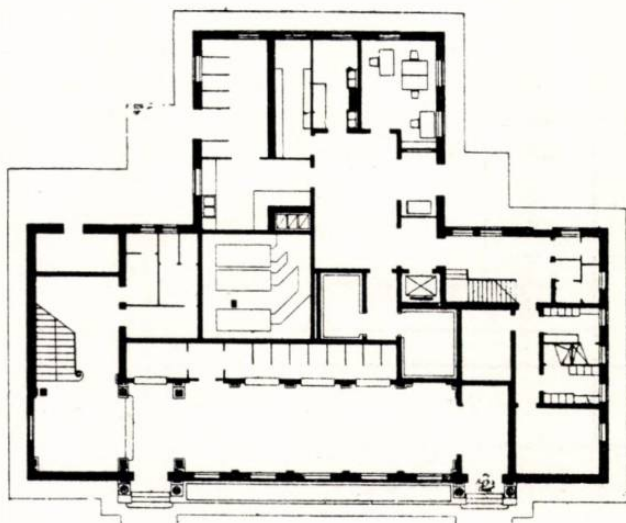
Ilustrativ este proiectul 1800/4 și mai ales 2400/3. Acest proiect reprezintă un volum foarte mare și important ca dimensiuni. Pentru că se păstrează aceeași schemă ca la un volum de 15 ori mai mic (proiectul 450/3), se obține o distribuție întâmplătoare a pieselor principale, care sînt înghesuite în această formă abstractă. Proiectele mici au o intenție de compoziție, care nu s-a mai potrivit,

Cantină pentru 600 persoane (trei serii). Proiect de execuție.
Autor arh. Sp. Spirescu

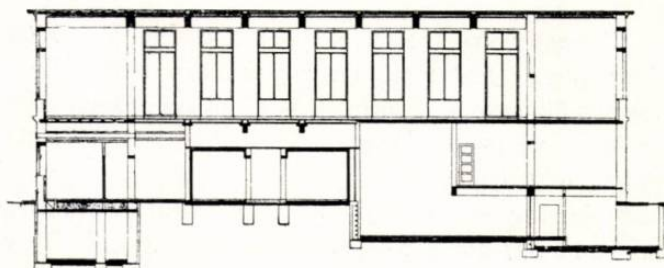

Plan etaj

Plan parter

Secțiune longitudinală

însă, la un program considerabil dezvoltat. Era normal ca acest volum să fie tratat într-o compoziție a sa proprie, care să asigure o îmbinare judicioasă a diverselor sale piese. Acest proiect, mai mult decât cele mici, dădea prilejul de a se face o compoziție amplă «caracteristică», volumul asigurând acest lucru. Totuși, s-a păstrat forma de T.

În general, sarcinile de proiectare a acestor proiecte tip se remarcă printr-o judicioasă analiză a condițiilor practice-utilitare, o rezolvare științifică a problemelor de funcționare și circulație, — o rezolvare pe plan tehnic a problemelor — fără însă ca acești factori să se subordoneze preocupării de a se dezvălui prin forme arhitecturale conținutul nou de idei.

A.A. Fedorov-Davîdov spune relativ la proiectele tip:

«...Cea mai mică lipsă de economie a proiectului tip va avea importante urmări negative, și dimpotrivă, orice economie, orice raționalizare, fie cât de mică, orice creștere a productivității muncii și orice economie de materiale vor avea un efect strălucit».

«...Se întâmplă uneori că necesitatea scăderii prețului de cost al construcției să fie realizată pe căi nejuste, prin simplificarea proiectului, prin sărăcirea lui în ceea ce privește aspectul artistic. Nu trebuie să se uite că construirea clădirilor inexpressive, cu o finisare interioară și exterioară proastă reprezintă sărăcirea și denaturarea realității sovietice» *)

Avem nenumărate exemple de case de locuit care dovedesc că tipizarea construcției și folosirea materialelor simple și ieftine nu duc la uniformitate, monotonie sau sărăcie de expresie. Rolul cel mai important îl are claritatea compoziției, frumusețea proporțiilor, armonia părților cu întregul. Modestia materialului nu le poate știrbi nimic din frumusețe. Nu trebuie uitat că arhitectura este un mijloc de educare a maselor deosebit de eficace, sugestiv și puternic. Acest rol nu se poate îndeplini cu sărăcie de idei și utilizarea proiectelor tip nu justifică cu nimic această sărăcie. Proiectele tip trebuie să devină interesante și expresive, realizate cu mijloace simple, dar clare și armonioase. Autorii nu au fost conduși de adevărul acestor principii.

În proiectul 600/3 parter și etaj (faza de proiect de execuție), atitudinea autorului (arh. Sp. Spirescu) față de problemă este cristalizată. Proiectul, consecvent ideilor din sarcina de proiectare, are o bună rezolvare a problemelor utilitare realizate cu grijă și migală, cu dragoste față de detaliile de funcționare. Remarcabilă este rezolvarea bucătăriei, tratată ca un adevărat laborator.

Compoziția arhitecturală nu este însă la același nivel. Volumul obținut din forma în T a planului este cel caracteristic tuturor soluțiilor.

De la început trebuie remarcată o contradicție între simetria fațadei și dispoziția disimetrică a parcurgerii spațiilor interioare. Accesul la etaj se face printr-o singură scară, din punct de vedere funcțional bine plasată la unul din capetele sălii de mese; accesul la parter se face însă prin două intrări așezate simetric de o parte și de alta a

*) A. A. Fedorov-Davîdov «Unele probleme ale teoriei și practicii arhitecturii în lumina lucrării lui I.V. Stalin «Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.» și a Hotărârilor Congresului al XIX-lea al partidului», articol publicat în revista „Arhitectura U.R.S.S.” nr. 3/1953.

centrului, ceea ce face ca plasarea laterală a scării să-și piardă calitatea, producând neclaritate în compoziția parterului, reprezentând o nedecidere în alegerea partiului. Dacă s-a ajuns la concluzia că rezolvarea simetrică a fațadei reprezintă mai elocvent imaginea pe care autorul a vrut s-o reprezinte, această soluție nu se poate mărgini la tratarea formală a plasticii, fără a fi însoțită de o metodă de gândire riguroasă a întregului ansamblu. Analiza avantajelor uneia sau alteia din soluții — cu o intrare sau două, cu o scară sau două — trebuie să determine soluția. Consider că se observă aici o predominare a factorilor funcționali față de ideea de compoziție, care caută să se adapteze funcțiunii prin soluții de compromis.

Caracterul funcțional general al soluției se reflectă și în rezolvarea detaliilor, a spațiilor interioare neorganizate arhitectural (de exemplu, scara principală care este de-a dreptul urită: cu intradosul nerezolvat, cu un plafon tăiat prin care se strecoară scara ca să ajungă sus).

Apare deci, în primul rând, o contradicție între interior și exterior, rezultată dintr-o poziție formalistă și funcționalistă a autorilor.

Soluția are o rezolvare aparent ordonată; întradevăr, planul dă această imagine. Secțiunile însă — adică rezolvarea planului în volum — arată o exagerată complicație de metode constructive, de niveluri și planșee care, fără discuție, nu sînt o ușurare în execuție. Din acest punct de vedere, soluția corespunde cu greu condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească un proiect tip, mai ales că această complicare constructivă nu este făcută în avantajul unei compoziții mai frumoase.

Se remarcă o contrazicere și în însuși modul de a gândi fațada principală, în selecționarea elementelor de compoziție. Prin natura lui, prin plasarea la etaj a elementului celui mai important — sala de mese — prin înălțimea lui față de piesele parterului, etajul este elementul cel mai important al construcției și ar fi fost logic ca acest lucru să apară și în fațadă. Totuși, acest lucru este exprimat cu timiditate în fațadă, iar elementele principale de detaliu mai interesante nu vin să completeze ideea de dominantă, ci sînt plasate la parter, «marcînd» intrările în mod mecanic. Din această cauză, datorită faptului că ele se desfășoară, nu pe suprafața cea mai mare, ci pe înălțimea mică a parterului, aceste elemente devin meschine ca scară și neinteresante. (A se vedea și raportul neplăcut dintre fereastra parterului și coloana de la intrare).

Autorii au dorit să redea fațadelor o expresie plastică legată de arhitectura specifică a Ardealului, de factură clasică.

În Ardeal s-a dezvoltat o foarte originală arhitectură a Renașterii. Ceea ce face această arhitectură să fie originală, nu este atît *asemănarea* ei cu unele forme ale Renașterii italiene, ci o serie de elemente cu totul deosebite de acestea. A căuta numai *asemănarea* cu arhitectura Renașterii și a nu căuta *ceea ce este propriu și caracteristic*, ceea ce este *tipic arhitecturii Ardealului* înseamnă a nu înțelege problemele stilului și tipicului în artă. Cercetarea monumentelor Renașterii din Ardeal arată trăsături cu totul originale, care dovedesc o prelucrare a elementelor italiene în forme noi, legate de tradiția artistică a poporului, forme folosite cu mijloace de compoziție și în construcții deosebite de cele ale Renașterii italiene. Tocmai acestor elemente originale trebuie să se adreseze cel ce prelucerează critic formele valoroase ale arhitecturii vechi.

În concluzie, se pot constata următoarele caracteristici ale acestor proiecte:

1. O analiză judicioasă a caracterului practico-social al programului și rezolvarea judicioasă a problemelor tehnice, sub variatele lor aspecte.

2. O expresie arhitecturală neprecizată, neconvingătoare, care nu reușește să reflecte conținutul de idei al programului.

Cu toată munca depusă de autori în întocmirea acestor proiecte, cu toată grija deosebită în rezolvarea problemelor tehnice făcută cu competență, valoarea arhitecturală a acestor proiecte nu este convingătoare. Problemele tehnice sînt cu mult mai aprofundat studiate decît cele de creație arhitecturală.

Acordînd un rol preponderent acestor probleme, în detrimentul dezvăluirii conținutului de idei, depărtîndu-se astfel de caracterul esențial al arhitecturii — care este totemul unitatea dintre baza materială și tehnică, scopul utilitar și conținutul ideologic și artistic — autorii nu au reușit să creeze compoziții arhitecturale valabile. Studiile pentru proiectele tip de cantine poartă, din această cauză, un caracter funcționalist, care cere din partea autorilor o aprofundare a problemelor ideologice și lămurirea problemelor teoretice, absolut necesară pentru realizarea unității armonioase dintre conținutul de idei, baza materială și scopul utilitar al operelor de arhitectură.

Principiile pentru sistematizarea Capitalei cuprinse în legiuirile ce însoțesc Regulamentul Organic al Țării Românești

Arh. T. EVOLCEANU

Ca urmare a Hotărîrilor istorice din 13 noiembrie 1952, se întocmește planul general de sistematizare și reconstrucție socialistă a Capitalei. Munca unui număr important de arhitecți contribuie la îndeplinirea acestei sarcini, iar atenția lor este îndreptată spre găsirea celor mai bune soluții pentru a face față multiplelor sarcini izvorîte din Hotărîre.

În acest scop se cercetează și fazele dezvoltării istorice a orașului. Pe marginea acestor cercetări și ca o contribuție la istoria dezvoltării orașului nostru, vom încerca în cele ce urmează să arătăm care erau ideile și ce măsuri se preconizau pentru sistematizarea Capitalei în legiuirile însoțind Regulamentul Organic al Țării Românești, legiuri a căror apariție datează din 1830, adică de acum 124 ani.

Tratatul de la Adrianopol, semnat în urma înfrîngerii turcilor de către armatele ruse, a constituit un sprijin serios acordat țării noastre de către Rusia, care devenea putere protectoare a Moldovei și Țării Românești. Printre multe avantaje oferite de tratatul de la Adrianopol se prevedea și recunoașterea de către Turcia a valabilității regulamentelor întocmite de către administrația rusă.

Regulamentele Organice ale Țării Românești și Moldovei întocmite sub guvernarea generalului Pavel Kisseleff și aprobate de adunările obștești ale celor două principate au fost puse în aplicare la 1831 în Țara Românească și 1832 în Moldova. Ele au pus bazele începutului parlamentarismului, separînd puterile în stat, au organizat armata și au reorganizat administrația, scoțîndu-le din amorteala lăsată de stăpînirea turcească.

Bazîndu-se pe legături economice existente între Moldova și Țara Românească și prevăzînd forme de organizare și administrare aproape identice pentru aceste două ținuturi, Regulamentele Organice pregătesc unirea politico-economică ce urma să se îndeplinească ceva mai tîrziu.

Una din problemele principale de care Regulamentul Organic se preocupă este aceea a sistematizării orașului București; astfel, între legiuirile care însoțesc Regulamentul Organic al acestui principat, legiuri aprobate odată cu Regulamentul se găsește și un: *Regulament pentru starea sănătății, înfrumusețarea și paza bunei orînduiri în polia Bucureștiului*.

Intr-un fel de expunere de motive sau prefață, se spune că generalul Kiseleff a orînduit printr-un « Ofis » (decret) o comisie din care făceau parte cîțiva înalți demnitari, precum și locotenent colonelul de ingineri Bauter. Această comisie urma « să chibzuiască toate mijloacele cîte privesc la curățenia orașului a norodului ce locuiește într-însul » și

să găsească și mijloacele financiare pentru realizare. Comisiei i se alătură și doctorii Constantin Estiotul și Gronau (Grunau), precum și « arhitectonii » Harten și Ott.

Titlul de arhitect (arhitecton) nu apărea pentru prima dată într-un document oficial. Numele celui dintîi, germanul Hartl, apare sub forma Hartz într-un document citat de Gion, datînd din 1820, în care se spune că arhitectonul Hartz, împreună cu alții făcea parte dintr-o comisie menită să oprească pe egumenii greci ce stăpîneau unele hanuri din București, de a dărîma fără anumite precauții unele ziduri din stăpînirea lor. Numele lui Hartl, sub forma Hartel sau Hartler, este citat de același autor și ca numele inginerului care a făcut primul caldarîm în Capitală.

Al doilea arhitect, Ott, este același cu Moritz von Ott însărcinat de stăpînire, printr-un decret datat din 11 martie 1836, să traseze pe teren planul întocmit de alt « arhitecton » (Xavier Vilacroz) pentru noul oraș Turnu-Severin. În acest din urmă act, Ott capătă titlul de inginer. De altfel, și el semnează aproape în toate actele dîndu-și acest din urmă titlu. Numele lui Ott apare și sub forma Moritz Ott de Catorlez ca întocmitorul unui plan al orașului Giurgiu, lucrat din ordinul lui Kiseleff, desigur din aceeași epocă.

În acea vreme, titlul de arhitecton (arhitect) se dădea mai ales tehnicienilor ce se ocupau cu realizarea clădirilor și altor construcții, pe cînd titlul de inginer era rezervat celor ce se ocupau cu măsurători și trasări pe teren.

Acești doi « arhitectoni » au pregătit temeinic, prin lucrări tehnice, întocmirea regulamentului, făcînd măsurători și devize, stabilind limitele orașului și costul lucrărilor de pavaj, asanare, exproprieri etc.

Regulamentul propriu-zis este împărțit în două « capete » (capitole). Primul, împărțit în șase secții, tratează « despre cîte privesc la ale sănătății, curățenia și buna orînduire », iar al doilea, împărțit numai în două secții, tratează despre alcătuirea poliției și a comisiei de doctori.

Principiile de sistematizare sînt cuprinse în primul capitol și ele sînt, în linii mari, următoarele:

- Limitarea extinderii orașului.
- Stabilirea unei rețele de străzi principale și suprimarea celor de prisos, precum și lărgirea străzilor prea strîmte.
- Degajarea Dîmboviței și îndreptarea malurilor ei.
- Scurgerea bălților și mocirlelor din cuprinsul orașului și alte măsuri de salubritate.
- Stabilirea piețelor exterioare (de căruțe) și a celor interioare.

- Precizarea amplasamentului cimitirelor.
- Iluminatul oraşului şi înfrumuseţarea sa prin înfiinţarea unor promenade.
- Numirea unui arhitect al oraşului.
- Indicaţii generale asupra sistematizării în viitor a oraşului.

Limitarea extinderii oraşului pare să fi constituit grija de căpetenie a edililor de pe atunci ai Capitalei. Dezvoltarea nemăsurată a oraşului în întindere pare să-i fi îngrijorat încă de pe atunci, căci prima frază a articolului I sună astfel:

« Întinderea oraşului Bucureştilor fiind mult mai mare decât numărul populaţiei, de acum înainte va fi poprit fiecare de a face orice zidire sau clădire afară din coprinsul cel de acum al oraşului, ale căreia semne sînt cele următoare ». Urmează descrierea celor 23 semne (borne) care urmau să materializeze pe teren graniţele oraşului construit. Aceste graniţe aveau o lungime de 9800 stînjani (19 200 m). În planul alăturat s-a încercat o reconstituire, suprapunîndu-se pe planul actual al oraşului un plan din 1842 al inginerului Vladimir Blaremborg. Din planimetrarea suprafeţei reiese că aceste graniţe cuprindeau o suprafaţă de circa 2700 ha. Numărul presupus al populaţiei la acea epocă fiind de circa 60 000 locuitori, reiese o extrem de redusă densitate (circa 22 loc/ha), cifră care justifică perfect hotărîrea de a se stăvili întinderea oraşului.

În articolul al treilea se hotărîse barierele oraşului, zece la număr. Enumerarea lor este interesantă, deoarece ne arată care erau căile principale de penetraţie în oraş. Se vede că şase din ele veneau dinspre sectorul nordic şi numai patru dinspre cel sudic, şi acestea erau: drumul Dudeştilor şi Vitanului ce merge la Siliştră, uliţa Dobrotesei (actuala cale a Piscului), podul lui Şerban Vodă şi podul Calitiei (calea Craiovei) actuala cale a Rahovei. Se adaugă la enumerarea barierele că: *« nimeni nu va fi slobod, pînă jos, călare sau cu carul, a ieşi sau a intra în oraş prin alte locuri decât prin cele hotărîte streji ».* Aceasta reprezintă o măsură poliţienească şi în acelaşi timp una fiscală. Metoda prin care se propune realizarea mai uşoară a acestei măsuri este înfundarea celorlalte uliţe de ieşire din oraş şi pentru mai multă siguranţă, aceasta să se facă clădindu-se case, îndatorire ce ar reveni celor ce ar căpăta locul din partea statului.

Din planul Blaremborg întocmit 12 ani mai tîrziu se poate vedea că normele propuse nu fuseseră aplicate. Deja barierele Podului de pămînt (calea Plevnei) şi Uliţele Tîrgoviştei (calea Griviţei), fuseseră mutate mai înafară. Aceasta dovedeşte că dezvoltarea oraşului spre nord-vest datează încă din acea epocă.

Al doilea principiu cuprins în cea de a doua secţie a primului capitol stabileşte o reţea de străzi principale, pavarea şi lărgirea lor, precum şi suprimarea uliţelor de prisos. Se hotărîse pavarea cu piatră a tuturor uliţelor acoperite pe atunci cu poduri de lemn (uliţe principale). Acestea erau următoarele: podul Mogoşoaiei (calea Victoriei), podul Tîrgului de afară (calea Moşilor), drumul Pantelimonului (calea Călăraşilor), drumul Dudeştilor (calea Dudeşti), podul lui Şerban Vodă (calea Şerban Vodă), podul Calitiei (calea Rahovei), podul de pămînt (calea

Plevnei), uliţa Tîrgoviştei (calea Griviţei). Pentru cheltuielă *« ce va merge, răspunde fiecare din cei ce au case şi locuri de case pe acele uliţi, după o dreaptă analogie ».*

Mai departe se hotărîse să se suprimă uliţele de prisos, lăsîndu-se numai acelea găsite de neapărată trebuinţă. Iată, deci, o măsură menită să mărească suprafaţa cvartalelor şi să aducă o economie în întreţinerea străzilor. Pentru pavarea cu piatră se alocă suma de 100 000 lei anual. Vin la rînd întîi uliţele barierele (arterele de penetraţie), socotite ca cele mai importante. Se socoteşte, în acelaşi timp, că în scurgerea a o sumă de ani vor fi pavate cu caldarîm toate uliţele oraşului.

Articolul 7 prevede modalităţile lărgirii uliţelor. Oricine vrea să zidească trebuie să lase uliţei patru palme domneşti (1 m) sau mai mult, după trebuinţă. Măsura va fi urmărită pînă la atingerea lărgimii de şase stînjani (circa 12 m) pentru toate uliţele din oraş. Această lărgire este socotită necesară pentru a se putea face trotuare pentru oamenii ce umblă pe jos. Deci, în acea epocă, uliţele Bucureştilor nu aveau trotuare, ele urmînd să fie realizate ulterior, prin această măsură.

Pentru aducerea la îndeplinire a măsurilor de lărgire a străzilor se hotărîse ca alinierea oricărei clădiri să fie stabilită şi verificată de comisarul plăşii împreună cu unul dintre arhitecţi — care să meargă la faţa locului, să pună semn, iar clădirea să înceapă numai în prezenţa acestor organe.

Pentru călcarea acestor dispoziţii se hotărîse să se pedepsească după pravilă (lege), nu numai proprietarul clădirii, dar şi zidarii şi dulgherii care vor îndrăzni a lucra fără a îndeplini toate aceste formalităţi.

Apar mai departe măsurile pentru degajarea Dîmboviţei şi îndreptarea malurilor ei. Se hotărîse lăsarea liberă a unui spaţiu de trei stînjani jumătate (7 m) de fiecare parte a râului. În acelaşi timp se hotărîse tăierea (suprimarea) umblătorilor, grajdurilor, chioşcurilor şi morilor de pe malul Dîmboviţei, în cuprinsul oraşului, pentru ca astfel: *« dobîndind rîul curgere să fie slobod şi să nu mai pricinuiască înecăciune oraşului ».* În cadrul acelorăşi măsuri se hotărîse curăţirea Dîmboviţei de ostroavele formate din gunoaie şi prunduri, iar lărgimea râului se stabileşte la zece stînjani (20 m) în tot cuprinsul oraşului; aceasta trebuie obţinută prin lucrări de săpătură date prin cochivechi (licitaţie). Din prevederea unor asemenea măsuri se poate trage concluzia că Dîmboviţa, prin cursul ei leneş, prin inundaţiile ei şi prin faptul că răspîndea de-a lungul ei toate murdăriile celor două maluri, ajunsese o calamitate pentru a cărei înlăturare era nevoie de măsuri energice.

Prevederile pentru scurgerea tuturor mocirlelor din oraşul Bucureşti sînt cuprinse în a treia secţie a primului capitol.

Prin articolul 10 se hotărîse săparea a cinci canale mari, prin care să se scurgă în Dîmboviţa toate lacurile şi mocirlele oraşului. Se descrie traseul şi secţiunea acestor canale, care sînt în cea mai mare parte şanţuri în adîncime de 1,50 şi 1,25 m lăţime, căptuşite lateral cu lemn şi avînd fundul pavat cu piatră. Ele urmează a fi acoperite cu podini numai în cuprinsul oraşului clădit.

Este de remarcat că traseul acestor canale era aşa ales, încît să deservească o seamă de curţi boiereşti, ca

acelea ale lui Barbu Știrbey, unul din boierii autori ai Regulamentului, baronul Ștefan Meitani, băneasa Zoița Brîncoveanu, medelnicereasa Elencu Kretzulescu etc. Chiar primul canal ce trebuia început era cel care începea din grădina vornicului Barbu Știrbey; din acestea se vede că, chiar atunci cînd se preconizau măsuri de interes general, ele erau aplicate întîi celor ce făceau parte din clasa stăpînitoare.

Descrierea în Regulament a traseelor acestor canale oferă o sumă de indicații pentru cei ce s-ar ocupa cu înfățișarea Bucureștilor din acele vremuri, cu denumirea mahalalelor și străzilor și cu studiul privitor la bălțile din interiorul orașului. Rezultă din acestea și existența unui lac în dreptul bisericii de la Icoană.

Alte măsuri de salubritate sînt cuprinse în secția a patra a primului capitol, care se ocupă de *«curățenia și altele ce privesc la sănătatea orașenilor»*. Acestea prevăd ca măturarea curților și ulițelor să fie dată în sarcina proprietarilor de case și prăvălii și anume în zilele de marți și sîmbătă ale fiecărei săptămîni. Gunoii urmează a fi ridicat cu ajutorul a 50 care cu boi, datorare a umbla toată ziua pe uliți. În articolul 15 sînt descrise locurile hotărîte pentru depozitarea acestor gunoaie. Din identificarea lor pot fi trase concluzii, interesînd terenul de fundație din București. Terenurile hotărîte au în general suprafețe de circa 16 ha (200/200 stînjani). Mai departe se descriu măsurile pentru stropirea caldarîmului cu ajutorul unor care cu buți avînd la «capătul cel din cap» un vas de tinichea cu găuri, ca prin acest vas să se verse apa din bute și să se facă stropirea cu apă a caldarîmului. De asemenea, se iau măsuri strașnice de oprirea depozitării bălegarului prin curți sau azvîrlirea lui în Dîmbovița sau pe locurile virane din oraș, contravenienții la această opreliște fiind amendați prin plata unui streaf (amendă) de un galben împărătesc la venitul casei orașului.

Iniințarea unor piețe mari pentru strîngerea carelor ce vin în oraș cu *«felurime de produse, ca lemne, fîn, orz, cărbuni, varză»* etc. intră în cadrul acelorăși măsuri privitoare la sănătatea locuitorilor. Această măsură se ia pentru a împiedica circulația carelor cu aceste produse în oraș. Piețele sînt prevăzute a avea cîte 12 000 stînjani pătrați (circa 4,5 ha) fiecare. Amplasamentele se precizează: pentru prima la capătul podului Mogoșoaiei, între șoseaua care merge la Herăstrău și cea care merge la Colentina, cam unde este acum terenul de sport Dinamo; a doua piață mare se prevede în locul Oborului de la bariera tîrgului de afară (Moșilor); a treia la bariera podului Șerban-Vodă, cam în fața actualului cimitir Belu, între actuala șosea a Giurgiului și șoseaua Olteniței și a patra piață mare în dreptul barierei podului Calîței (Rahovei), cam unde se află acum capătul tramvaiului 7. Pentru mahalagii din Giurgiu și Mihai Vodă, ce ies din oraș pe Podul de pămînt (calea Plevnei), s-a socotit de prisos a se face altă piață *«cuzîndu-le în apropiere cea de la podul Mogoșoaiei»*. Distanța fiind de circa 4 km, locuitorii acestui cartier s-au plîns stăpînirii pentru a li se iniința și lor o piață. Așezarea acestor piețe ne dă indicații prețioase asupra direcțiilor pe care veneau produsele trebuitoare orașului.

Tot pentru a se statornici unele puncte comerciale importante se prevede și iniințarea a șase piețe pentru

vînzarea cîrnii, zarzavaturilor și fructelor, a peștelui, mălaiului și altor produse privind îndestularea obștii. Piețele acestea urmau să devină singurele locuri de desfăcere pentru produsele arătate. Ele trebuiau să fie cumpărate cu bani, terenul fiind achiziționat de la particulari. Locurile hotărîte sînt următoarele:

1. Pe podul Mogoșoaiei *«la casa răposatului clucer Alecu Nicolescu sau pe locul cămărașului Iancu Ghica, iar neîndurîndu-se acesta pentru preț să caute alt loc împrejur»*.

2. *«Pe podul Tîrgului de afară, la zidurile doamnei Ancuții, lingă casa Băltărețului sau, nevoind stăpînul locului a vinde, se va găsi altul împrejur»*.

3. *«Pe podul lui Șerban Vodă, aproape de mînăstirea Sf. Spiridon Nou, în locul unde se făcea dulapul, care loc este al Sf. Mitropolii și Sf. Mitropolie din bunăvoință poate să-l dăruiască obștii ca să nu se mai dea bani în cumpărături pe acest loc»*.

4. *«Pe podul Calîței (calea Rahovei) la casa logofetesei Catinchii Bărcăneaschi, iar nevrînd să-l vîndă, se va găsi alt loc împrejur»*.

5. *«Sub mînăstirea Mihai-Vodă, pe locul stolnicului Petrache ce-l are luat cu embatichiu de la numita mînăstire, iar nevrînd a vinde se va căuta alt asemenea loc împrejur»*.

6. *«Un tîrg a cărui așezare să fie în locul unde acum se află temnița, fiindcă pușcăria are a se face în mînăstirea Sf. Spiridon»*.

Ideea aceasta a piețelor de cartier este progresistă pentru acea vreme. Datorită, însă, principiului sacrosanct al proprietății particulare, caracteristic regimului capitalist ce se dezvoltă, punerea ei în aplicare n-a putut fi realizată.

Din aceste locuri nu a putut, se vede, a fi achiziționat decît primul, care a devenit piața mică (Amzei). Pentru rest nu s-a putut învoi municipalitatea cu vînzătorul, care desigur cerea un preț prea mare. Nici Mitropolia n-a avut bunăvoința să dăruiască locul său obștii, ca aceasta să nu mai dea bani. Aceste piețe erau hotărîte și pentru a se scăpa locuitorii orașului de plaga intermediarilor precupeți, care mergeau în întîmpinarea carelor cu produse, să cumpere cu un preț și pe urmă să le vîndă la orașeni cu un preț îndoit, întreit sau și mai mult.

Articolele următoare statornicesc locul de tăiere a vitelor (abatorul) pe apa Dîmboviței din jurul morii mînăstirii Radului-Vodă. Tot în această parte, mai jos, urmează a fi mutate toate pescăriile și săpunăriile.

Articolele 25—30 stabilesc locuri noi pentru cimitirele orașului și modalitatea de îngropare a morților. Pentru cimitire, locurile sînt stabilite: primul la capătul podului Mogoșoaiei, al doilea dincolo de Obor, pe drumul Focșanilor, al treilea deasupra dealului de la Filaret, al patrulea pe locul lui Ion Scufa (actuala Grădină botanică). Cimitirele urmau să aibă o formă pătrată, de 400 × 400 m (16 ha); în jurul lor, la distanță de 16 m, nu se îngăduia nici o zidire.

Din aceasta se vedește, cu toată insuficiența măsurilor sanitare (în prezent zona nocivă a cimitirelor se socotește de 300 m), grija pentru sănătatea locuitorilor orașului. În aceleași articole se prevăd, de asemenea, locurile pentru îngroparea morților de alte confesiuni.

Penultimul articol al acestei secții hotărăște mutarea pușcăriei, fiindcă aceasta *«se cuvine a fi la un loc ca acela unde și paza celor închîși să fie sigură și sănătatea lor să*

Planul oraşului Bucureşti la 1842.
 Planul actual al oraşului.

nu pătimească, dar și petrecerea să o aibă pe cât omenirea povățuește mai într-o milostivire». În locul vechii pușcării urma să se ridice cea de a șasea piață de vânzare de cartier.

Ultimul articol al secției privește instalarea de cișmele cu apă de fântână.

Iluminatul și înfrumusețarea orașului par să fie fost o preocupare importantă a edililor, căci acestei probleme i se dedică o secție întreagă a primului capitol (secția 5-a). Primul articol al secției privește iluminatul orașului, care se prevede a fi făcut cu felinare încrucișate — depărtate la circa 20 m unul de altul, aprinzându-se noaptea cu untdelemn sau untură de pește, iar nu cu lumânări, și să lumineze 12 ceasuri pe noapte, iarna și vara.

Urmează articolul 34, care din punctul de vedere al principiilor de sistematizare are o importanță deosebită.

Prin acest articol se hotărăște a se face trei piețe obștești pentru plimbarea publicului. Prin aceste piețe se înțeleg promenade plantate. Prima urma a se face pe podul Mogoșoaiei, cumpărându-se locul lui Dinu Ghica și al Cleopatrei Trubețkoi, adică partea de nord a cvartalului actual cuprins între calea Victoriei, str. Academiei, str. Aristide Briand și str. Edgar Quinet. Al doilea loc pentru plimbare a fost ales la capul podului Mogoșoaiei, în locul unde a fost grădina chioșcului lui Mavrogheni, iar al treilea în josul Mitropoliei, în liveada lui Filaret.

Legiuitorii prevăd o întârziere în cumpărarea primului loc și hotărăsc să se pună neîntârziat în lucrare celelalte două prin începerea sădirii pomilor și celelalte de trebuință, alocând câte 2500 lei în acest scop.

Totuși, nu s-a început atunci decât promenada de la capul podului Mogoșoaiei (șoseaua Kiseleff); liveada lui Filaret n-a fost amenajată decât în 1906 (parcul Libertății) și pierderea cea mai mare pentru oraș este reprezentată de amânarea fără termen a cumpărării locului din centru. Ne putem ușor închipui ce ar fi reprezentat pentru oraș prezența în centru a unei piețe plantate de aproape 2 ha.

În articolul 35 se prevede construcția unui teatru ridicat cu bani adunați de la boieri, negustori și stăpînii locului.

Numirea unui arhitect al orașului este prevăzută în articolul ultim al secției. Acest arhitect urmează «ca să fie cu luare aminte spre a se săvîrși ntocmai, câte prin contracturi se vor da la cochi-vechi (licitație), cum caldarîmuri, scurgeri de mocirle și alte asemenea, datori fiind a merge adesea ca să vadă cu ochii lucrarea ce se face la acelea și pentru orice necuviință va cunoaște, îndată să raporteze în scris la comisie spre a se îndrepta la vreme greșala ce s-ar fi putut întîmpla din lenevire sau iubire de câștig a celor însărcinați cu contractul».

Tot acest arhitect va cerceta clădirile «smintite de cutremur» și să ia măsuri cu ajutorul Agiei pentru dărîmarea lor, dacă nu se vor putea drege în alt chip.

Arhitectul este, de asemenea, însărcinat cu aducerea la îndeplinire a celor cuprinse în articolele 2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 20, 26, 31, 34, adică materializarea limitelor orașului, așternerea ulițelor cu piatră, alinierea și lărgirea ulițelor, lărgirea și curățirea Dîmboviței, canalele de scurgere, stropirea străzilor, puțurile pentru îndestulare cu apă a piețelor, amenajarea cimitirelor, zidirea pușcării noi și amenajarea piețelor de plimbare. Este vorba, deci, de un

fel de arhitect-șef și inginer-șef în același timp, al orașului organ de îndeplinire și de control al celor prevăzute în Regulament.

În acest post a fost numit în 1832 arhitectul Hartl.

Capitolul al doilea al Regulamentului cuprinde numai două secțiuni. Prima secțiune privind alcătuirea poliției și îndatoririle sale, are prea puține legături cu problema sistematizării și nu ne vom ocupa de ea decât amintind punctele ei esențiale. Se prevede împărțirea orașului în cinci plăși (comisariate) și fiecare din acestea în câte trei «popoare» (secții). Forța polițienească astfel alcătuită urma să facă oficiul și de poliție comunală, păzind ca prevederile Regulamentului, privitoare la curățenie, igienă, alimentare și lipsă la cîntar să fie respectate. Poliția urma să se ocupe și de stingerea incendiilor, avînd la dispoziție un corp de pompieri. Se prevede clădirea unor foisoare de foc, reglementarea exercitării meseriei pentru coșari, controlul străzilor, purtarea de arme, paza de noapte, controlul oamenilor de serviciu etc.

Secțiunea a doua și ultima a acestui capitol se ocupă cu alcătuirea comisiei de doctori, îndatoririle acesteia și orînduiala «spîțăriilor» (farmaciilor). În articolele acestei secțiuni sînt cuprinse o serie întreagă de măsuri menite să îmbunătățească starea sănătății locuitorilor orașului. Așa este înființarea unui post medical gratuit, funcționînd câte două ceasuri pe zi în fiecare plasă, «alteirea» (vacinarea) copiilor, controlul alimentelor în piață și curățirea orașului, alcătuirea unei comisii din cei cinci doctori ai plășilor, controlul îndeplinirii profesiei de farmacist și al calității medicamentelor ce se vînd în farmacii etc.

Regulamentul pentru starea sănătății, înfrumusețarea și paza bunei orînduiei în polities (cuprinsul orașului) București se încheie cu o «băgară de seamă» care cuprinde o propunere de principiu privitoare la posibilitățile de reconstrucție a orașului. Este propunerea care mai tîrziu a și fost aplicată, atunci cînd s-au croit bulevardele Capitalei. Pentru aceste motive am socotit că este bine ca această încheiere să fie citată întocmai.

«În celelalte proiecturi, care nasc din dorire spre a se înfrumuseța orașul Bucureștilor și a se asemăna cu celelalte orașe ale Europei, este unul a cărui săvîrșire nu se socotește a fi peste putință. Știut este tuturor că prin mahalale, nu numai casele sînt prea rare, dar și multe locuri pierdute, îngrădiri mari de curți sau grădini fără nici un folos și multe locuri slobode fără nici o trebuință, unde fiecare aruncă gunoaiele; s-ar putea dar, ridicîndu-se planul orașului, să se deschidă prin mahalale drumuri largi și puse pe linie, fără a se abate decât numai unde va fi vreo zidire deosebită, iar cît pentru căscioarele cele mici și împrejurimi ca cele ce s-au zis mai sus, cu lesnire se socotește că s-ar putea îndupleca proprietarii a le vinde cu un preț ieftin pe seama orașului, și atunci, surpîndu-se acele căscioare și împrejurimi, nu va mai avea nimeni voie a zidi și a face curți decât după linia ce va fi hotărîtă; cu acest mijloc, pînă a se îndemna particularii ca să facă zidiri pe aceste ulițe, s-ar putea sădi pe toată lungimea lor, pe amîndouă părțile, copaci care să închipuiască aleiuri; aceste ulițe atunci arătînd o priveală frumoasă și mulțumitoare, va îndemna pe mulți să-și facă locuință acolo, cu mult mai bine decât pe ulițele cele strîmte și strîmbe care acum se numesc ulițe mari...»

Discuție de creație asupra arhitecturii industriale

Scopul producției socialiste este omul și nevoile sale; tocmai în vederea satisfacerii voilor materiale și culturale ale poporului nostru, partidul și guvernul și-au îndreptat mersul politicii economice înspre lichidarea rămănerii în urmă a producției agricole, a industriei alimentare și ușoare și a îmbunătățirii condițiilor de locuit.

Plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din august 1953 a arătat că, pe lângă dezvoltarea rațională și neforțată a industriei grele, se va da o atenție deosebită industriei bunurilor de larg consum, alocându-se — în perioada dintre anii 1953-1955 — industriei alimentare investiții de circa 1,8 miliarde lei, industriei textile și de încălțăminte 1,3 miliarde lei etc.

Mărește sarcini decurg de aici pentru arhitecți: spre deosebire de situația din țările capitaliste în care arhitectura este pusă în slujba afaceriștilor preocupați să scoată un profit maxim, lucrările arhitecților și inginerilor noștri țin seama de interesele de stat, sunt puse în slujba intereselor poporului nostru muncitor.

Analizând munca arhitecților în domeniul industriei bunurilor de larg consum, Secția de teorie și critică a Uniunii Arhitecților a constatat că pe lângă o serie de succese importante au existat și există încă lipsuri în soluționarea arhitecturală a problemelor din cadrul industriei ușoare și alimentare.

În vederea analizării lipsurilor și realizărilor, pentru îmbunătățirea muncii arhitecților, în zilele de 6 și 7 aprilie s-a ținut la Casa Arhitectului o discuție de creație în jurul acestor probleme. Discuția a fost precedată de o expoziție cuprinzând unele lucrări proiectate de cele două institute, Institutul de proiectări al Industriei ușoare și Institutul de proiectări al Industriei alimentare.

Ordinea de zi a discuțiilor a cuprins referatele celor două cercuri ale Uniunii Arhitecților de la IPIU și IPIA, un coreferat întocmit de un colectiv însărcinat de Secția de teorie și critică a Uniunii Arhitecților, discuții și concluziile ședinței.

Cele două referate, prezentate de tov. arh. T. Georgescu de la IPIU și arh. Costinescu de la IPIA, au arătat preocupările arhitecților din domeniile respective de specialitate, au analizat critic proiectele expuse, ilustrând principiile care au stat la baza lor și au făcut, între altele, următoarele propuneri și angajamente:

— ținerea în cadrul Uniunii Arhitecților a unor ședințe trimestriale pentru analiza proiectelor industriale și discutarea critică a problemelor arhitecturii industriale;

— un schimb de experiență între ISPROR și institutele de proiectări industriale;

— elaborarea de către institute a unor proiecte tip pentru clădiri auxiliare și a unui catalog de detalii tip;

— repartizarea mai justă a cadrelor de arhitecți.

Coreferatul a fost întocmit de un colectiv format din tovarășii arh. I. Mahler, arh. Șt. Călugăreanu, ing. Șt. Georgescu și arh. L. E. Lișnevski.

Coreferatul, care a reușit să cuprindă și să analizeze cu destulă adâncime problemele puse de proiectarea arhitecturală a construcțiilor industriale, a constatat în primul rând contrastul izbitor ce se remarcă între vechile fabrici ridicate de capitaliști și noile fabrici și uzine proiectate, prin grija deosebită dată pentru asigurarea unor condiții optime de muncă, prin grija pentru om, caracteristică regimului nostru.

Problemele de arhitectură au fost analizate sub aspectele principale care se pun pe parcursul proiectării industriale.

În ceea ce privește *amplasamentul*, coreferatul a constatat că, în majoritatea cazurilor, amplasarea întreprinderilor a fost soluționată fără participarea arhitecților și neținând seama de legătura organică ce trebuie să existe între zona de muncă și zona de locuit.

Referitor la *planul general*, arhitecții de la IPIU și IPIA în colaborare cu tehnologii, au creat deseori ansambluri raționale; totuși, nu întotdeauna a fost urmărită economicitatea soluțiilor, reducerea terenurilor ocupate și gruparea construcțiilor; în majoritatea cazurilor nu s-a reușit realizarea unor compoziții de ansamblu unitare.

În ceea ce privește problemele de *plastică arhitecturală* se constată o serioasă rămăneri în urmă, care se manifestă fie printr-o lipsă de preocupare pentru exprimarea unui conținut nou de idei și pentru crearea unei arhitecturi noi, socialiste, fie prin serioasele rămășițe constructiviste și formaliste — resturi ale ideologiei burgheze — ce se mai pot vedea în proiectele expuse. De aceea mare parte a construcțiilor proiectate

de arhitecții din IPIU și IPIA sînt sărace și lipsite de expresivitate.

Coreferatul a constatat că, din cauza lipsei unei activități susținute de ridicare a nivelului lor ideologic și profesional, arhitecții din institutele de proiectări industriale nu au putut interveni activ în toate fazele proiectării și să aibă un rol hotărîtor în elaborarea proiectelor industriale.

Discuțiile ce au urmat au atacat principalele probleme reieșite și din referate și coreferat: problema expresiei și arhitecturii construcțiilor industriale; problema legăturii între industrie și oraș și a arhitecturii piețelor preuzinale; problema economiei juste în proiectarea industrială și a colaborării strînse ce trebuie să existe în cadrul colectivului format din arhitect, tehnolog și inginer; problema îndrumării și avizării din partea organelor de conducere; problema tipizării și răspîndirii unei documentații bogate.

★

Din referate, coreferat și din discuții s-au desprins o serie de concluzii importante pentru îmbunătățirea muncii proiectanților.

În primul rând analiza muncii arhitecților din sectorul industrial a arătat că în grandioasa muncă constructivă depusă după naționalizarea principalelor mijloace de producție, arhitecții din institutele de specialitate și-au adus partea lor de aport creator. În statul nostru de democrație populară, arhitecturii industriale i s-au creat pentru prima oară condiții pentru o dezvoltare cu succes, servind, nu interesele lacome ale unor antreprenori capitaliști, ci întreg poporul, care lucrează la înflorirea iubitei sale patrii. Arhitecții, în strînsă colaborare cu inginerii și tehnologii, au creat multe construcții cu care, pe drept cuvînt, se mîndrește poporul nostru.

Ei au reușit să folosească bogata documentație sovietică, să învețe de la specialiștii sovietici veniți în țară, realizînd clădiri și ansambluri superioare din toate punctele de vedere vechilor fabrici capitaliste, triste maghernițe și locuri de exploatare crîncenă a oamenilor muncii.

În această muncă arhitecții nu au primit în suficientă măsură ajutorul C.S.A.C. și al Uniunii Arhitecților, nu au fost ajutați prin critica colegilor lor din alte ramuri ale arhitecturii. Printre altele, acestui fapt

i se datorește că nivelul artistic al acestor construcții nu a atins pe cel al clădirilor din alte domenii, și că nu a fost lichidată ruptura dintre arhitectura industrială și arhitectura construcțiilor de locuit și publice.

Planul grandios de construcții din domeniul industriei bunurilor de larg consum, ce se realizează astăzi în țara noastră, impune o exigență înaltă în privința calității, economicității și ritmului de execuție al acestor construcții. De aceea se impune îmbunătățirea activității de proiectare și îndepărtarea lipsurilor existente încă, ca: excese în suprafața teritoriului întreprinderii, a suprafețelor și cubajelor construite — existența unor rămășițe constructiviste în arhitectura clădirilor, ne folosirea tradițiilor artistice naționale și a unei emblematici socialiste, lipsa de preocupare pentru tipizarea clădirilor și a elementelor de construcție.

O însemnătate deosebită o prezintă problema economicității construcțiilor. Din acest punct de vedere este necesar ca proiectele să urmărească:

- reducerea teritoriului întreprinderii, prin gruparea atelierelor, secțiilor și a clădirilor, prin micșorarea suprafețelor de rezervă și prin analiza științifică a volumelor și suprafețelor necesare;

- folosirea în producție a unor indici tehnico-economici cât mai avansați, asigurând cantitățile și sortimentele de fabricate necesare, cu investiții în construcții și instalații minime;

- realizarea unor cooperări maxime cu întreprinderile învecinate sau zonele de locuit, pentru exploatarea și folosirea în comun a drumurilor, rețelelor, secțiilor auxiliare și centrelor de locuit;

- introducerea cu toată hotărârea și perseverența a tipizării construcțiilor industriale și a elementelor de construcție, lărgirea industrializării, prefabricarea și folosirea materialelor locale, în vederea economisirii materialelor deficitare.

În acest scop, cercurile Uniunii Arhitecților din cadrul institutelor de proiectare vor propune conducerii acestor institute să stabilească un plan concret de tipizare a clădirilor și a elementelor de construcție, întocmirea de cataloage de detalii tip, stabilirea rețelelor optime de stilpi, corespunzători diferitelor specifice de fabricație. De asemenea este necesară elaborarea unor indici tehnico-economici, pe feluri de producție, pentru aprecierea economicității întreprinderilor proiectate și a productivității lor.

O problemă deosebit de însemnată este coordonarea proiectării întreprinderilor industriale cu planul de construcție sau reconstrucție a zonei de locuit, din orașul respectiv. În regimul democrat popular există posibilități pentru combinarea intereselor de muncă și de odihnă, a celor

sanitar-igienice și a asigurării dezvoltării nestinjenite a industriei și orașului. Planificarea regională trebuie să fie studiată astfel, încât să se realizeze așezăr' de zone industriale și zone de locuit bune din toate punctele de vedere. Trebuie să existe o strânsă colaborare între proiectantul zonei de locuit și zonei de muncă.

De o importanță hotărâtoare în activitatea creatoare a arhitecților, sînt problemele creării arhitecturii clădirilor industriale, folosirea metodei realismului socialist. Arhitectura construcțiilor noastre industriale trebuie să satisfacă exigențele artistice crescînde ale poporului nostru, cerințele lui pentru fabrici frumoase și comode. Munca arhitectului în acest domeniu trebuie să fie îndreptată spre folosirea minunatelor exemple sovietice, spre prelucrarea tradițiilor valoroase din trecut, a perioadelor de avînt din arhitectura noastră veche.

În general, avînd în vedere că arhitectura industrială este înaintea de toate o arhitectură de ansamblu, trebuie căutate și realizate cele mai simple și clare compoziții care să reflecte specificul muncii ce se desfășoară, să dea proporții juste volumelor în vederea realizării unei unități în compoziție. În locul tratării sărace, a lipsei de idei sau a decorării excesive, mijloacele de expresivitate arhitecturală trebuie concentrate în cîteva puncte hotărâtoare ale compoziției, creîndu-se accente principale care să ducă la crearea unei siluete a întreprinderii.

Folosind clădiri și elemente tipizate, asigurînd o sobrietate caracteristică marilor volume și sinceritate în exprimare, se poate realiza o calitate înaltă artistică a construcțiilor și ansamblurilor.

În vederea îmbunătățirii calității arhitecturale este necesar:

- ridicarea nivelului profesional al arhitecților, care trebuie să studieze problemele specifice ale producției industriale pentru a putea interveni în alegerea ansamblului, în soluția planului general și a clădirilor în parte. Numai prin adîncirea problemelor de producție, de economicitate și de construcție arhitectul va putea să cîștige rolul de creator în proiectarea complexelor industriale;

- ridicarea nivelului ideologic și teoretic și studierea exemplelor arhitecturii industriale sovietice și a elementelor valoroase din trecutul nostru;

- pentru ridicarea nivelului cunoștințelor arhitecților o mare importanță are editarea de către ESAC a materialelor documentare din U.R.S.S. și țările de democrație populară. Uniunea Arhitecților trebuie să sprijine această acțiune de editare;

- întărirea muncii în colectiv, colaborarea strînsă între tehnolog, arhitect și inginer;

- întărirea rolului arhitectului în institutele de proiectare industrială, prin înființarea categoriei de arhitecți șefi care să introducă o linie unitară, economicitate și o expresie nouă socialistă a clădirilor;

- înlăturarea cu hotărîre a formalismului și constructivismului, rămășițe ale ideologiei burgheze;

- discuții periodice organizate de Uniunea Arhitecților asupra problemelor specifice ale arhitecturii industriale, asupra rolului arhitectului în proiectarea industrială și folosirii moștenirii artistice a trecutului și publicarea acestui material teoretic în revista « Arhitectura R.P.R. »;

- analizarea proiectelor celor mai bune, realizate în acest domeniu în cadrul unor dezbateri largi, odată sau de două ori pe an;

- un schimb de experiență trimestrial între cercurile Uniunii Arhitecților din diferite institute de proiectări industriale și un contact organizat între cercul ISPROR, Proiect București și cercurile din institutele industriale;

- recomandarea de către Uniunea Arhitecților în colaborare cu ASIT a producerii unor materiale noi pentru construcțiile industriale, lărgirea sortimentelor de cărămidă în diferite culori și realizarea unor elemente prefabricate ușoare pentru acoperișuri și pereți;

- organizarea de către cercurile Uniunii Arhitecților din institute a unor discuții asupra principalelor probleme și proiecte; urmărirea ridicării nivelului profesional și ideologic al arhitecților; întărirea colaborării cu toți tehnicienii-creatori ai institutelor și sprijinirea conducerii institutelor în mobilizarea masei arhitecților pentru îndeplinirea cantitativă și calitativă a sarcinilor de plan;

- îndrumarea de către C.S.A.C., pe parcurs, a proiectării și preocuparea pentru o mai justă repartizare a cadrelor în institutele industriale, de asemenea rezolvarea problemelor de avizare în cadrul diferitelor organe și ministere.

★

Participanții la sedință și-au exprimat convingerea că arhitecții vor fi în stare să corespundă cerințelor ce decurg din hotărârile plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din 19—20 august 1953, muncind neîncetat pentru ridicarea nivelului lor profesional și politic, luptînd contra utilitarismului și constructivismului, pentru obținerea unei măiestrii profesionale care să le permită să răspundă complexității cerințelor tehnice și artistice ale construcțiilor industriale.

Arhitecții împreună cu masa milioanelor de constructori își vor consacra toate forțele lor, pentru a fi demni de marea epocă a construirii socialismului în țara noastră.

Arhitectura *)

I

Arhitectura — (din latinește — *architectura* și din grecește ἀρχιτέκτων — constructorul principal) — este arta de a construi clădiri, construcții mari și complexe de clădiri, pentru nevoile sociale și de trai, precum și pentru nevoile ideologice și artistice ale societății omenești. Exprimând esența socială a unei anumite formații sociale, arhitectura societății compuse din clase antagoniste, servește, în primul rând, interesele claselor dominante, fiind una din armele lor de opresiune materială și spirituală; în regimul socialist, unde nu există exploatarea omului de către om, arhitectura se eliberează de cătușele intereselor de clasă și pentru prima dată ajunge să corespundă adevăratelor cerințe materiale și ideologice ale întregului popor.

În operele de arhitectură, soluționarea problemelor practice utilitare este indestructibil legată de creația artistică — crearea imaginilor arhitecturale care exprimă un conținut ideologic și artistic bine determinat. Fiind o parte din cultura materială a societății, operele de arhitectură sînt în același timp de artă, în formele cărora se exprimă conștiința socială.

Arhitectura, care constituie o parte deosebită a activității creatoare a omului, nu se poate identifica numai cu lucrările de construcție, dar este tot așa de greșit să o considerăm exclusiv ca o ramură a artei.

În toate etapele de dezvoltare ale societății, arhitectura depinde de nivelul forțelor de producție, de formele relațiilor de producție și ale luptei de clasă; ea reflectă ideile născute de această luptă și particularitățile culturii poporului respectiv într-o anumită epocă. Dezvoltarea arhitecturii este strîns legată de progresul științei și tehnicii, care determină posibilitățile ei reale; punînd în fața științei și tehnicii probleme practice noi, arhitectura stimulează la rîndul ei dezvoltarea unei serii de ramuri ale științei (mecanica construcției, tehnologia materialelor de construcții, termotehnica în construcție, tehnica sanitară, acustica; etc.).

Arhitectura a apărut pe treptele cele mai vechi ale dezvoltării societății umane. Construcțiile omului primitiv, copleșit de greutatea asigurării existenței, de greutatea luptei împotriva naturii, erau numai mij-

loace de apărare împotriva forțelor dușmănoase ale naturii (adăposturi, colibe, case lacustre și alte locuințe primitive). Astfel, în arhitectură a predominat la început fără îndoială partea pur utilitară. Dar pe treapta superioară a barbariei au apărut deja « concepții rudimentare de arhitectură ca artă » (F. Engels)**). La executarea construcțiilor încep să se manifeste nu numai legile necesității, dar și legile frumosului. Arhitectura ajunge la o largă dezvoltare în societatea sclavagistă, cînd se elaborează diverse tipuri de clădiri de locuit și clădiri publice, care oglîndesc diviziunea muncii și structura de clasă a regimului sclavagist, iar activitatea arhitectonică își creează o sferă vastă de metode și mijloace tehnice și artistice.

Depinzînd direct de clasa dominantă, care dispunea de mijloacele de producție în materie de construcții și de realizările științei și culturii și le folosea exclusiv în slujba intereselor ei, arhitectura societății formată din clase antagoniste servește în cea mai mare parte, cu operele sale cele mai bune, virful de exploatare ai societății. Exemplele cele mai caracteristice ale arhitecturii din trecut sînt, din această cauză, palatele, castelele, vilele, casele de locuit ale celor avuți, conacele, precum și clădirile publice, care servesc pentru afirmarea puterii ideologice și politice a clasei dominante — temple, minăstiri, fortărețe, primării, monumente triumfale etc. În același timp, locuințele ce se construiesc pentru masele populare sînt, în mare majoritate, lipsite nu numai de calități artistice, dar și de elementele utilitare cele mai necesare (locuințele sclavilor în imperiile despotice antice din Orient, și în statele antice; locuințele orășenilor Romei antice — așa numitele insule; cocioabele și bordeiele țăranilor iobagi în Europa feudală; barăcile și vizuinile pentru muncitori în orașele capitaliste moderne). Această contradicție între construcțiile de calitate superioară pentru clasele dominante și avute ale societății și construcțiile inferioare din punct de vedere arhitectonic, destinate pentru masele exploatate, este trăsătura fundamentală a întregii dezvoltări a arhitecturii în societatea bazată pe clase antagoniste.

Dar, așa cum arată V. I. Lenin (în « Note critice asupra problemei naționale »), în orice cultură națională trebuie să se deosebească două culturi: cultura democratică a maselor care muncesc și cultura clasei dominante. În arhitectură ca și în alte domenii de creație, paralel cu cultura dominantă a claselor exploatatoare, se manifestă și cultura democratică, deoarece creatorul operelor de arhitectură este, la urma urmei însuși poporul. În cele mai bune opere de arhitectură, întreaga societate și nu numai clasele dominante, își exprimă sub o formă plastică idealurile și năzuințele eternizînd evenimentele cele mai importante din istoria sa. Totodată, arhitectura populară propriu-zisă creează din cele mai vechi timpuri tipurile sale proprii de construcție, metode de construcție și forme artistice, care reflectă tradițiile și particularitățile traiului zilnic, experiența în construcție și gusturile artistice ale maselor populare. Arhitectura populară are o mare influență și asupra arhitecturii claselor dominante care folosește în lucrările sale cele mai bune motive și imagini populare.

În perioada dezvoltării progresiste a diferitelor formații sociale, precum și în perioada luptei pentru independența națională, a avîntului întregului popor, clasele dominante au fost chemate, prin însăși desfășurarea obiectivă a evenimentelor să soluționeze nu numai probleme înguste de clasă, ci și probleme de importanță națională, ceea ce se oglindește și în arhitectura acelor epoci; ea tinde să corespundă prin operele sale, necesităților reale ale societății și să exprime sincer în imagini arhitecturale, ideile avansate ale timpului. În aceste perioade istorice în arhitectură predomină de obicei elementul realist. Cu cît istoria poporului, prin lupta de eliberare împotriva asupririi de clasă și împotriva ocupanților străini este mai bogată, cu atît mai puternice și mai adînci sînt tradițiile lui progresiste — revoluționare și patriotice. O mărturie vie o constituie numeroase opere ale arhitecturii ruse în ale căror imagini atît de apropiate nouă, prin caracterul lor optimist, s-a reflectat lupta mareață a poporului rus pentru independența sa.

Dimpotrivă, decadența și putregaiul unui anumit regim social, evoluția claselor lui dominante spre reacțiune, naște, în mod inevitabil, în arhitectură, o sărăcie ideolo-

*) Din Marea Enciclopedie Sovietică — vol. III, p. 190 — Ed. II-a 1950. Termenul « Arhitectura » (B. P. Mihailov).

**) K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 16 partea I-a, pag. 13 ed. rusă.

gică și de tratare, duce la înlocuirea elementelor realiste cu cele nerealiste, străine de popor și dușmănoase față de dezvoltarea societății. În lupta tendințelor progresiste (realiste și reacționare — antirealiste) în arhitectură, găsim reflectarea luptei de clasă și de eliberare națională.

În tot cursul dezvoltării sale istorice, arhitectura creează o mare varietate de tipuri de construcții și mijloace de exprimare arhitecturală-artistică, întruchipate de un număr uriaș de monumente care formează moștenirea arhitecturală a diverselor epoci și popoare.

Această varietate de tipuri și forme oglindește deosebiri între particularitățile și tradițiile de viață și cultură națională ale popoarelor, nivelul tehnicii, precum și deosebirile de condiții naturale sau climatice, predominarea unora sau altora din materialele de construcție, etc.

Tipurile de construcție arhitecturală și complexele lor se schimbă odată cu dezvoltarea societății, a forțelor ei de producție, a relațiilor ei sociale și a culturii ei. Dar, și în cadrul uneia și aceleiași formațiuni sociale observăm nu numai o mulțime de tipuri și forme arhitecturale, ci și diferențe mari în cadrul aceluiași tip, fenomen determinat, în primul rând, de diferențierea de clasă, și de deosebirile social-culturale ale felului de viață, de fiecare zi, al diferitelor clase.

Dintre principalele tipuri de construcții arhitecturale fac parte: diferitele case de locuit, clădirile publice — clădirile organelor puterii de stat, sălile pentru adunări, teatre, muzee, școli, stadioane, spitale, construcții de apărare, construcții industriale și de transport, clădiri comerciale, clădiri de cult și altele.

Deoarece fiecare construcție creată de om pentru necesitățile lui, reprezintă o parte dintr-un anumit complex de clădiri — așezări, oraș, fortăreață, etc. — arhitectura are ca sarcină, nu numai crearea construcțiilor izolate, dar și sistematizarea și construcția acestor complexe sau a părților lor: cvartalele orașului, piețe și străzi, parcuri etc. Activitatea arhitecturală dirijată spre crearea unor asemenea complexe leagă arhitectura propriu-zisă de construcția orașelor, care reprezintă domeniul cel mai complicat al arhitecturii în sensul larg al cuvântului.

Intrucât în operele de arhitectură se exprimă nu numai necesitățile materiale ale societății, dar și ideile conducătoare ale diferitelor clase sociale, noi vom vorbi despre imaginile arhitecturale care întruchipează aceste idei. Astfel, în masivele gigantice ale piramelor și templelor din Egiptul antic, și-au găsit o exprimare plastică concepțiile despre natura neclintită și «divină» a puterii, cultivate de clasele dominante ale despoțiilor sclavagiste.

Spre deosebire de arhitectura egipteană, idealurile societății din democrația antică sclavagistă au căpătat expresie în formele templelor din Grecia clasică, cu colonadele lor deschise, accesibile pentru toți cetățenii și în proporțiile armonioase ale acestor

temple. Ideea luptei poporului pentru independența națională și unitatea de stat din Rusia veche a căpătat o întruchipare vie în formele monumentale ale Kremlinului din Moscova, în turnul puternic al lui Ivan cel Mare, în silueta originală a bisericii Sf. Vasili Blaženii — monumente create în epoca de afirmare și consolidare a statului centralizat rus.

Pe de altă parte, sărăcirea ideologică și putrefacția culturii burgheze din epoca imperialistă, se reflectă clar în dominația absolută a arhitecturii formaliste, neartistice, depersonalizată în mod hidos, lipsită de idei, care ignorează toate formele originale ale vieții poporului, toate tradițiile naționale.

În U.R.S.S., în condițiile orînduirii socialiste victorioase, au fost înlăturate toate obstacolele în dezvoltarea arhitecturii. Desființarea proprietății private asupra pămîntului și mijloacelor de producție, industrializarea socialistă a țării, victoria orînduirii colhoznice, dezvoltarea continuă a economiei naționale planificate au creat posibilități nemărginite pentru reconstrucția socialistă a orașelor existente și pentru construcția de orașe noi, pentru construcția noului sat colhoznic. Creația arhitecturală inspirată de marea bogăție ideologică a epocii lui Lenin-Stalin, a căpătat un conținut calitativ nou, mai adînc; arhitectura sovietică creează nu pentru o minoritate privilegiată, ci pentru cele mai largi mase populare. Pentru prima oră în istorie, se realizează construirea unor complexe vaste — sate colhoznice, centre muncitorești, orașe și chiar raioane întregi, pe baza unui plan de sistematizare unitar. A dispărut contradicția între operele izolate de arhitectură și construcțiile de masă, contradicție caracteristică pentru toată dezvoltarea arhitecturii din decursul secolelor trecute. În creația de arhitectură a popoarelor sovietice, conținutul nou, socialist, al arhitecturii, se dezvoltă în forme naționale. Principala idee conducătoare în arhitectura sovietică este grija stalinistă pentru om. Exprimînd în mod plastic în operele sale conținutul ideologic adînc al regimului socialist, bazîndu-se pe posibilitățile enorme — materiale și tehnice — ale economiei socialiste, arhitectura sovietică creează tipuri noi de construcții și orașe, imagini artistice noi, prelucrînd, în mod creator, cele mai bune elemente progresiste din moștenirea trecutului.

Pentru construirea unei anumite construcții mari sau a unui complex de construcții, arhitectura trebuie să dispună de o serie de condiții materiale și în primul rând: de un teren de construcție, de materiale de construcție corespunzătoare, de unelte pentru lucrări și de executanți propriu-zisi — muncitori, maiștri, ingineri de diferite specialități. Autorul construcției — arhitectul (sau colectivul de arhitecți) — nu se rezumă la elaborarea proiectului acestei construcții (sub formă de schițe, planșe, planuri, pînă la desenele de execuție), ci conduce realizarea efectivă a proiectului. În felul acesta, obiectul unei creații arhi-

tectonice este construcția (sau complexul de construcție) în întregime: amplasarea clădirii (sau a unui grup de clădiri) pe teren (planul de situație), repartizarea diferitelor părți din interiorul clădirii (planul propriu-zis al clădirii), aspectul exterior al întregii clădiri și al fiecăreia din fațadele ei, compoziția și finisajul încăperilor (interiorul clădirii), precum și toate aspectele de realizare tehnico-construcțivă a construcției.

Soluționînd problemele sociale și de trai, tehnico-construcțive și ideologice-artistice ce-i stau în față, arhitectura recurge la mijloace variate de compoziție și plastică.

Cele mai importante din acestea sînt: compoziția generală a unei clădiri izolate sau a ansamblului de clădiri (ansamblul), armonizarea dimensiunilor diferitelor părți ale clădirii între ele și cu ansamblul (proporțiile) și punerea în evidență a proporțiilor generale ale construcției, care corespund cu caracterul ei și cu rolul ei printre alte clădiri; mai departe — diferite metode de împărțire a volumelor, suprafețelor de pereți etc., prelucrarea plastică a părților și detaliilor de clădire; folosirea materialelor de finisare cu diferite proprietăți și anumite calități plastice; folosirea culorii pentru zugrăvirea părților exterioare și interioare ale clădirii; folosirea ornamentului și a altor elemente decorative; combinarea formelor arhitecturale cu sculpturi, picturi, opere de artă aplicată (sinteza artelor). Toate aceste mijloace de arhitectură și compoziție, sînt aplicate de arhitectură care folosește posibilitățile ce-i sînt puse la dispoziție de tehnica construcției. Anumite forme de arhitectură se bazează de asemenea pe prelucrarea creatoare a diferitelor metode de tehnică a construcției; astfel au apărut formele arhitectonice de coloane, arce, cupole, bolți etc. La rîndul ei, creația arhitectonică determină și elaborarea unor elemente noi de construcție și apariția noilor procedee tehnice de construcție.

Arhitectura sovietică folosește toate mijloacele de exprimare arhitectonică și artistică, pe baza metodei creatoare a **realismului socialist**. Această metodă — principala metodă creatoare a artei sovietice — constă în prezentarea adîncă și sinceră a realității în dezvoltarea ei revoluționară. Înțelegînd din punct de vedere creator conținutul fiecărei sarcini, arhitectul sovietic tinde să satisfacă cît mai complet posibil necesitățile materiale și spirituale ale oamenilor sovietici. Reflectînd multilateral și adînc realitatea sovietică, arhitectul la rîndul său, are asupra ei o influență transformatoare, creînd condițiile cele mai favorabile pentru munca, viața de fiecare zi și dezvoltarea culturală a omului. Arhitectura sovietică tinde să lege fiecare sarcină cu problemele generale ale construcțiilor întregului oraș, ale regiunii, ale țării. Conținutul ideologic și artistic al operelor de arhitectură oglindește orientarea ideologică generală a țării sovietice în drumul spre comunism.

Prevăzînd, în condiții concrete, aplicarea metodelor celor mai avansate de construcții,

arhitectul sovietic folosește, acolo unde este posibil, materiale locale, folosind de asemenea și tradițiile locale de construcție. Arhitectul studiază atent și formele de arhitectură populară, corespunzătoare cliimei locale, obiceiurilor și cerințelor artistice. Combinând inovația îndrăznească cu folosirea creatoare a elementelor progresiste ale moștenirii arhitecturale, arhitectul sovietic obține o unitate de formă și conținut, în care toate elementele de arhitectură contribuie, la maximum, la satisfacerea totală a cerințelor materiale ale poporului și la dezvoltarea conținutului ideologic al operelor de arhitectură.

Arhitectura sovietică se dezvoltă pe căile realismului socialist, în lupta neîmpăcată cu formalismul de toate felurile generat de cultura burgheză decadentă. Arhitectura formalistă fie că neagă sarcinile arhitecturii în ceea ce privește conținutul de idei și imaginile, înlocuindu-le cu combinația de o logică falsă, a materialelor și elementelor de construcție (constructivismul), fie că, caută să mascheze lipsa completă a conținutului de idei, îmbrăcându-se în formele banale, preluate fără nici o critică din arhitectura operelor mărețe din trecut (eclectismul). Și într-un caz și într-altul, totala sărăcie spirituală a culturii din perioada imperialismului rezultă clar din formele de arhitectură. Negând necesitatea transformării creatoare a elementelor progresiste din moștenirea arhitecturii naționale, arhitectura formalistă exprimă tendințele cosmopolite ale imperialismului, care încearcă să distrugă demnitatea națională a popoarelor și, prin aceasta, să slăbească rezistența lor în lupta pentru independența națională.

Arhitectura sovietică se împotrivesc acestor curente de adîncă decadentă a arhitecturii moderne burgheze, îndreptînd întreaga ei creație pe calea intereselor și nevoilor poporului sovietic în lupta lui pentru construirea societății comuniste.

Dezvoltarea arhitecturii de-a lungul diferitelor epoci istorice. În societatea primitivă fără clase, arhitectura nu constituia încă un domeniu independent al activității omenești. În orînduirea comunei primitive, omul elaborează doar elemente ale tipurilor arhitecturale și în special locuința. În epoca sălbăticiiei, aceasta a fost peștera, groapa rotundă, apărătorul de vînt, cortul și bordeiul. Pe treptele inferioară și mijlocie ale barbariei, unitățile familiale în creștere provoacă apariția locuințelor mari colective sau chiar a așezărilor mai mari gentilice. Ca exemplu, se pot da așezările culturii *Tripolie*, ce constau din locuințe mari (70—140 m²) și mici (20—30 m²) așezate în cercurile concentrice în jurul unei piețe centrale. De asemenea au fost răspîndite (în Caucaz și în unele țări europene) construcțiile primitive formate din blocuri sau plăci mari de piatră numite *megalitice* (dela grec. μέγας — mare, λίθος — piatră): *menhiri* (blocuri mari în formă de stîlp, amplasate separate, înfipite în pămînt), *dolmeni* (camere formate din cîteva blocuri turtite

de piatră, așezate vertical și acoperite cu plăci de piatră), clădiri cu funcții mai ales funerare, *cromlehuri* (îngrădiri circulare formate dintr-unul sau mai multe rînduri de menhiri), servind, după toate aparențele, pentru slujba religioasă.

Arhitectura societăților selavagiste. Deja pe treapta superioară a barbariei apar tipuri noi de așezări: orașe întărite cu diguri și șanțuri de apă, «orașe cu ziduri crenelate și turnuri» (F. Engels)* diferențierea caracteristică vădită dintre tipurile de construcții (locuințe și clădiri publice) oglindind împărțirea pe clase (de exemplu, complexul orașenesc Armazi în apropiere de Mțheta în Georgia). Se elaborează o serie întreagă de metode tehnice și artistice și de mijloace arhitecturale.

Statele selavagiste — despoțiile vechi orientale — dispuneau de mijloace materiale imense pentru vremea aceea, concentrînd în mîna lor tot teritoriul și complicatul sistem centralizat de irigație, atît de necesar. Această concentrare de bogății în mîinile statului, cît și posibilitatea de a folosi munca marilor mase de sclavi explică apariția, alături de locuințe, a unor construcții colosale care au servit, prin scara și caracterul arhitecturii lor, ca mijloc puternic de influențare ideologică asupra maselor exploatate. Se construiesc palate și clădiri monumentale de cult — temple, piramide-mormînt, monumente arhitectonice sculpturale destinate proslăvirii și divinizării vîrfurilor deținătoare ale puterii, atît în timpul vieții lor, cît și după moarte.

Arhitectura Egiptului antic. Deja în perioada cea mai veche a istoriei Egiptului (mileniul al IV-lea î.e.n.) au fost elaborate tipuri originale de locuințe și s-au creat formele caracteristice ale arhitecturii egiptene. În perioada regatului vechi (mileniul al III-lea î. e. n.) se creează tipul de mormînt «mastaba», rezultat ca formă și poziție din locuință.

În complexul funerar al faraonului Djoser de la Sakkarah (arhitect Imhotep) apare pentru prima dată piramida în trepte, cît și coloanele angajate în formă de tulpină formată dintr-un mînunchi circular de nuiele. Monumentele caracteristice ale Egiptului — piramidele gigantice de la Ghizeh — mormintele faraonilor celei de a patra dinastii (cea mai mare piramidă — a lui Keops — avea la început înălțimea de 146,6 m), au fost realizate ceva mai tîrziu.

În arhitectura *regatului mijlociu* (mileniul al III-lea — începutul celui de al II-lea î. e. n.), scara construcțiilor este mai puțin grandioasă. Apare porticul acoperit (templul Mentuhotepilor de la Deir-el-Bahari) și așa-numitele coloane protodrice avînd o secțiune poligonală (mormîntul de la Beni-Hasan). Capătă răspîndire, de asemenea, coloana cu forme de plante. Orașul acestei perioade, Kahun, are deja o sistematizare aproape în unghiuri drepte.

* K. Marx și F. Engels Opere, vol. 16, cap. I, p. 13, ed. rusă

În perioada *regatului nou* (de la jumătatea celui de al II-lea mileniu pînă la e. n.) se adîncește inegalitatea socială, crește exploatarea muncii sclavilor și a păturilor de jos ale populației. Construcția palatelor capătă o mare dezvoltare. Se construiesc imense ansambluri de temple. Templul, imitînd palatul faraonului (după concepția egiptenilor acesta fiind un «zeu pămîntean»), se împarte în trei părți principale: curtea înconjurată de coloane, sala de primire (naosul) și sanctuarul. Toate încăperile templului se află pe aceeași axă, determinată de mișcarea procesiunilor religioase, de-a lungul aleii sfîinșilor, trecînd prin ușa de intrare, străjuite de pile simple și puternice, în curtea templului (templul de la Luxor secolele XV — XIII î. e. n. și complexul imens al templului de la Karnac, a cărui sală cu multe coloane este una din cele mai mărețe construcții ale Egiptului, din secolul al XIII-lea î. e. n.).

Realizarea ansamblurilor grandioase, varietatea tipurilor de coloane, sinteza dintre arhitectură, sculptură și pictură, monumentalitatea, caracterul general și geometric al formelor, severitatea ritmului și simetriei — au condiționat importanța arhitecturii egiptene pentru dezvoltarea ulterioară a arhitecturii.

În țările **Mesopotamiei** din perioada cea mai veche, tipurile principale de construcții au fost locuințele, canalele de irigație, palatele, templele și ziguratele — construcții în formă de turn în trepte folosite pentru oficierea serviciului religios. Un model al arhitecturii monumentale a culturii sumeriene este templul de la El-Obeide (în jurul anului 3100 î. e. n.) la care apar pentru prima dată coloanele degajate. Ca exemplu de oraș se poate da orașul Ur (a doua jumătate a celui de al III-lea mileniu î.e.n.) cu citadelă, în care se aflau clădirile guvernămîntului, palatul, sanctuarul înălțîndu-se deasupra lor, ziguratul. Apariția primelor bolți de piatră găsîte în mormintele orașului Ur aparține celui de al IV-lea mileniu î. e. n.

În statele cele mai vechi din Asia Mică, în special în statul **Hittit** (al II-lea mileniu î. e. n.) au fost, de asemenea, create lucrări monumentale — temple, palate, canale de irigație.

În **Asiria** în perioada celei de a doua înfloriri (secolele IX — VII î. e. n.) au fost create orașe importante (Kalah, Dur Sarrukin). S-au construit mari palate pe terase (palatul lui Sargon de la Dur-Sarrukin, 711—707 î. e. n.). Un model strălucit de construcție de alimentare cu apă a fost apeductul lui Senaherib de la Ninive (începutul secolului al VII-lea î. e. n.).

În secolele VII — VI î. e. n. s-a ridicat regatul **Noului Babilon**, care avea capitala la Babilon, un oraș uriaș, renumit prin palatele și templele sale fastuoase. Orașele Asiriei și Babilonului — despoți militare — aveau un caracter de lagăr militar fortificat, înconjurat de toate părțile cu cartiere

de locuit cu o sistematizare liberă. Imaginea orașului, în care alături de palat se aflau templul și ziguratul, oglindea contopirea puterii regale cu a preoțimii.

Pentru **Persia** epocii Ahemenizilor (secolele VI — IV î. e. n.), stăpâni de triburi nomade, este caracteristic un nou tip de oraș în care domina puternica citadelă; cu ea se învecina o piață pe care se afla palatul îngrădit cu un zid jos; înafara zidurilor erau așezările nomazilor și ale populației. În palate (de exemplu cel de la Persepolis), importanța cea mai mare o aveau sălile de recepție ale regilor, așa-numitele *apadana*, cu coloane subțiri la distanțe destul de mari și cu plafoane de lemn.

În perioada de înflorire a culturii **egeene** (sfârșitul celui de al III-lea mileniu și mileniul al II-lea î. e. n.) pe insula Creta, în condițiile începutului societății cu clase, au fost create grandioasele palate de la Knossos și Phaestos, ce se disting prin sistematizarea liberă a spațiului interior și printr-o înaltă calitate a execuției.

Monumentele arhitectonice cele mai importante ale culturii **micieniene** sînt așa-numita Poartă a leilor (secolul al XIV-lea î. e. n.) și mormintele subterane în formă de cupolă (așa-numitul mormînt al lui Atreu). Multe forme și sisteme arhitectonice elaborate în perioada creto-micieniană, ca megaronul, porticurile, curțile interioare înconjurate de coloane rotunde etc. au fost dezvoltate mai departe în arhitectura Greciei.

Arhitectura **Greciei antice** este una din cele mai importante etape ale dezvoltării arhitecturii epocilor trecute.

Dezvoltarea orașelor state grecești (polis) și a vieții sociale a grecilor a contribuit la formarea unor noi tipuri arhitecturale pe care nu le-a cunoscut arhitectura anterioară. Astfel a fost: buleuterionul (casa consiliului), teatrul, gimnaziul, stadionul, palestra (școala). Templele grecești închinat zeilor — protectori ai comunităților orașenești — nu erau sanctuare secrete și închise ca în Egiptul antic, ci întruneau în ele atît funcția de clădire de cult, cît și de clădire publică.

Conținutul artistic de idei al arhitecturii antice grecești reflectă trăsăturile umanismului antic, ce se manifestă deosebit de clar în perioada clasică de dezvoltare a arhitecturii grecești, legată de perioada de înflorire a democrației sclavagiste ateniene (secolul al V-lea î. e. n.). În centrul atenției întregii arte grecești se aflau interesele reale ale cetățenilor liberi ai statului sclavagist, ideologia lor, felul de viață și nevoile lor. Aceasta a determinat importanța pe care au căpătat-o în arta greacă antică tendințele realiste, ce se întăreau pe măsura dezvoltării concepției materialiste naive despre lume.

Caracterul realist și concret al gândirii arhitecților greci, ce năznuiau să exprime în forme arhitectonice sensul fiecărei părți a construcției, se vedește limpede în crearea sistemului ordinelor, una din cele mai impor-

tante realizări ale arhitecturii grecești. Tematica de idei se exprimă prin diferențierea formelor, proporțiilor și detaliilor ordinelor principale: doricul — sobru și viril, ionicul — armonios, și corinticul — elegant. Ordinul desfășurat în colonadă a devenit elementul principal al arhitecturii grecești din antichitate. Acesta a permis să se dea clădirilor publice și templelor un caracter deschis, primitiv, să lege clădirea vizual și spațial de natura înconjurătoare; colonada a fost folosită și în compoziția locuinței antice grecești; tipul cel mai răspîndit de locuință antică grecească era constituit prin gruparea unor camere de locuit în jurul unei curți interioare înconjurată de coloane.

Tipul cel mai simplu al templului grec, dezvoltîndu-se din formele arhitectonice ale locuinței, a fost « templul cu ante », clădire cu zidurile laterale prelungite între care sînt așezate două coloane; din acest tip se dezvoltă peripterul, templu dreptunghiular înconjurat de toate patru părțile cu colonade, care a devenit tipul principal al arhitecturii templelor antice grecești.

Pe lîngă sistemul ordinelor, o realizare importantă a arhitecturii antice clasice grecești o constituie elaborarea metodelor proporționării armonice a tuturor părților clădirii, ce și-a găsit expresia în teoria și practica folosirii proporțiilor arhitectonice. Grecii au stabilit raporturile geometrice armonice dintre diferitele părți ale clădirii și ale acestora față de întreg, în concordanță cu conținutul artistic de idei al clădirii și au reușit să realizeze o unitate a acestor raporturi.

În istoria arhitecturii antice grecești se deosebesc cîteva perioade mai importante:

1. **Arhaică** (sec. VII, primul pătrar al sec. V î. e. n.) în care s-au conturat formele ordinului doric și s-au realizat modelele cele mai vechi de periptere (templul lui Apollo din Terme, templul Herei din Olimpia, la început executate din lemn, etc.) cît și primele monumente ionice (templul lui Artemis de la Efes și altele).

2. **Clasică** (sec. V — IV î. e. n.), perioada ridicării Greciei după victoria împotriva regatului persan, marcată de construcții de mari proporții la Atena; în acest timp a fost ridicat minunatul ansamblu al Acropolei ateniene, unde se găsesc modelele cele mai desăvîșite ale peripterului doric — Parthenonul și ale templului ionic — Erechteinul.

Reconstrucția orașului Millet, înfăptuită prin anul 479 î. e. n., dezvoltă experiența de sistematizare « regulată » bazată pe o rețea rectangulară de străzi făcută de arhitectul Hippodamos în orașele grecești Pireu și Turia. În perioada clasică s-a dezvoltat deplin și tipul locuinței antice grecești.

3. **Elenistică** (ultimul pătrar al sec. IV — sec. I î. e. n.), după cuceririle lui Alexandru Macedon, în epoca formării imperiului mondial, al decăderii sale și formării monarhiei elenistice-orientale, în care timp clasa cetățenilor liberi ai orașelor își pierde importanța.

În această perioadă, în arhitectura greacă încep să predomină elementele decorative,

în care pătrund elementele orientale. Accentuarea diferențierii de clasă a societății duce la creșterea deosebirilor dintre tipurile de locuințe. Pe de altă parte, arhitectura greacă se răspîndește departe peste hotarele țării.

În Egipt, Asia Mică, Siria și alte țări ia naștere o arhitectură originală, care îmbină tradițiile locale cu modelele grecești; se construiesc nenumărate orașe de tip « regulat »; ordinul se folosește pentru realizarea unor porticuri și peristiluri cu multe coloane, fapt pentru care ordinul se simplifică și devine mai schematic.

Arhitectura greacă antică (ca și toată arta antică) poartă caracterul limitării sociale: democrația sclavagistă antică a fost o democrație numai pentru cetățenii născuți liberi. Alături de clădiri minunate existau jalnicele ergasterii — ateliere — închisori în care muneau robii.

Cu toate acestea, moștenirea arhitecturii antice grecești, ale cărei modele minunate de măiestrie artistică sînt pătrunse de suflu realist, a avut o influență profund progresistă asupra dezvoltării ulterioare a arhitecturii mondiale. Clasicii marxismului au prețuit foarte mult importanța artei grecești antice.

Arhitectura **Romei antice** s-a format la început pe baza culturii etruscilor (popoare ce locuiau pe teritoriul Italiei de la începutul primului mileniu î. e. n.). Moștenitoare a arhitecturii antice grecești, Roma republicană și imperială a adus multe inovații sistemului ordinelor, în planificarea « regulată » a orașelor, în prelucrarea tipului locuinței grecești. Cerințele sociale ale uriașului stat sclavagist și ale imensei sale capitale au fost cu mult mai complexe decît ale Greciei antice; de asemenea, concentrarea unor mijloace materiale foarte mari în mîinile statului și ale aristocrației au dat naștere unor noi tipuri de construcții, folosirii unor noi sisteme de construcție și unor materiale noi. Apariția « betonului roman », însușirea și perfecționarea largă a construcțiilor de arce, bolți și cupole, ce au permis să se realizeze acoperirea unor mari deschideri, au deschis arhitecților romani posibilități de compoziție pe care nu le-au cunoscut predecesorii lor. Nivelul înalt al măiestriei tehnice ingineresti a constructorilor romani s-a manifestat în clădiri complexe de cele mai variate tipuri: apeducte aeriene, reprezentînd arcade puternice deasupra cărora treceau canale de alimentare cu apă, amfiteatre și circuri imense (Coliseum pentru 50.000 spectatori, secolul I î. e. n.), teatre (teatrul lui Marcellus, secolul I î. e. n.), terme (băi publice și centre de gimnastică) ce închid nenumărate săli foarte mari acoperite cu bolți (termele lui Caracalla, primul pătrar al secolului III î. e. n.), temple acoperite cu cupole (Pantheonul, primul pătrar al sec. II), bazine (bazilica lui Maxențiu, cu bolți încrucișate, sec. IV), numeroase arcuri de triumf (Roma, areul lui Titus, Sever, Costantin, sec. I — IV, areul de la Ancona, Benevent și alte orașe), vaste palate imperiale cu parcuri

palatul lui Domițian pe Palatin, sec. I, palatul fortificat al lui Dioclețian de la Split, sfârșitul sec. III și începutul sec. IV) și multe altele. Modele strălucite de ansambluri arhitectonice au fost forumurile, complexe de clădiri guvernamentale, religioase și publice în centrul orașelor (forum Romanum, forumul lui Traian etc.). O atenție deosebită era acordată planului și decorației încăperilor interioare. Ideea forței militare de stat a Romei a fost exprimată în caracterul masiv și pompos al clădirilor monumentale ale imperiului, în folosirea largă a colonadelor imense de diferite ordine, în exagerarea scării diferitelor clădiri și a detaliilor lor. Contradicțiile sociale adânci care măcinau societatea sclavagistă romană au dat naștere unor contraste puternice în domeniul arhitecturii locuințelor: alături de construcțiile vilelor luxoase și ale palatelor bogătașilor, precum și de tipul de locuință cu peristil dezvoltat mai târziu (modelele cele mai caracteristice s-au păstrat la Pompei), în Roma au crescut raioane întregi de cocioabe în care locuiau cei săraci.

Monumente de arhitectură romană s-au păstrat, nu numai în metropolă, ci și în toate provinciile imperiului (podul-apeduct de la Gard, în Franța, un complex imens de temple la Baalbek în Siria, o serie de clădiri în Spania și multe altele).

În colonii s-au construit orașe mari cu o sistematizare «regulată»: Timgad, Palmira (secolele II—III); în aceste orașe se construiesc străzi și colonade monumentale.

Ajungând în cele mai reușite opere ale sale la o mare expresivitate și desăvârșire tehnică, arhitectura romană a recurs adesea la un patos fals și superficial, la efecte pur exterioare. Trăsăturile eclectismului și alte indicii ale decăderii arhitecturii romane au început să apară cu mult înaintea decăderii Imperiului Roman, care a marcat sfârșitul orînduirii sclavagiste, în locul căreia s-a format o nouă orînduire socială — feudalismul. Odată cu nașterea noilor relații sociale în cadrele vechii societăți, în Imperiul Roman se formează arhitectura creștină timpurie, care la început prelucrează și dezvoltă vechile tipuri de construcții adaptate la noile cerințe.

Arhitectura **societății feudale** a elaborat tipuri caracteristice de construcții. Castelele fortificate ale marilor feudali și palatele orășenești ale seniorilor feudali se deosebeau puternic printre locuințele jalnice ale țăranilor sau meseriașilor și micilor țirgoveți.

În societatea feudală, religia a fost forma dominantă a ideologiei, iar biserica, «sin-teza și consfințirea supremă a regimului feudal existent» (F. Engels, Războiul ță-rănesc german)*); de aici rezultă importanța excepțională pe care o capătă în arhitectura acestei societăți clădirile religioase: biserici, catedrale, abații — în Europa Oc-cidentală — moschee, minarete — în țările

orientului musulman etc. Din secolul al XII-lea încep să se dezvolte orașele și cul-tura orășenească ce decăzuseră în prima perioadă a feudalismului.

Primele monumente ale arhitecturii feu-dale au fost palatele, folosind bolțile și cupolele pe mari deschideri, cît și arcele ogivale, realizate în statul Persan al Sasa-nizilor (secolele III—VI).

O etapă importantă în dezvoltarea arhi-tecturii o constituie **arhitectura bizantină**. În capitala Imperiului Roman de Răsărit — Constantinople — în scopul întăririi au-torității noului stat și proslăvirii religiei de stat care devenise creștinismul, se rea-lizează clădiri grandioase: biserici, palate, fortificații etc. Arhitectura bizantină a atins apogeul în secolul al VI-lea în vremea lui Justinian. Insușindu-și moștenirea arhitec-tonică a trecutului, arhitecții bizantini au perfecționat arta clădirilor acoperite cu cupole, creînd un stil arhitectonic indepen-dent, mai ales în clădirile bisericesti mo-numentale, dintre care cea mai mare este catedrala Sf. Sofia din Constantinople, acoperită de o cupolă cu o deschidere de 31,4 m (arhitecții Antonius din Tralles și Isidor din Millet). Un rol important în arhitectura bizantină l-a avut prelucrearea tradițiilor arhitecturii orientale din Asia Mică, Siria etc. S-au dezvoltat arcade pe coloane (ale căror arce se sprijină pe imposte deasupra capitelului coloanelor). Către secolul al VIII-lea se elaborează (posibil pe baza modelelor caucaziene) și se răspin-dește foarte mult tipul de biserică în cruce și acoperită cu cupole. Monumente de arhitectură bizantină au fost realizate și în Italia (biserica San Vitale și alte biserici din Ravenna, secolul al VI-lea).

Arhitectura **țărilor slave de sud**. Mo-numente importante de arhitectură au fost realizate în perioada primului imperiu bul-gar (679—1018) în capitala Plisco (palatul mare și mic, bazilica). În epoca celui de al II-lea imperiu bulgar (1185—1396) s-au realizat opere arhitectonice originale, ca de exemplu biserica Sf. Ioan din Mesembria (Nesebîr). Clădirile monumentale de piatră manifestă în motivele de compoziție și decorație o înrîdire apropiată cu arhitectura celorlalte popoare slave ale Peninsulei Bal-canice și cu arhitectura rusă. Chiar și exemplele de mai târziu ale arhitecturii de lemn bulgare sînt foarte apropiate de arhitectura de lemn rusă, ucrainiană sau a celorlalte popoare slave (locuințele din orașele Koprivștița, Plovdiv, Tîrnovo, etc.). În țăgurile (orașele comerciale) bogate ale Dalmației, dezvoltate grație poziției lor favorabile, au fost create construcții arhi-tectonice interesante: biserica Sf. Donat în Zadara etc. Formele arhitecturii dal-mate au avut o influență importantă asupra arhitecturii Renașterii timpurii din Veneția.

În țările feudale ale **Orientului apropiat**, ce se aflau către secolul al VII-lea în zona expansiunii arabe, au apărut tipuri origi-nale de clădiri de cult, de palate și de

locuințe, oglindind în imaginile și formele lor arhitecturale (arce în formă de potcoavă, gravură ornamentală bogată, nișe, cupole, etc.) trăsăturile culturii naționale a acestei țări și influența cultului musulman (mos-cheea, mausoleul, palatele, caravanseraiu-rile din Damasc, Ierusalim, Cairo, Beirut etc.).

O arhitectură originală a fost creată în această perioadă în **Spania** (așa-numita arhitectură mauritană — moscheea din Cor-dova, secolele VIII—X, palatul Alhambra din Grenada, secolele XIII—XIV, etc.).

Foarte importantă și adînc originală este arhitectura popoarelor Asiei sudice și Asiei orientale.

În **India**, în primul mileniu î.e.n. au fost elaborate tipuri originale ale clădirilor de cult budiste și brahmane: *stupa* — arhivă de relieve (o semisferă masivă, avînd la partea superioară relievariul, ca de exemplu stupa din Sanci), temple terestre și în peș-teri (*ceaitia* — construcție alungită, îm-părțită în interior prin două rînduri de coloane, cu plafon în formă de cală, *vihare* — minăstire; mai târziu — templele înalte în formă de turn, *șikhara* și *vimana* — cu plafonul în trepte). Se construiesc complexe de palate grandioase. Arhitectura Indiei se distinge prin bogăția compoziției, prin formele plastice și prin bogăția neobișnuită a decorației sculptate mai ales în secolele XII—XIII (templul din Kadjuraho, în jurul anului 1000, templul din Tandjore, secolul al XIV-lea, etc.).

Monumente minunate de arhitectură a-prepiate de arhitectura Indiei au fost create în **Indonezia**. Cel mai important este stupa grandioasă din Borobudur, în insula Java.

Arhitectura **Chinei** a creat pe lîngă con-strucții de cult și palate, o serie de construc-ții de apărare (marele zid chinezesc, con-struit pentru prima dată în secolul al III-lea î. e. n., etc.) poduri și drumuri. Tipurile prin-cipale ale arhitecturii monumentale au fost: porțile de onoare (așa-numitele pai-lu) ridi-cate în memoria marilor evenimente, pago-dele în formă de turn (clădiri de cult) ce con-stau în suprapunerea unui mare număr de etaje asemenea cu colțurile acoperișului curbate în sus (de exemplu pagoda «Frumu-seșea dragonului») și templele. În arhitec-tura civilă au avut o mare importanță pala-tele imperiale compuse dintr-un mare număr de clădiri așezate de obicei simetric, urcînd pe o serie de terase succesive, înconjurare de împrejuriri de piatră bogat profilate. Un exemplu strălucit al construcției de palate îl constituie complexul palatului imperial din Pekin (secolul al XV-lea). Arhitecții chinezi foloseau cu abilitate peisajul natural și adesea creau unul artificial. Grădinile chinezești, dispuse în compoziții voit nere-gulate, avînd iazuri, podețe dantelate, grote artificiale, ruine, pavilioane, grupe pitorești de arbori și luminișuri, au avut o mare influență asupra formării așa-nu-

* K. Marx. și F. Engels, opere, vol. 8, p. 128. ed. rusă.

mitului stil de grădini englezești, răspândit în Europa către secolul al XVIII-lea. Un interes de asemenea excepțional îl reprezintă arhitectura chineză populară de lemn, ce se distinge printr-un caracter original și prin realizări artistice deosebite.

Feudalismul în țările occidentale ale Europei (format către secolele X—XI) a determinat apariția unor tipuri caracteristice de clădiri publice și de cult: castelul cu turnuri și ziduri întărite, primăria (de asemenea cu turn), catedrala orășenească, minăstirea sau abația.

În secolele X—XI, în condițiile fărâmițării feudale din diferitele țări ale Europei, pe baza condițiilor locale a apărut o arhitectură originală așa-numită **romanică** în al cărui proces de formare au fost folosite tradițiile construcțiilor romane târzii, realizările arhitecturii creștine timpurii și bizantine și arhitectura popoarelor slave din peninsula Balcanică (mai ales ale arhitecturii bulgare timpurii). O influență importantă asupra formării arhitecturii romane au avut-o exemplele arhitecturii popoarelor Transcaucaziei; mai ales în Armenia și Georgia au apărut pentru prima oară tipurile și modelele principale ale arhitecturii bisericești care s-au răspândit într-o serie de țări ale Europei centrale și apusene. Un rol însemnat pentru aceasta l-a avut și faptul că, având reputația unor meșteri iscusiți ai arhitecturii de piatră, constructorii armeni erau chemați adesea în diferite țări europene.

Cele mai însemnate dintre școlile arhitecturii romane din **Franța** au fost: cea burgundă, acvitană și normandă (catedrala și abația Cluny, biserica St. Stephan din Canes, biserica St. Sernin din Toulouse). În **Germania**, monumente importante de arhitectură romanică au fost create de școala saxonă (biserica Mihail și Godehard în Hildesheim). Nenumărate monumente foarte diferite ale arhitecturii romane au fost create în **Italia**. Cele mai importante dintre acestea sînt: catedrala din Pisa, biserica San Miniato din Florența.

Minăstirilor romane le sînt caracteristice curțile interioare înconjurată de arcade cu ordine. Construcțiile boltite și arcadele, la început grele și apăsătoare, devin cu timpul din ce în ce mai zvelte.

În legătură cu creșterea populației orașelor, interioarele marilor catedrale devin din ce în ce mai spațioase și mai înalte.

La sfîrșitul secolului al XI-lea și începutul secolului al XII-lea, în **Franța** se formează elementele unui nou stil — **gotic** — care se dezvoltă, devenind sistemul arhitectonic cel mai important al Europei Occidentale medievale. Folosind noi mijloace constructive — transmiterea împingerii bolturilor prin arcuri de sprijin (arcbutanți) unor stâlpi de rezistență dinafara clădirii (contraforți) — constructorii au căpătat posibilitatea de a acoperi mari deschideri și de a ușura la maximum zidă-

ria clădirii. Creînd compoziții variate pe înălțime, arhitecții medievali au exprimat cu o limpezime excepțională în arhitectura catedralelor gotice, tendința clădirii spre înălțime, iluzia «ruperii» sale de lumea pămîntească, ceea ce corespundea sarcinii de a influența masele în spiritul ideologiei religioase a bisericii și statului feudal.

«*Arhitectura greacă oglindește o conștiință senină, veselă, cea maură — tristea, cea gotică — extazul divin; arhitectura greacă este o zi senină, însoțită, cea maură un crepuscul luminat de stele, iar cea gotică zorile zilei*» spune Engels*).

Arhitectura gotică a făurit arsenalul bogat de detalii decorative, în care se remarcă o înaltă măiestrie a prelucrării pietrei. Cele mai strălucite opere gotice se caracterizează prin trăsăturile unui realism specific, în special în extrem de variatele sculpturi ce reprezintă scene din viața de toate zilele, evenimente istorice, etc. Monumente excepționale ale arhitecturii gotice bisericești au fost create în secolele XII—XIV în orașele Franței (catedrala Notre-Dame și S-te Chapelle din Paris, catedralele din Chartres, Reims, Amiens, biserica abației din St. Denis etc.). În această epocă, goticul este stilul predominant și în alte țări vest-europene — Germania (catedrala din Köln, Ulm etc.), Anglia (catedrala din Lincoln etc.), Italia (catedrala din Milano etc.).

Sistemul gotic a căpătat în fiecare din aceste țări un specific național și a elaborat o serie de particularități locale în mijloacele și formele de expresie arhitecturală.

Avântul economic al orașelor din nordul Italiei a ridicat la sfîrșitul secolului al XIV-lea o forță nouă — burghezia — care a pășit la luptă împotriva regimului feudal și ideologiei lui. Lupta burgheziei orașelor împotriva feudalilor, clerici și laici, marchează începutul epocii Renașterii, care a constituit, după definiția lui Engels, «cea mai mare revoluție progresivă din cîte trăise omenirea până atunci»...**). În această luptă, drept armă ideologică a servit mișcarea umanistă, care a rupt cu formele religioase, morale și juridice medievale, sprijinindu-se pe moștenirea renăscută a antichității și propovăduind, în cadrul relațiilor burgheze în dezvoltare, libertatea personalității, independența ei de prejudecățile dogmatismului bisericesc și de bunul plac al puterii feudale. De tendința de a «renaște» pe baze noi principiile și formele antice clasice sînt pătrunse și căutările noii arhitecturi. Acest proces s-a produs cu atât mai ușor, cu cît tradițiile antichității romane nu se stinseseră niciodată complet în arhitectura italiană (chiar și în perioada gotică).

*) K. Marx, F. Engels, Opere, vol. 2, p. 63. ed. rusă.

**) K. Marx, F. Engels, Opere alese, vol. II, pag. 53. Ed. P.M.R.,

Orașele Italiei de Nord și Toscanei — printre care un rol înaintat l-a jucat Florența — au fost centrele primei renașteri (dela 1419 până la sfîrșitul secolului al XV-lea). Programele arhitectonice predominante nu mai sînt castelul fortificat al feudalului sau minăstirile catolice, ci locuința orășanului bogat, vila sa dinafara orașului, diferitele clădiri publice și municipale — primăria, spitalul, orfelinatul — și chiar și construcțiile de cult, ale căror forme și compoziții rup cu imaginile și formele goticului.

Bazele arhitecturii Renașterii au fost puse de Filippo Brunelleschi, care a încoronat catedrala florentină Santa Maria del Fiore cu o cupolă (1420—36) ce mai poartă încă semnele tradiției gotice și a construit bisericile San-Lorenzo, San-Spirito și capela Pazzi, în ale căror imagini limpezi și optimiste se oglesc clar tendințele umanismului florentin.

Brunelleschi a creat, de asemenea, și un nou tip de clădire publică — orfelinatul — folosind în compoziție arcadele pe coloane, ce și-au găsit apoi o largă dezvoltare în toată arhitectura Renașterii. Un model de palat al marii burghezii florentine îl constituie palazzo Medici-Riccardi (arhitect Michelozzo). Cu toate că mai păstrează unele trăsături gotice, fațada sa a căpătat de acum o nouă imagine arhitectonică; curtea, înconjurată de arcade, este caracteristică pentru construcțiile de acest tip din perioada primei Renașteri.

Cel mai mare teoretician și arhitect a acelei vremi, L. B. Alberti, a început, în 1446, construcția palatului Rucellai, a cărui fațadă, fragmentată prin ordonanțe de pilaștri și brîie orizontale, a folosit drept model pentru fațadele palatelor de mai târziu. Alberti și continuatorii săi creează compoziții clare și armonioase, ce se deosebesc radical de înfățișarea încleșcată și complicată a goticului. O mare importanță pentru trecerea către arhitectura apogeei Renașterii l-a avut palatul din Urbino (al arhitectului dalmat Luchian din Vrana — Luciano da Laurana, 1468). Curtea sa cu arcade se depărtează de acum mult de imaginile arhitecturii gotice medievale.

La sfîrșitul secolului al XV-lea și începutul celui de al XVI-lea, odată cu decăderea orașelor comune din nordul Italiei și cu ridicarea statului papal, centrul activității arhitectonice se deplasează la Roma. Puterea papală folosește acum cultura și arta umanistă, formată în cursul secolului al XV-lea în scopul preamării dominației sale. Cel mai mare arhitect al apogeei Renașterii (prima jumătate a secolului al XVI-lea) D. Bramante, a construit la Roma o bisericuță — Tempietto — și mărețele grădini ale Vaticanului, iar mai târziu a elaborat proiectul grandioasei catedrale Sf. Petru, a cărei construcție nu a reușit s-o înfăptuiască. Urmașul său la proiectarea catedralei Sf. Petru a fost Raffael, care a creat, de asemenea, și un nou tip de palate și vile (vila Madama, palazzo Pandolfi, etc.).

Резюме статей журнала

О НЕКОТОРЫХ КУЛЬТУРНО-ОБЩЕСТВЕННЫХ СООРУЖЕНИЯХ ПОСТРОЕННЫХ В БУХАРЕСТЕ В 1953 Г.

Проф. арх. Х. Майку

В порядке выполнения обширной программы строительства, намеченной партией и правительством для повышения материального благосостояния и культурного уровня народа, в 1953 году в Бухаресте был осуществлен ряд строек культурного и спортивного характера, ознаменовавших крупный шаг, сделанный румынской архитектурой вперед, по пути социалистического реализма.

Эти стройки, среди которых наиболее важными являются парк культуры и спорта имени 23 августа, кинотеатр «Дружба народов» и летний театр в парке имени Николае Балческу, законченные в рекордные сроки — всего 5—6 месяцев, — первые шаги на пути претворения в жизнь идеи ликвидации контраста между центром и окраинами и, в тоже время, крупный вклад в дело социалистической реконструкции столицы.

При проектировании этих строек был выдвинут в первую очередь вопрос идейного содержания, широко демократического характера, который должны выражать произведения архитектуры.

Автор статьи производит критический анализ этих работ, указывая на существующие недостатки и предлагая средства устранения подобных недостатков в будущем.

О ДИСКУССИИ ПО ВОПРОСАМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ МАШИНО-ТРАКТОРНЫХ СТАНЦИЙ.

Арх. И. Гика-Будешть

В статье проанализированы некоторые важнейшие вопросы, по которым проводились прения в рамках дискуссии, организованной Союзом архитекторов РНР по вопросам проектирования машинно-тракторных станций.

Эти вопросы, правильное решение которых имеет огромное значение для проектирования новых социалистических сельскохозяйственных единиц, следующие: выбор подходящего места; максимальное удовлетворение технических требований производства; прочность и экономичность экзекуции; нахождение архитектурной формы, которая должна быть близка и понятна народу и гармонично сочетаться с природным окружением.

Автор статьи уделяет особое внимание вопросам архитектурной пластики, указывая, что необходимо бороться с пережитками функционалистических и формалистических тенденций, проявляющихся еще при проектировании отдельных МТС, и ликвидировать противоречие между стройками чисто практического значения и теми, которые считаются архитектурными, — противоречие, типичное для космополитической буржуазной архитектуры.

Вопрос проектирования ансамблей МТС имеет исключительную важность, потому что речь идет о стройках, которые отражают новый, социалистический дух в жизни нашего села, и которые должны способствовать развитию нашего сельского хозяйства, одно из важнейших заданий, намеченных постановлением августовского пленума ЦК РРП 1953 года.

В СВЯЗИ С РАЗРАБОТКОЙ ТИПОВЫХ ПРОЕКТОВ СТРОИТЕЛЬСТВА СТОЛОВЫХ

Арх. Н. Порулбеску

Статья посвящена анализу разработки типовых проектов для строительства столовых, которое намечено провести в широких масштабах в РНР.

Анализируя программу и решения, которые были предложены различными авторами эскизных типовых проектов для столовых, автор указывает, что, вообще, эти работы отличаются правильным учетом практических условий

научным разрешением вопросов работы и движения, разрешением технических вопросов; но эти факторы не подчинены заботе о раскрытии при помощи архитектурных форм нового идейного содержания. Почти во всех работах заметно преобладание функциональных факторов над композиционной идеей, которая пытается приспособиться к функции при помощи компромиссов.

Уделяя техническим вопросам преобладающую роль над архитектурным творчеством, авторы не сумели создать полноценные архитектурные композиции.

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕПЛАНИРОВКИ СТОЛИЦЫ В ЗАКОНАХ, СОПРОВОЖДАЮЩИХ ОРГАНИЧЕСКИЙ УСТАВ ВАЛАХИИ

Арх. Т. Эволчану

В историческом развитии Бухареста, Органический устав 1830 года, составленный в период управления русского генерала Павла Кисселева, знаменует важный момент. Автор статьи указывает идеи и мероприятия, содержащиеся в законодательстве, сопровождающем Органический устав Валахии, в связи с перепланировкой Бухареста. Более широко проанализирована, главным образом, первая глава закона, озаглавленного «Устав по здравоохранению, украшению и благоустройству порядка в городе Бухаресте», который содержит принципы планировки Бухареста (ограничение городской территории, установление сети главных улиц и расширение слишком узких улиц, расчистка и выравнивание берегов Дымбовицы, установление внешних и внутренних рынков и т. д.), а также и меры, предлагаемые для осуществления этих принципов. Автор показывает также, в какой мере эти мероприятия были осуществлены на практике. В заключение Устав вносит предложения по реконструкции города, принципы, которые легли в основу создания бухарестских бульваров.

S U M A R

Prof. arh. H. Maicu

Despre unele construcții social-culturale realizate în București în anul 1953

pag. 1

Arh. I. Ghica-Budești

Pe marginea dezbaterii în legătură cu proiectarea stațiunilor de mașini și tractoare

pag. 12

Arh. N. Porumbescu

În legătură cu studiile pentru proiecte tip de cantine

pag. 21

Arh. T. Evolceanu

Principiile pentru sistematizarea Capitalei cuprinse în legiunile care însoțesc Regulamentul Organic al Țării Românești

pag. 28

CRONICA

Discuție de creație asupra arhitecturii industriale

pag. 32

DICȚIONAR

Arhitectura

pag. 34

СОДЕРЖАНИЕ

Проф. арх. Х. Майку

О некоторых культурно-общественных сооружениях, построенных в Бухаресте в 1953 г.

стр. 1

Арх. И. Гика-Будешть

О дискуссии по вопросам проектирования машинно-тракторных станций

стр. 12

Арх. Н. Порумбеску

В связи с разработкой типовых проектов строительства столовых

стр. 21

Арх. Т. Эволчану

Принципы перепланировки столицы в законах, сопровождающих Органический устав Валахии

стр. 28

ХРОНИКА

Творческое обсуждение по вопросу промышленной архитектуры

стр. 32

СЛОВАРЬ

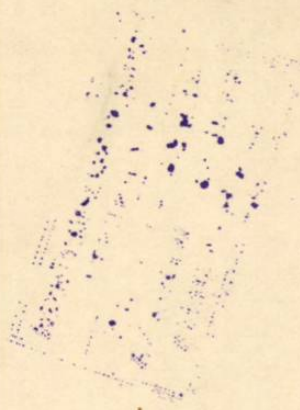
Архитектура

стр. 34

ARHITECTURA R P R

ORGAN AL UNIUNII ARHITECTILOR
DIN R. P. R. ȘI AL COMITETULUI
DE STAT PENTRU ARHITECTURĂ
ȘI CONSTRUCȚII

REDACȚIA, BUCUREȘTI, Str. EPISCOPIEI, 9
Tel: 6.13.31

E 1689

KAT

REFERALVA

ARCHITECTURA RPR

Institut de Documentare Tehnică
BUCUREȘTI
OAMER - OŠIRE
VYMENA - WYMIANA
TAUSCH - CMBIA

Österreichische
Bibliothek
WIEN

4
1954

ARHITECTURA R P R

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R.P.R. ȘI AL COMITETULUI DE STAT
PENTRU ARHITECTURĂ ȘI CONSTRUCȚII AL CONSILIULUI DE MINISTRI

4
1954

Construcția de locuințe, problema centrală a arhitecturii sovietice

Prof. arh. G. GUSTI

Spre sfârșitul anului trecut, o delegație a Uniunii Arhitecților din R.P.R. a vizitat U.R.S.S., răspunzând invitației Uniunii Arhitecților Sovietici. Am avut astfel prilejul să luăm contact nemijlocit cu mărețele și multilateralele realizări ale popoarelor sovietice, pe ale căror meleaguri răsar primele construcții ale comunismului.

În cele 31 zile petrecute în Uniunea Sovietică am vizitat minunatele orașe sovietice Moscova, Tbilisi, Erevan, Soci, Kiev, Leningrad, orașe deosebit de variate prin poziția lor geografică, prin climă și peisaj, prin relief și altitudine, prin mărime și tradiții arhitecturale.

Cu toată diversitatea de imagini proprii fiecărui loc, peste tot, privirea noastră a fost impresionată de unul dintre aspectele comune și caracteristice tuturor orașelor sovietice. În toate raioanele, atât în cartierele centrale cât și în cele periferice se înalță nenumărate șantiere de construcții profilând pe cer pădurea lor de schele și de macarale. Într-un avânt constructiv general se ridică construcții tot mai multe, mai frumoase și mai confortabile, locuințe, clădiri social-culturale sau administrative, completând golurile, închegând și desăvârșind înfățișarea cheiurilor și magistralelor, a noilor cvartale și raioane ale orașelor. Grijă pentru om, preocuparea centrală și permanentă a Partidului Comunist și a guvernului Uniunii Sovietice, grija pentru satisfacerea nevoilor crescânde, materiale și culturale ale oamenilor sovietici, se oglindește vădit și în această uriașă activitate constructivă, în care greutatea specifică o dețin construcțiile de locuințe.

Numai la Leningrad, unde nu se mai văd urmele asediului de peste 900 zile, se construiesc anual 350 000 m² suprafață de locuit; la Kiev — unde nu am mai întâlnit decât o singură casă de locuit avariata, deși a fost aproape jumătate distrusă de către barbarii fasciști — se vor asigura până în 1960 locuințe corespunzătoare pentru întreaga populație a orașului; iar la Moscova, în care în ultimii 4 ani s-au dat în folosință 2 866 000 m² suprafață locativă, s-a prevăzut construirea anuală a aproape 1 000 000 m² suprafață de locuit.

Aceste câteva cifre ne dau o imagine grăitoare despre ritmul uriaș al campaniei de construcții și despre felul în care se materializează directivele Congresului al XIX-lea al P.C.U.S. cu privire la cel de al 5-lea plan cincinal al Uniunii Sovietice, în care se prevede:

«Pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor de locuit ale muncitorilor și funcționarilor, să se extindă prin toate mijloacele construirea de locuințe. Să se prevadă în planul cincinal un vast program de construcții de locuințe de către stat, sporindu-se în acest scop investițiile capitale, aproximativ de două ori în comparație cu cincinalul precedent. În orașe și așezări muncitorești să se dea spre folosință, pe linia construcțiilor de stat, noi case de locuit cu o suprafață totală de circa 105 milioane metri pătrați».

Acest gigantic avânt constructiv, care rezultă din însăși natura orînduirii sovietice, din acțiunea legii economice fundamentale a socialismului, asigură nu numai o dezvoltare nestăvilită a forțelor de producție, dar tot-

odată o creștere continuă a nivelului de viață materială și culturală a oamenilor sovietici. Desfășurându-se în această direcție, construcția de locuințe din Uniunea Sovietică se caracterizează, nu numai prin rapiditatea execuției și volumul uriaș construit, ci și prin creșterea neîntreruptă a calității sale. Intr-adevăr, prin trecerea societății sovietice spre orînduirea comunistă, prin ridicarea neîncetată a bunăstării și nivelului cultural al celor ce muncesc, oamenii sovietici au devenit mai exigenți și în ceea ce privește condițiile de locuit, atît din punct de vedere al confortului — ca desăvîrșire tehnică și artistică a interiorului — cît și în ceea ce privește măiestria în înfățișarea fațadelor clădirilor și a ansamblurilor arhitecturale.

★

Arhitectura sovietică consideră construcția de locuințe ca problema sa centrală. Pentru rezolvarea ei în cele mai bune condiții sînt mobilizați, se întrec și se sprijină în muncă toate institutele de proiectare de orașe, institutele științifice ale Academiei de Arhitectură, filialele Uniunii Arhitecților Sovietici, precum și institutele de învățămînt de arhitectură. În strînsă colaborare cu muncitorii constructori, cu diferiți specialiști și tehnicieni, cu oameni de știință, artiști plastici și proiectanți de parcuri și grădini, cu sprijinul larg al celor ce muncesc, al întreprinderilor beneficiare și de construcții, al autorităților sovietice, arhitecții îndeplinesc cu măiestrie și entuziasm sarcinile de cîste ce le-au fost încredințate, ridicînd arhitectura clădirilor de locuit pe culmi tot mai înalte.

Înarmați cu metoda realismului socialist, întemeindu-se pe principiile profund umaniste ale socialismului și încastrîndu-se în avîntul întregii culturi sovietice, în permanentă dezvoltare, arhitecții sovietici desăvîrșesc an de an teoria și practica arhitecturii locuințelor. În activitatea lor ei resping orice dogmatism, orice șablonizare, adaptînd permanent creația arhitecturală nevoilor concrete, tot mai variate ale oamenilor sovietici, elaborînd planuri care să poată satisface tot mai mult și în mai bune condiții cerințele locuitorilor, clădind locuințe care să contribuie la ridicarea continuă a nivelului de trai al întregii societăți sovietice.

Pentru atingerea acestui țel, arhitecții sovietici elaborează o gamă variată și bogată de tipuri de locuințe, corespunzătoare necesităților de locuit, specifice orașelor mari, mijlocii sau mici, așezărilor muncitorești sau satelor colhoznice, diverselor regiuni atît de deosebite ca altitudine, climă, tradiții, de pe întinsul țării sovietice.

Tipizarea înaintată în proiectarea și execuția clădirilor de locuit constituie una din trăsăturile de bază ale arhitecturii sovietice. Ea constituie chezașia îndeplinirii cantitative și calitative a uriașelor și variatelor sarcini puse constructorilor și arhitecților, în acest sector, așa cum s-a indicat de altfel și la cel de al XIX-lea Congres al P.C.U.S.

Numai prin tipizare se poate asigura o înaintată industrializare a construcției, o puternică dezvoltare a mecanizării șantierelor, rapiditatea în execuție, reducerea prețului de cost, creșterea confortului și a expresivității construcției în interior și exterior, precum și posibilități multiple de compoziție a ansamblului arhitectural. Importanța

deosebită ce se acordă întocmirii proiectelor tip se reflectă în faptul că cei mai talentați arhitecți și constructori sovietici consideră ca o sarcină de cîste rezolvarea problemelor legate de tipizarea clădirilor de locuit, cercetînd multiplele laturi ale acestui domeniu, pentru a-l ridica la un nivel tot mai înalt.

Acum cîțiva ani încă, aplicarea unor proiecte tip, limitate ca număr, nu putea cuprinde și problema complexă a construcției ansamblurilor orașului; astăzi putem vorbi de o cotitură în această privință în institutele de proiectare din U.R.S.S. Se acordă o grijă deosebită pentru elaborarea și fundamentarea metodologiei proiectării complexe a orașelor cu clădiri tip, proiectare ce se sprijină pe serii practice nelimitate, care pot asigura variația și totodată unitatea arhitecturală (organizatorică, constructivă, de expresie) atît a orașului, cît și a cartierului sau a cvartalului.

Astfel, noile serii de clădiri tip se bazează pe următoarele principii:

1. O serie de blocuri tip este constituită din gruparea diferită a unui număr foarte limitat de secțiuni tip, avînd același principiu de distribuție, de confort și aceeași caracteristică constructivă și arhitecturală. Prin urmare, seria are ca elemente de bază clădirile și nu secțiunile.

2. Gruparea în ansamblu arhitectural a blocurilor tip prezintă o variată gamă de posibilități de compoziție, datorită faptului că majoritatea blocurilor se pretează la juxtapunere (printr-o simplă așezare în variantă a ferestrelor semisecțiunii extreme). Astfel, blocurile tip pot fi așezate în compoziție: independente, juxtapuse sau legate prin articulații, fie cu ajutorul unor elemente bloc de legătură — de înălțime și aspect diferite — fie cu elemente de arhitectură minoră (portale, galerii, porticuri, etc.).

Este de la sine înțeles că aceste sisteme amplifică capacitatea de adaptare a seriei, creîndu-se totodată posibilități multiple de compoziție a ansamblului arhitectural. Ghiprogor (Institutul de proiectare a orașelor) din Moscova a sintetizat într-un album exemplificator întreaga metodologie de compoziție și asamblare, cu soluții variate de grupare pe străzi și pe cvartale.

3. În opoziție cu proiectarea de pînă acum, cînd seria avea un număr relativ redus de blocuri tip, seria actuală cuprinde o gamă bogată și complexă de blocuri tip. Astfel, Ghiprogor a redactat o ultimă serie compusă din 22 proiecte tip, cu care se pot satisface compoziții complexe, iar institutul de proiectare din Kiev utilizează 14-20 tipuri într-o serie. O astfel de serie cuprinde blocuri cu număr chiar diferit de caturi, variate ca volum, aspect, rol în compoziție, orientare și funcțiuni interioare sociale-obștești. De exemplu, Ghiprogor a prezentat, în cadrul ultimei serii complexe, blocuri diferențiate în 3 grupe după numărul caturilor, în 3 grupe după forma în plan (liniară, colț și în U), în 2 grupe după orientare (est-vest și nord-sud), în 2 grupe după așezarea scărilor (la stradă sau spre curte) și cu variante de instituții sociale la primul cat (locuințe, creșe, grădinițe, magazine, etc.). Seria de bază cuprinde de asemenea și variante bazate pe aceleași secții principale, dar cu alternative de sisteme constructive, (materiale, mecanizare) și de instalații.

Moscova — Clădirea înaltă de pe cheiul Kotelniceski
 Autori: arh. A. K. Rostkovski, arh. D. N. Ceciulin

4. O aceeași serie cuprinde, pentru aceleași clădiri, diferite variante de fațadă, nu din punct de vedere al stilului, ci ca rezolvare a expresiei plastice, prin distribuirea diferită a unor acelorași elemente sau detalii, limitate și specifice seriei. Astfel, prin așezarea variată a câtorva tipuri de balcoane, bovindouri, vitrine, ferestre, prin stabilirea unor variații în ritmul și accentele plastice ale fațadei, seria se îmbogățește și capătă nemărginite posibilități de mînuire; acest lucru înlesnește proiectantului realizarea unor multiple și bogate compoziții, fără a fi împiedicat ca pînă acum de posibilitățile reduse, specifice seriilor vechi.

5. Unitatea de stil, unitatea arhitecturală și constructivă a seriei este obținută prin întrebuințarea variată a unui număr bogat — dar totuși limitat — de elemente constructive și decorative, ce fac parte integrantă din serie.

În afară de faptul că proiectarea — în special a clădirilor cu puține caturi (2—5 caturi)—se folosește în mod obligator de Catalogul unional de elemente și detalii unificate (întocmit de Comitetul de construcție de pe lîngă Consiliul de Miniștri al U.R.S.S.), fiecare serie mai dispune și de un catalog propriu, cu elemente și detalii suplimentare speciale.

6. Trebuie, însă, subliniat că mînuirea unei serii de blocuri tip, nu împiedică și elaborarea unor proiecte speciale,

cu caractere de unicat, necesare pentru a crea în compoziția ansamblului anumite accente deosebite.

Cu toate că tipizarea în proiectare este obligatorie și larg generalizată, ea nu are totuși un caracter absolut, fetișist. Mulți arhitecți și ateliere elaborează pentru proiecte speciale serii și tipuri proprii, în cadrul indicilor omologați; astfel, cum am constatat în atelierul din Mosproiekt condus de arh. Zaharov, laureat al premiului Stalin și secretar al Uniunii Arhitecților Sovietici, se proiectează cu o serie proprie un ansamblu de clădiri cu 12-14 caturi pe magistrala de 13 km lungime ce pornește din Piața Roșie spre șoseaua Varșoviei. Un exemplu mai modest este acela al clădirii unicat proiectată de arh. A.I. Miminoșvili, pe o stradă secundară din Tbilisi, pentru care a fost distins cu premiul Stalin.

Am dat aceste exemple din care rezultă că tocmai pentru a înlesni progresul se admite excepțional și folosirea de tipuri proprii sau propuneri de tipuri ameliorate. Aceasta, însă, nu constituie o regulă și, în general, se luptă pentru folosirea cît mai largă a tipizării, împotriva proiectării « cu bucata ».

Lupta împotriva șablonizării și pentru o satisfacere cît mai deplină a cerințelor oamenilor sovietici, se oglindește și în varietatea distribuției interioare și a dimensiunilor apartamentelor; cu toate că predomină apartamentele cu

Mosșova — Locuință pe str. Balșaiu Kalujskaiu

Mosșova — Stradu Gorki

Stalingrad — Stradu Păciu

2-3 încăperi de locuit, se construiesc totuși și apartamente ce cuprind între 1-5 camere. De exemplu, institutul Kiev-proiekt aplică, în conformitate cu necesitățile și experiența ce o are, o proporție de:

- circa 5—6% apartamente de 1 cameră;
- 60—65% apartamente cu 2 camere (Mosproiekt se limitează la 50—60%);
- 25% apartamente cu 3 camere;
- 4—10% apartamente cu 4 camere.

Apartamente cu 5 camere se aplică excepțional. Aceste procente trebuie reținute și analizate comparativ cu directivele pe baza cărora noi proiectăm astăzi și care preconizează 70—75% apartamente cu două camere și admit doar excepțional apartamente de o cameră.

Pentru apartamentele cu același număr de încăperi, seriile de proiecte tip sovietice prevăd suprafețe variate—mari, mijlocii sau mici—având în vedere necesitățile diferitelor unități familiale, predominând totuși apartamentul construit cu o suprafață mică și mijlocie (bineînțeles pentru o suprafață locuibilă maximă). În special, în ultimul timp, se atribuie 32—34 m² suprafață locuibilă pentru un apartament de 2 camere și 48—50 m² suprafață locuibilă pentru un apartament cu 3 camere, tinzându-se către limita inferioară, în special la clădirile cu puține caturi. Aceste cifre reprezintă suprafețe evident mai mici decât suprafețele secțiunilor tip 1954 din țara noastră; consider că în elaborarea viitoarelor secțiuni tip această problemă a suprafețelor locuibile trebuie încă analizată și studiată cu toată atenția și cu spirit de răspundere.

Cu toată preocuparea de soluționare economică a locuințelor și de reducere a suprafeței construite, în planurile sovietice se prevăd totuși, pe lângă încăperile de locuit, și spații de circulație comode, precum vestibuluri, holuri interioare, degajamente și birouri prevăzute cu dulapuri și cămări, pentru a mări cât mai mult confortul. Dimensiunile camerelor de locuit coboară uneori, când este necesar chiar și sub 3 m lățime sau depășesc 6 m în adâncime, ceea ce nu împiedică ca și aceste camere să fie plăcute de locuit și ușor de mobilat. Bucătăria este redusă ca suprafață; în noile tipuri elaborate la Kiev se atribuie 7,00 m² (față de 6,00 m² din tipurile anterioare), iar Lenproiekt acordă o suprafață sporită de 8—9 m².

În special, în ultimul timp și cu precădere la clădirile cu puține etaje, se tinde la reducerea adâncimii încăperilor, respectiv a întregii clădiri, fapt determinat de o mai judicioasă folosire a mecanizării și de o reducere a consumului de fier.

În ceea ce privește camera de baie și W.C.-ul, întreaga opinie publică și profesională este de acord că așezarea lor în interiorul apartamentului și cu ventilarea nemecanizată (prin coș) constituie cea mai bună soluționare a problemei, privită multilateral (confort, economie, aspectul fațadei), chiar și la clădirile cu puține etaje și indiferent de climă. Aceasta nu împiedică, însă, ca atât Academia de Arhitectură, cât și arhitecții din unele regiuni cu climă subtropicală ale Uniunii Sovietice să-și pună sarcina întocmirii unor tipuri de locuințe în care, în anumite cazuri, aceste încăperi să fie direct luminate și aerisite.

În această problemă, Uniunea Arhitecților din R.P.R. și C.S.A.C. au sarcina ca prin studii, anchete și experimentare să definitiveze soluționarea acestei probleme în specificul climatic al țării noastre, curmînd astfel discuțiile ce au loc în cercuri destul de largi, fie ale arhitecților, fie ale beneficiarilor.

Aceeași luptă pentru perfecționarea proiectării construcțiilor de locuințe și împotriva aplicării dogmatice a unor norme sau principii se duce în U.R.S.S. și pe plan tehnic constructiv. Se studiază și se aplică cu curaj și cu multă inițiativă variate sisteme și metode constructive, fie pentru a valorifica mai bine condițiile și posibilitățile locale, fie pentru a găsi noi căi în vederea îmbunătățirii, ieftinirii sau accelerării execuției clădirilor.

Astfel, la Moscova, în cartiere diferite, am vizitat două șantiere ale unor clădiri cu multe etaje, fiecare din acestea construindu-se totuși pe baza unor metode cu totul opuse. Pe șantierul de pe artera nordică Pervaia Mesceanskaia, se ridică un prim ansamblu de construcții prefabricate. Avînd înălțimi între 10—14 etaje, cele 3 clădiri grupate sunt constituite dintr-o carcasă prefabricată (stâlpi, grinzi, planșee) din elemente de beton armat, executate pe șantier, cu nodurile rigidizate prin bulonare și sudare, greutatea maximă a pieselor atîngînd pînă la 5 tone; zidurile de cărămidă sînt autoportante pe înălțimea primelor 6 etaje, cele de mai sus rezemîndu-se pe grinzi.

Moscova — Noi locuințe pe str. Novo Pesceanaia

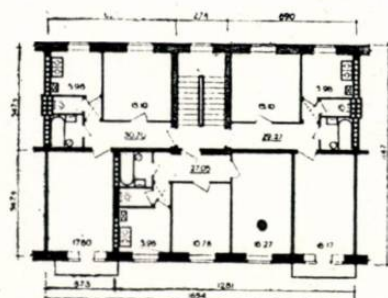

Minsk — Noi locuințele pe str. Sovetskaia

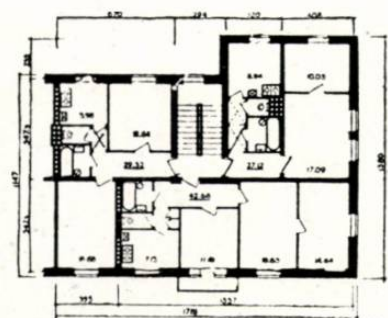
Leningrad — Locuințe pe Bd. Kirov

Secțiuni tip de locuințe pentru orașele
Bielorusiei

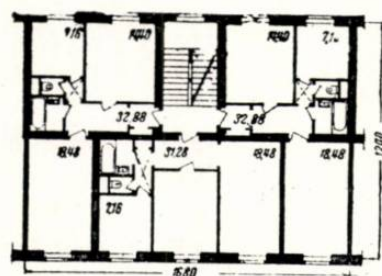
Secțiune frontală 2-2-2

Supr. de locuit = 87,02 m²
Cubaj = 626,06 m³
K₂ = 7,19

Secțiune de colț 2-3-2

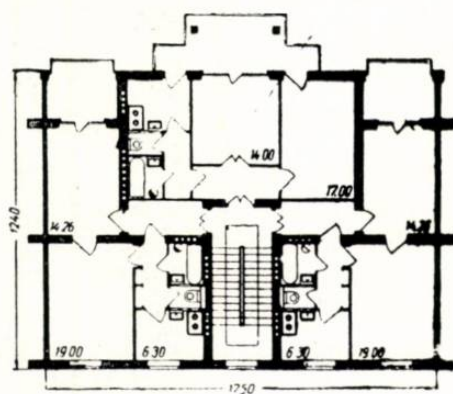
Supr. de locuit = 99,12 m²
Cubaj = 711,18 m³
K₂ = 7,17

Secțiune 1 - P. 2-2-2

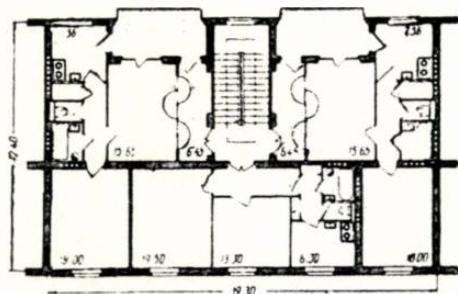
Supr. de locuit = 97,04 m²
Cubaj = 698,54 m³
K₂ = 7,20

Secțiuni tip de locuințe pentru
Georgia

Secțiune 2-2-2

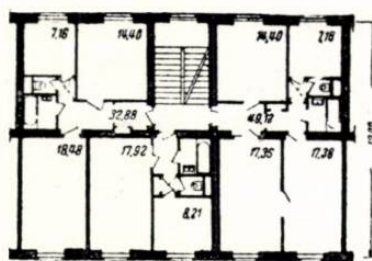
Supr. de locuit = 102,2 m²
Cubaj = 856,0 m³
K₂ = 8,35

Secțiune 2-2-2

Supr. de locuit = 97,52 m²
Cu baj = 783,3 m³
K₂ = 8,0

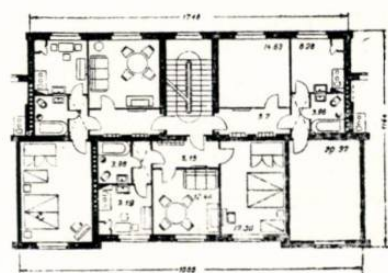
Secțiuni tip de locuințe pentru regiunea Kiev

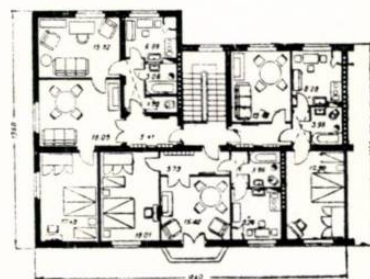
Secțiune 2 - P. 1-2-3

Supr. de locuit = 99,92 m²
Cubaj = 698,54 m³
K₂ = 6,99

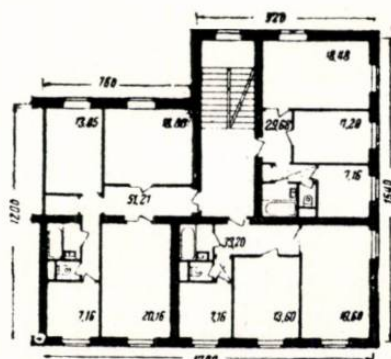
Secțiuni tip de locuințe pentru
R.S.S. Letonă

Secțiune lineară 2-2-2

Secțiune de colț 3-2-2

Secțiune 8 T. 2-2-3

Supr. de locuit = 114,09 m²
Cubaj = 829,29 m³
K₂ = 7,27

Șantierul din noul raion de sud-vest al Moscovei, în spatele Universității Lomonosov, cuprinde un grup de clădiri cu o înălțime de 10—16 caturi și face parte dintr-un ansamblu destinat corpului didactic al Universității. Autorul, arh. I. B. Bielopolski, laureat al premiului Stalin, a aplicat aici numai parțial prefabricarea (fundatii, planșee, panouri, blocuri sani-tehnice, etc.), elementele purtătoare fiind constituite pe toată înălțimea din ziduri de cărămidă (de la 3,5 la 2 cărămizi grosime).

Din verificarea și compararea datelor ce vor rezulta din aceste două experiențe pe plan mare, constructorii sovietici vor trage concluzii valabile pentru desfășurarea viitoarei campanii de construcție.

Clădirile cu puține etaje aplică, de asemenea, variate sisteme constructive. Secțiunile tip cele mai noi prevăd ca elemente purtătoare, fie stâlpi, fie ziduri longitudinale, fie ziduri transversale; în mod curent este însă aplicat tipul cu un singur zid median longitudinal — pentru clădiri cu 3—5 caturi, și cel cu ziduri transversale — pentru clădiri cu 2—3 caturi. Se consideră că soluția cu 3 ziduri paralele purtătoare constituie schema constructivă cea mai convenabilă din punct de vedere al rezistenței și al reducerii numărului elementelor constructive, precum și ca simplificare a procesului execuției, atât pentru terenul slab și neuniform compresibil al Leningradului, cât și pentru structura de loes cu tasări posibile, a terenului ucrainian.